

● Prednost ima alkohol

Izdatki za alkohol so pri nas izenačeni z izdatki za tobak, mleko, higijeno in nego zdravja. Povprečna štirčlanska družina z letnimi dohodki 1.153.820 starih dinarjev (v letu 1967) je dala za pijačo 2 odstotka, za tobak 2,1, za mleko 2,5 ter za higijeno in nego zdravja 2,1 odstotka svojih dohodkov.

Borba — 22. XI. 1967

● Tehnica osebnih dohodkov

Po začnih podatkih Zavoda SRS za statistiko je znašalo povprečje septembrskih osebnih dohodkov v Sloveniji 898 N-din in je bilo v primerjavi z avgustom nižje za 2% (osebni dohodki obravnavani v septembru, izplačani v oktobru). Gospodarstvo je znižalo povprečje osebnih dohodkov za 3%, na 874 N-din, medtem ko je bilo to v negospodarskih dejavnostih višje za 1% in je znašalo 1045 N-din. Med gospodarskimi dejavnostmi je imela najvišje povprečje trgovina — 1022 N-din (enaka raven kot avgust), in najnižje kmetijstvo — 788 N-din (znižanje za 3%). Povprečje osebnih dohodkov v prometu je bilo septembra 952 N-din (6% manj), v gozdarstvu 911 N-din (3% manj), gradbeništvu 881 N-din (enaka raven) in v komunalni 866 N-din (1% manj). Gospodarski vestnik — 21. XI. 1967

● Jabolka za krmo

V sadovnjakih občine Ozaljš je propadlo 15 vagonov jabolk, oziroma 40 odstotkov letine, ker ni bil pravočasno organiziran odkup, čeprav so na tem področju štiri splošne kmetijske zadruge. Manjšo količino jabolk je odkupilo samo podjetje za predelavo sadja »Belsad« po ceni 0,15 novih dinarjev. Na komaj 15 kilometrov oddaljenem trgu v Karlovcu pa so hkrati prodajali jabolka iz drugih krajev Jugoslavije po 1,00 do 2,40 N-din. Ozaljšanom ni preostalo nič drugega kot da sadeže uporabijo za živinsko krmo. Delo — 21. XI. 1967

● Za domači in tuji trg

Delovne organizacije iz Zasavja iz leta v leto povečujejo izvoz. Tako bodo iz Trbovelj letos izvozili že za približno 3 milijone dolarjev izdelkov, iz Litije pa v vrednosti 1,5 milijona dolarjev. Kolektivni namreč vse bolj spoznavajo, da ni važna samo proizvodnja, temveč v prvi vrsti prodaja, in ker je domači trg za marsikatero delovno organizacijo premajhno območje, so povsem razumljiva njih prizadevanja, da del proizvodnje prodajo tudi na tuja tržišča. Delavska enotnost — 18. XI. 1967

● Obtožba je dvignila veliko prahu

Ni še dolgo tega, kar je podpredsednik Zveznega izvršnega sveta Kiro Gligorov poudaril, da je gospodarstvo neupravičeno prešlo nad 500 milijard starih dinar-

TAKO POTUJE SLOVENSKA DELEGACIJA NA ZASEDANJE AVNOJ V JAJCE

jev v osebne prejemke. Obtožba je dvignila veliko prahu, saj so z njo priplavala na površje vsa opozorila, izrečena ob prvih korakih v gospodarsko reformo. Z najrazličnejših strani so tedaj prihajali opomini, da se preveč občutne slabosti skrivajo v novem, ki ni obenem spremenilo enega najvažnejših področij gospodarjenja, amortizacije. Prenizek odpis osnovnih sredstev je ob ugodni delitvi pripeljal do visokega deleža čistega dohodka, ki težko zavira vsakodnevne težnje po višjih osebnih dohodkih. Gospodarski vestnik — 17. XI. 1967

● Manj in manjša stanovanja

Lani konec septembra je bilo v gradnji po Sloveniji 8441 stanovanj, letos v istem času — 7719. Gradnja pa nekoliko manjša stanovanja. Lani so gradili stanovanja s povprečno površino 53 kvadratnih metrov, letos je povprečna površina stanovanj 51 kvadratnih metrov. — Štiri petine stanovanj, ki jih grade letos, bo opremljenih s centralno kurjavo. Ljubljanski dnevnik — 17. XI. 1967

● Avtomobili — avtomobili

V devetih mesecih je letos naša motorna industrija poslala na trg 6934 tovornih avtomobilov ali 12 odstotkov več kot lani. V istem času je bilo izdelanih 1300 avtobusov (16 odstotkov več), 31.000 osebnih avtomobilov (27 odstotkov več) in 36.380 motociklov (2 odstotka več) in 1039 specializiranih vozil (vsestranske, hladilniki itd.). Letos smo uvozili 1967 avtobusov, 6270 tovornih avtomobilov (od tega so privatniki uvozili 5260 tovornih avtomobilov, kar predstavlja zvišanje za 150 odstotkov v primerjavi z lanskim letom). Osebnih avtomobilov smo uvozili 42.339, a od tega jih odpade na privatne kupce nad polovico ali 24.330 (v primerjavi z lanskim letom zvišano za 193 odstotkov). Borba — 21. XI. 1967

GLAVNI UREDNIK

FRANCE ŠUSTERŠIČ

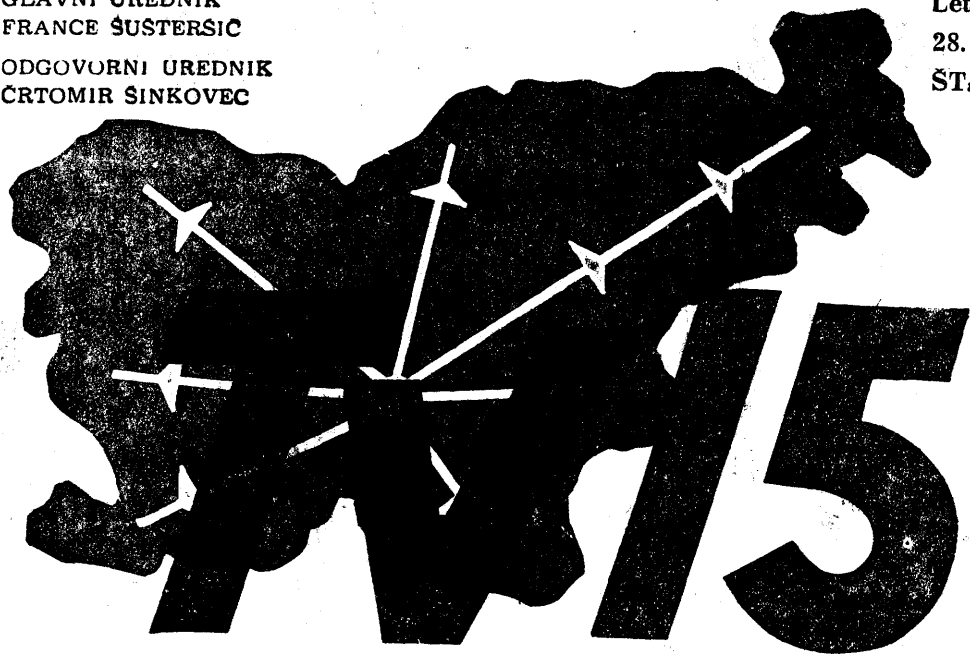
ODGOVORNI UREDNIK

ČRTOMIR SINKOVEC

Leto V

28. XI. 1967

Št. 47

GLASILO ZVEZE ZDRUŽENJ BORCEV NOV SLOVENIJE

S SEJE REPUBLIŠKEGA ODBORA ZZB NOV SLOVENIJE

Dostojno proslavimo 30. obletnico, odkar je tovariš Tito stopil na čelo naše partije

Na seji republiškega odbora Zveze združenj borcev NOV Slovenije 21. novembra t. l., ki jo je vodil predsednik Franc Leskošek-Luka, je bila posvečena posebna točka praznovanju 30. obletnice, odkar je tovariš Tito prevzel vodstvo Komunistične partije Jugoslavije. V znamenju tega praznovanja naj bi potekel ves prihodnji mesec. Uvodno besedo pri tej točki je podal član republiškega odbora France Šusteršič:

Prihodnji mesec bo minilo trideset let, odkar je tovariš Tito prevzel vodstvo naše partije. Kot borci NOV, ki smo v njegovem imenu kljubovali najhujšim preizkušnjam, smo še prav posebno dolžni dostojno proslaviti to obletnico in spodbuditi k proslavljanju tudi druge, zlasti mlado generacijo.

Gre namreč za obletnico obdobja, ki mu bo zgodovina pri-

zgrnilo okrog nje, ker je vedelo, da se ne bori za staro Jugoslavijo, državo z muzejskimi generacijami, čaršijo, žandarji in klasičnimi metodami izkoriščanja, temveč za novo Jugoslavijo, kjer bo delovni človek sam gospodar svoje usode, za demokratično državo, ki se bo dvignila iz zaostalosti in dobila v svetovnem prostoru dostojno mesto. Pot do take Jugoslavije je vodila prek

možnostih vsake posamezne države.

S Titovim imenom je najtesneje povezan tudi boj za ustvarjalno sožitje med vsemi narodi sveta, boj proti blokovski razdelitvi in rožljanju z orožjem, boj za tak svet, kjer ljudje ne bodo živeli v strahu pred uničenjem in kjer bo za vse dovolj kruha in prostora — boj za najvišje humanistične ideale.

Zunanja politika naše države, sloneča na načelih koeksistence in internacionalne solidarnosti, pa je seveda vseskozi odraz naše notranje-politične orientacije z družbenim samoupravljanjem, materialno pomočjo razvitejšim manj razvitim pokrajinam, priznanjem pravic narodnostnim manjšinam itd., je odraz sistema, ki ga zdaj izpopolnjujemo z novimi kvalitativnimi spremembami, z gospodarsko oziroma družbeno reformo.

Dovolj je torej razlogov, ki nam narekujejo, da proslavimo to nadse pomembno obletnico. Proslavljanje pa naj bi imelo predvsem delovno obsežje: z njegovo pomočjo naj bi čimveč ljudi, zlasti mladine izpopolnilo svoja spoznanja o bitnih lastnostih našega revolucionarnega gibanja, o trajnih izvorih njegove sile, o kontinuiteti revolucije in v tej zvezi o zgodovinski, neprecenljivi vlogi tovariša Tita v boju naših narodov za socializem in mir na svetu; tu se odpira hvalježno področje dela tudi za naše komisije za čuvanje in prenašanje revolucionarnih tradicij.

S praznovanjem te zgodovinske obletnice pokažimo tovarišu Titu, da smo še zmeraj njegovi zvesti borci, da v naših srcih še ni ugasnil plamen, s katerim smo šli skozi bojni vihar in revolucijo. Pokažimo mu, da se globoko zavedamo, da je naša revolucionarna dediščina najmočnejši vir naše sedanjosti ter prihodnosti in da mora biti ta dediščina stalno pričujoča v našem celotnem družbeno političnem in kulturnem življenju.

POTEK SEJE

Na obširnem dnevnem redu seje republiškega odbora ZZB NOV Slovenije so bile pomembne zadeve, ki borce močno zanimalo. Vmes je bilo namreč tudi poročilo o sistemu družbene skrbi za borce NOV in vojaške vojne invalide, v katerem je nakazana ureditev nekaterih prejšnjih zadev, ki globoko posegajo v življenje mnogih borcev.

Zaradi razširitev dejavnosti komisije za razvijanje tradicij NOB se je pojavila potreba po

Zgodovinskih datumov v tem času je več, ni samo eden. V njih se zrcali organska rast temeljev naše revolucije in našega družbenega reda, zato je prav, če se jih spomnimo kot mejnikov v kontinuiranem procesu, ki se nadaljuje po osvoboditvi in se bo nadaljeval še naprej

Pred 25 leti, 26. in 27. novembra, je bilo v Bihacu prvo zasedanje Antifašističnega sveta narodne osvoboditve Jugoslavije (AVNOJ), s katerim je dobil kredo naše revolucije prvo afirmacijo na najvišji politični ravni. Ko bodo zgodovinarji pisali o naši revoluciji, bodo videli njeno veličino tudi v tem, da je že na začetku ubrala samoniklo smer, ki seveda ni mogla biti vseh dogmatikom Stalina-vega tipa.

Takoj po prvem zasedanju AVNOJ je prišlo do ustanovitve dveh zelo pomembnih organizacij: Antifašistične fronte žena (AFŽ) in Zveze antifašistične mladine Jugoslavije (USAJO).

Obe navedeni organizaciji sta odigrali v narodnoosvobodilnem boju in ljudski revoluciji veliko, neprecenljivo vlogo.

Pomislimo, kaj je v tem boju pomenila organizirana mladina! V vsako vas je segla mla-

dinska organizacija, v stotisočih mladih src je prižgala upanje v svetlo bodočnost v novi, demokratični Jugoslaviji. Tako je mladina opravljala najrazličnejše naloge v zaledju ter odhajala v boj s svetlimi cilji. Kronisti, ki hočejo objektivno analizirati bojne uspehe te in one enote, se ne morejo izogniti dejstvu, da je bila pripravljenost mladine na žrtve v marsikateri akciji, pri marsikaterem naskoku odločilnega pomena. Ta pri-

TOVARIŠ TITO GOVORI NA DRUGEM ZASEDANJU AVNOJ V JAJCU

pravljenost je rodila bogate sadove tudi po osvoboditvi, ko je mladina zavihala rokave in začela graditi proge, mostove, nova naselja, ceste, bratstva in enotnosti itd. Take simbolične nazive bi zaslužili tudi drugi objekti, ki jih je zgradila ali pomagala zgraditi mladina, kajti največja pridobitev graditve je bila to, da je utrjevala bratstvo in enotnost ter čut solidarnosti mladih ljudi vseh jugoslovanskih narodnosti.

Prav tako bi si bilo težko zamisliti našo revolucijo brez ženske organizacije. Zena se je

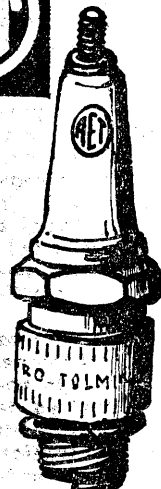
SEJA ZVEZNEGA ODBORA ZZB NOV

V Beogradu je bila 24. novembra tretja seja zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije. Na njej so razpravljali o poročilu o družbenih in gmočnih problemih udeležencev NOV ter o sklepih, ki se nanašajo na te probleme. Pogovorili so se o poročilu predsedstva ZZB NOV, v katerem je bilo opisano delo v letu 1966 in v prvem polletju 1967. Izvolili so tudi komisijo za statut ZZB NOV in se zadržali ob kadrovskih spremembah v zveznem odboru.

Podrobneje bomo o seji poročali v prihodnji številki našega glasila.

itd. Najbrž bi s pridom položili na sekcijo za razvijanje tradicij pri SZDL tudi stike z množičnimi in družbenimi organizacijami.

(Nadaljevanje na 3. strani)

AVTOELEKTRO
TOLMIN

nagrajuje kupce svojih vžigalnih svečk informacije dobite v vseh prodajalnah avtomobilskega materiala.

Za 29. november, dan republike, iskreno čestitamo vsem članom Zveze združenj borcev Slovenije ter vsem naročnikom in bralcem glasila TV 15

Republiški odbor ZZB NOV Slovenije
Uredništvo in uprava TV 15

Gonilna sila vsega razvoja pa je bila komunistična partija Jugoslavije, ki bo prihodnji mesec praznovala 30. obletnico, odkar je postal njen krmar tovariš Tito. Brez trdne partije, ki se je pod Titovim vodstvom rešila notranjih nesoglasij in postala vseljuška barikada v borbi proti fašizmu in izdajalcem, ne bi bilo svobodne, nove Jugoslavije. Prav je, če ob navedenih zgodovinskih datumih pomislimo tudi na to! F. Š.

Dostojno proslavimo 30. obletnico

(Nadaljevanje s 1. strani)
Nizacijami. Pri svetu za razvijanje tradicij naj bi ostale le komisije: za zgodovino, za likovno umetnost, za glasbo, za muzeje, za obeleževanje in pomenovanje, za film, dalje komisija za razširjanje revolucionarnega tiska in komisija za sodelovanje s šolstvom in izobraževalnimi ustanovami.

Razprava o tem predlogu je bila precej obsežna in so v njej prišla do izraza nasprotujoča si mnenja glede obsega prihodnje organizacijske povezanosti med ZBB NOV in SZDL. Kljub temu pa je bil predlog reorganizacije sprejet z 20 glasovi proti štirim in enemu vzdržanemu.

SISTEM DRUŽBENE SKRBI ZA BORCE NOV

Člani republiškega odbora ZBB NOV Slovenije so že v sejem gradivu prejeli tudi poročilo o sistemu družbene skrbi za borce NOV, ki ga je izdelal republiški sekretariat za zdravstvo in socialno varstvo. V obširnem, v šest poglavij razdeljenem gradivu, je na 40 tipičnih straneh prikazana celotna problematika borcev. Poleg osnovnih podatkov o udeležencih NOV sta prikazana sistem družbene skrbi za borce in učinkovitost posameznih oblik te skrbi. Dalje je v poročilu opisan položaj nosilcev spomenice 1941, španskih borcev in borcev za severno mejo 1918-19, opisana so nekatera vprašanja invalidskega varstva, pa tudi ureditev in naloga službe za urejanje problemov borcev NOV pri republiškem sekretariatu za zdravstvo in socialno varstvo.

Razprava, ki se je razvila o tem poročilu, je pokazala, da se

člani republiškega zbora z njim strinjajo. Le glede dodatka za zaposlene borce NOV so zavzeli drugačno stališče in naglasili potrebo, da izvršni svet in skupščina SRS čimprej ocenita povečanje povprečnih osebnih dohodkov za leto 1968, da bi tako bilo mogoče že v prvih mesecih prihodnjega leta izplačati zaposlenim borcem povečani dohodek.

Menili so tudi, da ne bi bilo umestno določiti dodatka, v stalnem znesku, ampak naj bi se ustrezno valoriziral v določenih obdobjih (zadeva še ni dovolj proučena), ker bi tako odpravili minimalni dohodek. S tem bi odpravili tudi dosežek uzakonjenega minimalnega pokojnine. Osnovni namen pa je bil z zakonom o dodatku za zaposlene udeležence NOV zagotoviti tudi minimalno višino pokojnine. Zato je odbor smatral, naj ostane v veljavi dosedanj zakon o posebnem dodatku za zaposlene udeležence NOV.

V zvezi s tem je odbor smatral, da je spričo zvišanja dodat-

svoji seji izvolil Borisa Mušiča za člana komisije za razpis mesta in imenovanje direktorja Dopisne delavske univerze.

V šolskih letih 1965-66 in 1966-67 je republiški odbor ZBB dodelil 152 otrokom borcev in invalidov NOV stalne mesečne pomoči za šolanje in 81 enkratnih pomoči. Da bi se ta akcija

uspešno nadaljevala tudi v šolskem letu 1967-68, je odbor odobril v ta namen 200.000 N-din.

Vsekakor je treba ugotoviti, da je bogata razprava v vseh točkah dnevnega reda pomemben prispevek k nadaljnjemu uspešnemu urejanju perečih zadev borcev in vojaških vojnih invalidov.

V. M.

Seja odbora artileristov-prekomorcev

Pred nedavnim je bila v Postojni razširjena seja odbora artileristov — prekomorcev, ki imajo domicil v postojnski občini. Na seji so se pomenili o pisanju kronike artilerijskih prekomorskih enot. Izvolili so novo komisijo za pisanje kronike, ki jo vodi komandant artilerijskih enot generalpodpolkovnik v pokojni Karel Levičnik. K sodelovanju so pritegnili

ki so se ob kapitulaciji Italije znašli za zavezniško-nemško fronto v Južni Italiji. Zaradi obrambe srednjedalmatinskih otokov je naša misija NOVJ v Bariju že ob reorganizaciji 1. prekomorske brigade leta 1943 poslala 503 borce kot strokovnjake za dopolnitev mornariških artilerijskih in drugih enot NOVJ. Tako so ti fantje prišli na srednje-dalmatinske otoke v posadke pozicijske artilerije, ki je bila nameščena zlasti na otokih Visu in Korčuli. Artileristi pa so prišli tudi na Hvar, pa še na Vis in Korčulo so prihajali novi in novi borci — s 1. in 2. prekomorsko brigado konec novembra 1943. Velika skupina borcev teh dveh brigad je bila dodeljena artilerijskim enotam ob umiku z drugih otokov na Vis. Pozimi 1943/44 so se artilerijske enote okrepile z borci enot, ki so bile ustanovljene v Gravini in na Visu. Tu so bili tudi posebni tečaji za strokovnjake v artilerijskih enotah. Pozimi 1943/44 sta bila ustanovljena 1. in 2. divizion, ob tem pa je bil ustanovljen tudi šolski bataljon. Za njimi so bile ustanovljene baterije in drugi divizion, ki so jih vse poslali 1. in 2. korpusu NOVJ.

Pri osvoboditvi dalmatinskih otokov je artilerija vedno zelo učinkovito sodelovala. Takrat je artilerija, ustanovljena v Gravini, predstavljala moderne baterije, divizione in artilerijske skupine; pozneje se je preimenovala v artilerijsko brigado s 6 divizionov z nad 2300 borci. Ob naglem razvoju naše artilerije se je krepiła tudi posebna artilerija: ustanovili so protiletalski in protiletalski divizion. Primorci in Istrani so artilerijskim prekomorskim enotam zelo koristili, saj so bili veščidel mehaniki, električarji, šoferji, traktoristi in so popeljali deli v industrijskih centrih v Pulj, Reki, Trstu, Gorici ter bili kot zavezniški antifašisti internirani v Južni Italiji.

Borci artilerijskih prekomorskih enot so sodelovali v številnih težkih bojih: v Bitkah za Knin, Mostar, Liko, Hrvatsko Primorje, pri preboju stare jugoslovansko-italijanske meje ter v sklepnih operacijah za osvoboditev Slovenije, Primorja, Istre in Trsta. Celoten motorizirani divizion je skupaj z motoriziranim odredom JA sodeloval pri osvoboditvi Celovca, Beljaka in ostale Koroške.

A. KLUN

Borcem Vojkove brigade!

Zbiranje gradiva za monografijo »Vojkova brigada«, ki bo med borce te enote razdeljena septembra 1968 ob 25-letnici ustanovitve Vojkove brigade, se bliža proti koncu. Zato naprošamo, da prispevke za monografijo — kot ste to objavili na sestankih in srečanjih, ki smo jih imeli spomladi — pošljete najkasneje do konca tega leta na občinski odbor ZBB NOV Idrija ali pa na republiški odbor ZBB NOV Slovenije (Ljubljana, Beethovnova 10 — za odbor Vojkove brigade).

ka zaposlenim udeležencem NOV na 920 novih dinarjev treba tudi pokojnine upokojenih borcev uskladiti z višino tega dodatka.

O priznavalnih so menili, da jih je treba ponekod dvigniti in dodeljevati po enotnih kriterijih.

SKLEPI

Po razpravi o urejanju varstva vojaških vojnih invalidov je odbor sprejel tudi tale sklep: Invalidski dodatek naj bo enoten in naj znaša 350 N-din mesečno. Dodeljuje naj se invalidskim upravičencem pod pogoji, ki so sedaj določeni v zakonu o vojaških vojnih invalidih, le cenzusni pogoj na družinskega člana naj bo enoten in naj znaša 200 N-din.

Pri dodeljevanju invalidskega dodatka upravičencem, ki imajo dohodek iz kmetijstva, naj se upošteva katastrski dohodek iz leta 1964.

Kako pereče so vse te zadeve, je pokazala izredno živahna in plodna razprava. Naidite so se diskutanti zadržali ob vraščanju priznavalnin in ob predlogih komisije VVI o invalidskem dodatku.

Republiški odbor ZBB NOV Slovenije je kot ustanovitelj na

tudi znanega zgodovinopisca Miroslava Luščka, sodelavca Instituta za zgodovino delavskega gibanja v Ljubljani. Prihodnje leto jeseni bodo borci artilerijskih prekomorskih brigad praznovali 25-letnico ustanovitve svojih enot. Srečanje bo oktobra 1968 v Postojni ob dnevu artilerije JLA. Na seji so se dogovorili tudi o drugih oblikah razvijanja tradicij NOB, posebno pozornost pa bodo posvetili krepitvi stikov z redno vojaško enoto JLA, ki je naslednica težke artilerijske brigade 4. armade.

Kakor večino prekomorskih brigad tudi artilerijske enote predstavljajo večinoma Primorci in Istrani.

Z zakonom urediti financiranje

Zvezni odbor ZBB NOV Jugoslavije je poslal zvezni skupščini predlog, s katerim želi, da bi zvezna skupščina sprejela poseben zakon za financiranje del pri urejanju spominskega kompleksa na Sutjeski. Po tem predlogu bi zagotovila denarna sredstva federaciji s tem, da jih ne bi bilo treba obvezno vrniti. Znesek je predlagan na 11.338.344 nove dinarje. Začetek del za popolno ureditev

spominskega kompleksa na Sutjeski bi bil 1. januarja 1968, leta, dela pa bi trajala do 1971. leta.

Spominski kompleks na Sutjeski so začeli urejevati že leta 1957, ko je bila zgrajena kostnica. Vendar le-ta ni v skladu s sedanjim okoljem, saj do kostnice ni speljana niti ustrežna cesta niti ni ustrezno urejena okolica, prav tako pa ni poleg kostnice postavljen spomenik.

TAK JE MOJ PREDLOG

Zadnje dni septembra ali v začetku oktobra so se, do prihodnjega maja, zaprla še zadnja vrata počitniških domov in naselij ZBB ob jadranski obali ali v planinskih postojankah.

Ti domovi ali naselja so last občinskih, republiških in drugih organizacij in ustanov ZBB, kjer se običajno po 10 dnevih odmora, v glavnem od maja do oktobra, leto za letom menjavajo člani ZB, ZVVI ter njihovi družinski člani. Tam si utrjujejo svoje zdravje, ki so ga več ali manj izgubili v času nadčloveških naporov in trpljenja v NOB in ljudski revoluciji.

Jal, da po 22 letih končane vojne še nimamo dovolj takih domov in naselij, s katerimi bi lahko razpolagala vsaka ali več občin skupaj za članstvo ZB in ZVVI. Zato pa morajo biti mnoge občinske organizacije ZBB odvisne od močnejših in leto za letom prosjačiti, če preostaja kakšno nezasedeno mesto.

Ena takih organizacij je tudi ZBB občine Tolmin, ki nima niti enega kotečka ne ob morju ne v planinah, kamor bi razporejala svoje člane ZB in ZVVI na oddih in rekreacijo, temveč morajo vedriti po domovih in naseljih drugih organizacij ZBB.

Tudi sam sem bil zadnje tedne septembra z manjšo skupino članov ZB iz tolimsko-kobariške občine 10 dni na morju. Večino teh dni je bilo bolj slabo vreme, povsem neprimeren za sončenje ali kopanje. In sem o tem razmišljal in prišel do zaključka, da tako zdravljenje, odmori in rekreacija članov ZB ob morju ali v planinah niso popolni in jih je nujno treba čimprej dopolniti ali soreniti.

Pred kratkim sem bral v našem časniku »TV 15« članek z naslovom »Črni oblaki se zbirajo nad našimi topliški

zdravilišči«. Pisec obravnava kritičen položaj več ali manj vseh naših toplič, ker nimajo dovolj pacientov, odkar naši komunalni zavodi za socialno zavarovanje ne pošiljajo več v topliče zavarovancev, potrebnih topliškega zdravljenja.

Ce so naša topliška zdravilišča v takšnem kritičnem položaju, zakaj ne bi s pošiljanjem naših borcev in še posebno kmetov-borcev razgnali vsaj nekaj teh temnih oblakov.

Zadnja leta daje republiški odbor ZBB NOV Slovenije, ponekod tudi občinski odbori ZBB ali delovni kolektivni regres za 10-dnevno bivanje in oddih ob morju ali v planinah članom ZB in njihovim družinskim članom 500 — 800 — 1000 in tudi več starih dinarjev dnevno. In če že dodeljujemo tak regres, zakaj ne bi dodeljevali prav takega ali tudi višjega še za 10 ali 14-dnevno zdravljenje v naših topliških zdraviliščih v sezoni, pred njo ali po njej, ko so dnevni penzion znatno nižji kot v sezoni. Če bi tako zdravljenje bilo našim borcem omogočeno, sem prepričan, da bi se večina le-teh raje odločila za zdravljenje v topličah kot ob morju ali v planinah, saj je znano, da mnogi naši borci boleli so zaradi revmatičnih boleznimi in zato bi se raje odločili za topliško zdravljenje, ki je vsekakor bolj učinkovito za revmatična obolenja kot zdravljenje ob morju ali v planinah. To velja predvsem za kmete-borce.

Doslej je bil regres odobren samo za zdravljenje in oddih

ob morju ali v planinah, kmet-borec pa se za 10 dni težko odtrga od svoje kmetije v poletnem ali jesenskem času, ko ima polne roke dela. Pozno v jeseni ali čez zimo, ko ni več poljskih del in ko bi se laže odtrgal od svoje kmetije, pa čas ni več primeren za bivanje ob morju ali v planinah. Zato se niso naši kmetije-borci mogli do sedaj posluževati še tistih malih ugodnosti, ki jim jih nudi naša družbena skupnost. Če bi pristojni forumi poleg dosedanjega zdravljenja ob morju in planinah regresirali še topliško zdravljenje, potem se bo tudi naš kmet odločil za 10 ali 14-dnevno zdravljenje v topličah, ker si bo lahko sam izbral zanj najprimernejši čas. S to dopolnitvijo bi lahko vsaj delno pomagali iz težav tudi našim topliškim zdraviliščem in to še posebno pred sezono in po njej.

Ta olajšava bi prišla prav tudi tistim občinskim odborom ZBB, ki nimajo lastnih domov, da jim ne bi bilo treba v takem obsegu kot do sedaj prosjačiti in vedriti pod streho drugih domov.

Ivan Kurinčič-Hajduk

OPOMBA UREDNIŠTVA:

H gornjemu predlogu pripominjamo, da imajo bolni vojaški vojni invalidi pravico do zdravljenja vse leto tudi v raznih topličah, če to predlaga zdravnik, ki jih zdravi. Organizacije ZBB pa omogočajo svojim članom le oddih in lastnih domovih z nižjim ali višjim postopom.

Dr. Ivo Juvancič:

OKTOBER 1917 OB SOČI

Vsakdo bo razumel, zakaj je Borojevič predlagal sektor Bovec—Tolmin za predor. Kakšne so pa bile na tem sektorju italijanske bojne črte? Imeli so tri — o tem razpravljata Caviglia (l. c.) in Silvestri (l. c.). V bistvu jima lahko popolnoma pritrdimo. Prvo črto so imenovali: »črto naprej pomaknjene obrambe«. Ta, meni Caviglia (l. c., str. 61 dalje), sploh ni poznala »defenzivnih krikerijev«, diktirala da jo je »sovražna obramba«. Po domače povedano: italijanski vojak se je ustavil in se vkopal tam, kjer je avstrijski postavil svoj strelni jarek, to se pravi tik pred sovražnikom. Ta je dostikrat bil nad Italijani, tako na Mrzlem vrhu, Rombonu. Ali vedno to ni držalo. V Krnskem grebenu, na Vršču so bili Italijani zgoraj in Avstrijci spodaj.

Druga črta »skrajne obrambe« pa je upoštevala »elemente obrambe, ki so bili dobro izbrani. Bila je močna in izboljšala so jo utrjevalna dela«, več vrst jarkov, zaklonišča itd.

Tretja črta naj bi bila še bolj skrbno izbrana. Toda druga in tretja črta sta bili nezasedeni. Že na podlagi Cadornovega povelja z 19. septembra bi moralo poveljstvo II. armade in prav tako poveljstva njegovih korpusov »izrabiti to okoliščino, da bi umaknila čete na drugo črto« (Caviglia l. c., str. 62). Kje pa! Umakniti se? Nikoli!

Posebej je treba omeniti šibke točke prve črte. Prva teh je bila pri Tolminu, pri Volčah. Če bi Avstrijci tu predrli, bi si odprli pot na Kobarid ali na Gorico. Caviglia meni, da se je Capello tega zavedel vsaj za kratek čas. Kmalu nato je zbolel in pozabil na to v svoji »raztresenosti«.

Druga šibka točka je bila v bovski kotlini. Prva črta je bila izpostavljena ognju iz višin in z bokov; samo trije bataljoni so jo držali, medtem ko bi drugo črto ob soteski Žage (jo imenujejo italijanski viri), raje pred Boko pri Podčelu bolj in z lahkoto branili. Spomladi 1917 je sam poveljnik IV. a. z. gen. Cavaciocchi predlagal, da bi se semkaj umaknili; prav tako pri Tolminu z Mrzlega vrha in Slemenca do Selišč. Predloga niso upoštevali. Prodor v bovski kotlini ob nezasedeni drugi črti bi odprl pot do samega vrhovnega poveljstva preko Kobarida in Cedada, ki je bila sploh edina dobra cestna zveza za ves IV. a. z. Ostale so tekle čez Kobarški kot (čez Breginj in Zahodno Beneško Slovenijo).

Zelo šibka točka je bila pri Bovecu z ozirom na zvezo s Karniško fronto. Tu je na 100-kilometrski fronti bil XII. a. z. Sla je preko »kaninskega vozla« (Caviglia l. c., str. 64) ali drugače, čez Prevala (med Prestreljenikom in Lovpo). Tudi za ta odsek ni bilo nikakih rezerv: ne v Reziji, ne v Reklanivi (Roccolana), ne v Banju (Vai Dogna). Umik z Rombona bi odprl pot, res preko Učje ali Rezije, ali vendar v dolino Bele in do srednjega Tilmenta in Karnija bi bila tako odrezana.

General Krauss je od Boveca do Krna razpolagal s tri in pol divizijami, s 40 bataljoni. Imel je 433 topov in 10 minometov. Cilj je bil prodrati čez Bovec, zasesti Stol; priti po eni strani v Kobarid, po drugi v Rezijo in Zahodno Benečijo.

Od Krna do Ciginja pred Volčami je grupa Stein, III. bavarski a. z. imela 4 divizije, 40 bataljonov in pol; 529 topov in 158 minometov. Odpreti cesto Tolmin—Kobarid, zasesti Kolovrat do Matajurja, to je bila njena naloga.

Grupa Berer je imela le 2 diviziji z 20 bataljoni, 276 topovi in 24 minometi, saj je bil njen odsek le nekaj kilometrov pred Sv. Lucijo (danes Mostom) do Ciginja. Smer predora: vzhodna Beneška Slovenija čez Ježo.

Bila je še grupa Scotti s XV. armadnim zborom z eno avstrijsko in nemško divizijo med Mostom in Selom pred Avčami, kjer naj bi 20 bataljonov s 350 topovi in samo 12 minometi odprlo pot čez vrhove Ziblj, Grad in Globočnik v dolino Idrije. (Vsi podatki po Delmensingenu in Kraussu.)

Hudo je ob teh silah bila ogrožena 50. italijanska divizija pred Bovecem, na katero sta merili kar dve Kraussovi diviziji: »Edelweiss« in 22. Schützen. Ali najhujši položaj je imela 19. Villanijeva pred Volčami (XXVII a. z. Badoglio) in 46. italijanska divizija, IV. a. z., ki je držala Slemen—Mrzli vrh, saj sta na ti dve diviziji padli kar obe nemški grupi Stein in Berer. Tu je prišlo do najhitrejšega zloma fronte Tolmin—Kobarid. Drugotnega pomena je bil Kraussov prodor skozi bovsko kotlinu.

Ko so 20. oktobra zvedeli za podatke romunskega oficirja, ki je bil izdal avstrijske priprave za konec oktobra, ni bilo več kaj premlajati. Cadorna je poslal lepo okrožnico, »priporočilo« pravi Caviglia (l. c. str. 79), ubogemu Cavaciocchiu v Kred, ki je bil znan kot general — vojni zgodovinar iz leta 1866. Ta je za slabosti svojih položajev vedel. Bolj »učinkovit« je bil Cadornov ukrep, da je s tritedenske fronte odpočil 26. divizijo in VII. grupo alpinov. Prišli so, ali prepozno.

Capello, poveljnik II. armade, je tudi mislil na Cavaciocchi in njegov zbor, saj je bil njemu podrejen. Poslal mu je na pomoč 34. divizijo; le poveljstvo je prišlo na dan pred napadom 23. oktobra. Enote te divizije (brigada Foggia, 2. in 9. bersaljer-ski polk) so prihajale že v dobi napada in poveljstvo IV. a. z. jih je združilo in razmetalo sem tja. 34. divizija ni imela artilerije ne služb.

Bolj temeljit je bil drugi ukrep generala Capella. Zaukazal je, da se VII. a. z., ki je ga je dobil na razpolago od Cadorne 17. oktobra, razporedi nad desnim bregom Soče kot neka druga fronta od Ježe na jugu do Matajurja na severu, da bi krili hrbet 19. Villanijevi diviziji pred Volčami—Tolminom in 43. in 46. diviziji IV. a. z. na Krnu, Slemen—Mrzlem vrhu. — Toda enote tega VII. a. z. so tudi šele prihajale (brigade Arno Firenze, Elba od 3. divizije, brigada Salerno in 4. brig. bersaljer-rov od 63. divizije). Se na dan napada niso bile vse na svojih mestih. Branile naj bi črto, ki je gledala proti Soči, proti vzhodu, napadene pa so bile po glavnem prodoru pri Tolminu, z juga v hrbet in bok. Tako se je zgodilo brigadi »Salerno«, ki je prišla na Matajur ponoči od 25. na 26. oktobra, dan pred napadom in še razgledala se ni prav, ko ji je v hrbet padel s svojim oddelkom nadporočnik Rommel, ki je prišel iz vasi Jevšeček pri Livku.

Posebno povelje bi moralo biti dano italijanski artileriji, da bi prav in pravočasno odprla zaporni ogenj na sovražnikove izhodiščne točke, na zbirališča čet, strelne järke. Caviglia ima o tem v svoji knjigi kar dolgo, nepotrebno študijo (l. c. str. 84—90). Cadorna je o tem izdal splošno povelje. Poveljnik II. armade ga je izvršil. Na sestanku vseh njegovih podrejenih generalov v Cedadu je 23. oktobra dal, ali samo ustno, dober, določen ukaz, ki so ga vsi preslišali, zlasti general Badoglio, manj Cavaciocchi, in zgodilo se je, da je pri Tolminu Badogliova artilerija popolnoma molčala. Caviglia meni, da bi Capello moral dati povelje pisмено. Italijanski pisci se razpisujejo in iščejo vzroke zlasti za popolen molk Badoglijevih 600 topov, da so varčevali z municijo za možno protiofenzivo in podobno. Dejstvo je, da pred Bovecem v začetku italijanski topovi odgovarjajo, nato obmolkejo. A Badogliovi so molčali in zgodilo se je, da mož, ki je postal celo podnačelnik Vrhovnega štaba po kobariškem zlomu, maršal pod fašizmom in predsednik vlade ob padcu fašizma, ni imel v noči od 24. na 25. oktober nič več od svoje artilerije razen ene protiletalske baterije (glej Silvestri l. c. 368 in 437). Ubogega Cavaciocchija je pa že Cadorna 26. oktobra odstavil in zamenjal.

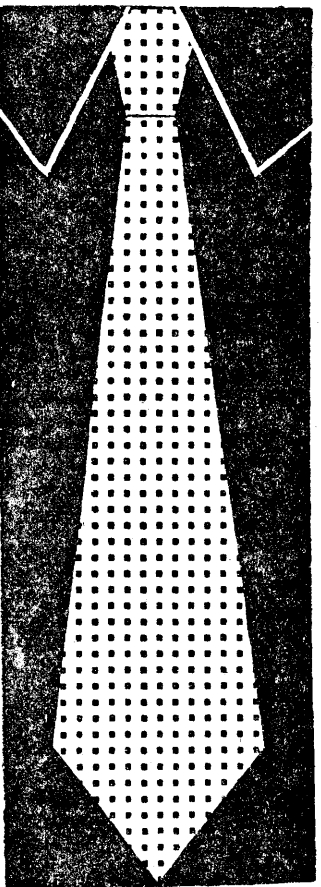
Caviglia tu zopet zapoje svojo staro pesem: »Nismo imeli defenzivnega čuta« (l. c. str. 92) in še »II. armada ni imela defenzivne izkušnje, saj je bila vedno v ofenzivi« (isti l. c. str. 119).

Govorili so pa vsi ti generali zelo samozvestno, Cadorna je 23. oktobra zvečer izrekel: »Nobenega strahu...!« Capello: »II. armada je odlično pripravljena...!« Cavaciocchi se je kar izgubil v retoriki: »Sovražnik je brez moči, da bi vojske Italije zmogel... Poklical je Nemce na pomoč... Mi mu bomo pokazali... Naj le pridejo...!« (Citiram po Kraussu l. c. str. 15.) In prav 24. oktobra je v rimskem parlamentu govoril vojni minister. Bilo je zvečer, ko je general Giardino izrekel: »Govori se o ofenzivi... Naj le pride napad, mi se ga ne bojimo.« (NADALJEVANJE)

MIRKU VERČKOVNIKU-ČOVIJU V SPOMIN

Minulo soboto so v Drešnji vasi odkrili spominsko ploščo Mirku Verčkovniku-Čoviju, borcu 1. celjske čete, ki je padel 27. avgusta 1941 v borbi pri Šentrupertu pri Laškem. Tovariš Verčkovnik je bil dober dijak in je že kot mlad skojevec širil napredne revolucionarne misli. Iz tovarne emailirane posede v Celju je odšel julija 1941 v partizane, v 1. celjsko četo. Odkrili so spominske plošče na hiši v Drešnji vasi, kjer je živel, ter komemoracijo so pripravili njegovi sošolci in ZB NOV Petrovce. Po slavnosti je bilo srečanje Verčkovnikovih sošolcev z njihovimi nekdanjimi učitelji.

Pojem elegancije so kravate TERITAL

Svilanit
KAMNIK

SODOBNA OBRAMBNA VZGOJA IN LJUDSKA ZAŠČITA

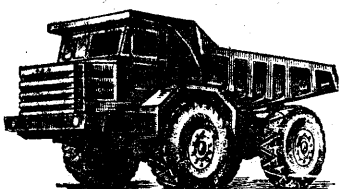
Novi sovjetski kamioni

V Sovjetski zvezi izdelujejo razen že znanih še nekaj novih vrst kamionov. Med njimi je tudi Ural 377, ki ima tri osi in je namenjen za prevoz najrazličnejšega tovora po raznih cestah in poteh. Pogonja ga motor, ki ima 180 konjskih moči, v rezervoar pa gre 300 litrov goriva. Njegova nosilnost znaša 7.500 kg in polno otovorjen lahko vozi s hitrostjo 75 kilometrov na uro.

Kiper MoA3-522, ki ga vidimo na sliki, ima sicer motor z 240 konjskimi močmi, vendar je mo-

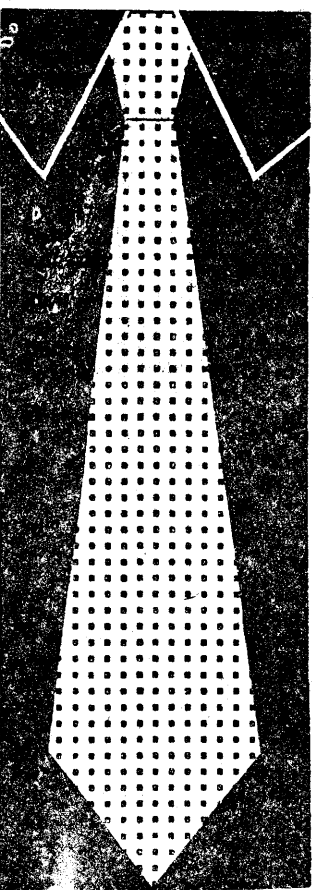
Vojaška veda in tehnika

goče iz njega iztisniti do 320 konjskih moči. Najj lahko nalože do 20 ton tovora in v tem primeru bo vozilo s tovorom vred tehtalo 37 ton. Na lepih cestah bo kiper lahko vozil do 50 kilometrov na uro. Vozilo pa ni namenjeno le za do-

bre ceste, saj se lahko giblje tudi po meter debeli snežni odeji in po mehkem zemljišču.

Uporabljajo ga v najrazličnejše namene. Hidravlični kiper se nagne nazaj do 65 stopinj, zaradi česar gre razkladanje zelo hitro. Pa tudi nakladanje je olajšano, ker je mogoče spustiti vse tri stranice.

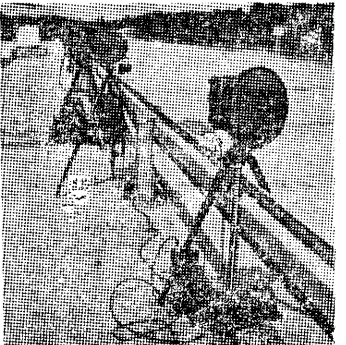

Pojem elegancije so kravate TERTAL

Svilanit
KAMNIK

So tolni stražarji

Kmalu se utegne zgoditi, da bo radar povsem nadomestil stražarje. Sodobni radarji so že zelo zanesljivo sredstvo za nadziranje

bojišča in dostopov k posameznim objektom v vsakem vremenu.

Na sliki vidimo francoski prenosni radar DR-PT-A2, ki je namenjen za odkrivanje, določanje in razpoznavanje gibljivih kopenskih objektov. Radarska glava je vrtljiva, tako da nadzira zemljišče v krogu 360°. Radar ujame predmete, oddaljene do 5 kilometrov, ki se premikajo s hitrostjo od 3,5 do 60 kilometrov na uro.

ora
najboljša ta hip!

AERODINAMIKA NA NOVIH POTIH

Reakcijska zakrilca

Kaj dosežejo z odpihovanjem mejne zračne plasti z letalskih kril?

Hitrost sodobnih letal je plačana zelo drago: zanje morajo graditi dolge betonske piste. Sodobna letala morajo daleč »teči« po tleh, preden se lahko odlepijo in dvignejo v zrak. Posledice tega so ogromna letališča z dolgi betonskimi pistami. Taka letališča pa so draga in v vojni izvrstni cilji.

Helikopterji tako velikih letališč sicer ne potrebujejo, toda ta zračna prevozna sredstva so zelo počasna, njihov doseg pa tudi ni velik. Res je, da poznamo tudi že taka letala, ki se lahko dvignejo v zrak brez zaleta po betonski stezi, toda to so šele poizkusni vzorci. Razen tega letala, ki se dvigajo navpično, ne morejo tekmovati z navadnimi letali ne po nosilnosti ne po hitrosti in ne po dosegu. Morda bo čez deset ali dvajset let kako drugače, toda sedaj takih letal, ki ne potrebujejo dolgih in dragih letališč, še ni mnogo in v vsakdanji praksi vojaškega ali potniškega letalstva niso uporabljiva.

Izhod iz vsega tega je bilo treba poiskati v povsem novih tehničnih prijemih. Kmalu so jih našli. Letališča bodo sicer tudi v tem primeru še potrebna, toda ne več s tako dolgiimi pistami.

Zakaj so zakrilca sploh potrebna?

Brž ko se pokaže potreba po reševanju kakšnega novega problema, se začno ukvarjati z njim skoraj hkrati strokovnjaki iz raznih dežel. Ni redke primer, da po nekaj strokovnjakov, čeprav delajo vsak zase, najde enako ali podobno rešitev. Že pred sedmimi leti so vsi tisti, ki so pazljivo prebirali časopise s področja aerodinamike, lahko opazili, da razni pisci iz Francije, Velike Britanije, Jugoslavije, Sovjetske zveze in Združenih držav Amerike vsak zase in hkrati obravnavajo »reakcijska zakrilca« in »usmerjanje mejne zračne plasti na aeroprofilih«.

V Jugoslaviji je o tem še največ izvirnih del objavil — v domačem in tujem časopisu — polkovnik (sedaj že v pokoj) in profesor inženir Svetopolk Pivko. Predvsem ta dela so pripomogla, da je postal član Srbske akademije znanosti v Beogradu. V vseh teh primerih gre za teoretska dela z mnogimi matematičnimi formulami, zaradi česar so nestrokovnjakom le težko uniljiva.

Sedaj bomo pojasnili, kaj so reakcijska zakrilca in kaj pravi zanje sodobna znanost.

Znano je, da letalo lahko leti zaradi vzgonske sile, ki nastaja spriču razlike v pritisku zraka pod in nad krili. Če je pritisk pod krili močnejši kot nad njimi, potem je vzgonska sila dovolj močna in letalo se bo dvignilo v zrak. Za vodoravni polet zadostuje že to, da sta si pritiska približno enaka.

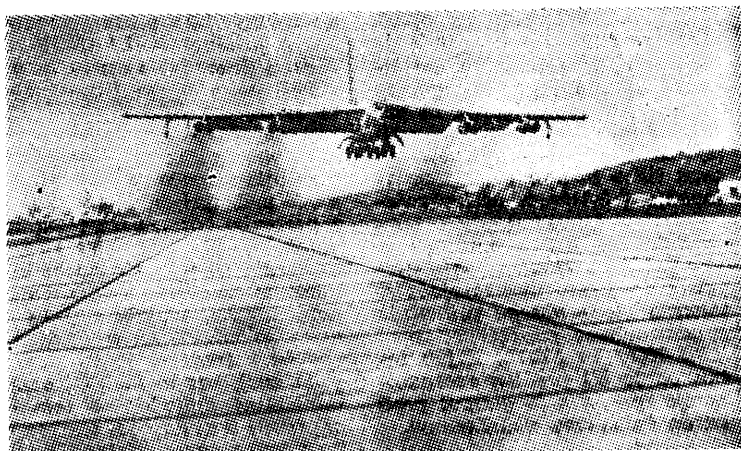
Vzgonska sila mora biti zlasti močna ob vzletu. Prav takrat pa je silno težavno priti do dovolj močne sile, kajti hitrost letala je še majhna. Da bi vzgonsko silo povečali, so že v prvih dneh letalstva uporabljali zakrilca — poseben dodatek v zadnjem delu kril. Zakrilca so ob vzletu obrnjena navzdol. Zrak udarja obnje kot v nekako oviro in se zadržuje pod krili. Tako pod njimi nastaja večji zračni pritisk, ki je močnejši kot pa

nad krili ali za zakrilci. Tam se zrak nima kje zaustavljati, ker ni nobene ovire. Tako pred zakrilci in pod krili nastaja močna vzgonska sila, ki pomaga letalu dvigniti se v zrak.

Odpihovanje zraka z zakrilci

Že dolgo je tega, odkar vedo, da so zakrilca učinkovitejša, če je med njimi in krili majhna reža. Na prvi pogled je to nerazumljivo, saj tako nekaj zraka, ki zadeva ob zakrilca, uhaja in je za vzgonsko silo izgubljen. Med skrbnimi aerodinamičnimi poizkusi pa so ugotovili, da ta »izguba« le ni povsem brez koristi.

Ko skozi režo med zakrilci in krili uhaja del zračnega toka, hkrati odpihava zavrtinčni (turbulentni) zrak nad in za za-

DA BI SE TEŽKI BOMBNIK B-52 LAHKO DVIGNIL V ZRAK, MORA POVESITI SVOJA ZAKRILCA. SE LAŽE PA BI VZLETEL, ČE BI IMEL REAKCIJSKA ZAKRILCA

krilci. Prav zaradi zmanjšane pritiska zgoraj je pritisk pod in pred zakrilci toliko večji. Potemtakem je večja tudi vzgonska sila.

Ko so to ugotovili, ni bilo več težko priti do sklepa, da bi bilo moč še kako drugače povečati razliko v zračnem pritisku pod in nad krili oz. zakrilci. To bi bilo mogoče storiti z odsevanjem zraka nad zakrilci s posebnimi cevkami v krilih, ki bi bile po-

vezane s kakšnim črpalko v letalu. Izračunali so, da tak sistem od letalskega motorja ne bi zahteval preveč moči. Navzlic temu je zadeva bila še vedno zelo zamotana in draga.

Mnogo preprosteje in ceneje bi bilo okrepljeno odpihovanje zraka nad zakrilci in krili. Strokovno bi temu rekli odpihovanje mejne zračne plasti z aeroprofila. Sedaj pa tega ne dosežejo več samo z režami med zakrilci in krili, temveč z vzgrajevanjem pravega sistema cevki, ki so obrnjene proti robu kril in speljane po gornji strani kril in zakrilci. S posebnim kompresorjem in te cevi dovajajo zrak, ki z veliko hitrostjo in v močnem curku odpihava mejno zračno plast. Zlasti je pomembno, da odstranijo zavrtinčne zračne plasti, kajti prav te zadržujejo zrak in povzročajo nepotrebno trenje, vibracije in segrevanje. Vse to pa zadržuje in otežuje polet letala.

Prva letala

z novim sistemom

Znano ameriško transportno letalo C-130C »hercules« je eno izmed prvih, ki uporabljajo ta sistem. To letalo je prej — z 61.238 kg težkim tovorom — potrebovalo za vzlet 1280 metrov dolgo pisto. Ko pa so ga opremili s sistemom za odpihovanje mejne zračne plasti z zakrilci, torej z »reakcijskimi zakrilci«, se lahko dvigne v zrak že po 883 metrih. Ko pa pristaja, potrebuje — če je opremljeno z »reakcijskimi zakrilci« — le 250 metrov dolgo stezo, v nasprotnem primeru pa se ustavi šele po 427 metrih vožnje po tleh.

Reakcijska zakrilca uporabljajo tudi mnoga sovjetska, ameriška, britanska, francoska in druga letala, med njimi tudi jugoslovanska. S tem izumom, ki skrajšala dolžino piste, pa tudi čas za vzletanje in pristajanje letal. Razen tega bojna letala z reakcijskimi zakrilci in predkrilci lahko brže povečajo ali zmanjšajo hitrost in ostreje zavijajo. To pa pomeni, da so se izboljšale njihove manevrske sposobnosti. STEVAN KORDA

Fotografija z vprašanjem

Kdo so partizani na sliki, približno vemo: tovariš v beli srjaci v srednji vrsti je dr. Pavel Lunaček, prvi od desne proti levi prav tako v srednji vrsti je tovariš Ivanov, prvi od desne proti levi v zadnji vrsti pa Picelj. V zadnji vrsti tretji in četrti od desne proti levi sta v zavezniški uniformi, torej očitno zavezniška vojaka. Po tem in pa po uniformah z gotovostjo lahko sklepamo, da je bila fotografija posneta poleti 1943 nekje v okolici Starih žag na Dolenjskem. Toda kdaj, točno kje in kdo jo je posnel, tega ne vemo in vas prosimo, dragi bralci, če bi nam o tem pisali.

Kako uporabljati hrano v primeru jedrskega napada

Večja naselja bodo v atomski vojni »zelo donosni« cilji za iznenadne jedrske napade, to pa iz več razlogov. Tam so navadno osredotočena industrijska podjetja, pomembna prometna križišča in sedeži vojaških enot in oblastvenih organov. Zato sovražnik jedrskega orožja ne bo uporabljal le na bojišču, temveč bo z jedrskimi izstrelki, letalskimi bom-

bami in granatami rušil in uničeval tudi nekatera naselja. Njihovi cilji bodo vsi objekti, prebivalstvo in materialne dobrine, ki so nujno potrebne za običajno življenje.

Kako zavarovati ljudi in materialne dobrine?

Brž ko bo dan znak za preplah, se bodo ljudje umaknili v zaklonišča. Če bo dovolj časa, bodo s seboj vzeli vse,

kar potrebujejo za dolgotrajnejše bivanje (nekaj dni) v zaklonišču. Kako pa obvarovati hrano in vodo? Kako ju zavarovati pred radioaktivnim prahom, biološkimi agensi in bojnimistrupi, da bi prebivalstvo po vrnitvi iz zaklonišča imelo kaj jesti?

Dokler je še čas za to, je treba hrano spraviti v skladišča, ki jih je moč hermetično zapreti, da bi tako preprečili dostop radioaktivnim snovem in biološkim agansom. Tudi pri prevažanju je treba skrbeti, da bo do potrošnika prišla nepoškodovana. Zato bi jo bilo treba spraviti v dvojno embalažo: ke bomo zunanjo zavrgli, bo notranja ostala nekontaminirana.

Ko bo hrano dobil v roke potrošnik, jo bo zavaroval s tem, da jo bo spravil v hladilnik, omaro ali kam drugam. V takšnih okoliščinah bo mogoče uporabljati vse vrste konzervirane hrane: zelenjavo, sadje, mesne izdelke, osvežujoče pijače. Seveda pa bo treba paziti tudi na to, kje je vse to bilo nabavljeno. Hrana je morda na prvi pogled dobra, pa kljub temu lahko vsebuje strupene snovi. Lahko pa je tudi tako, da je vsebina konzerv dobra in so z radioaktivnimi delci zastrupljene le škatle. Sovražnik utegne prebivalstvu deliti celo zastrupljeno hrano. Zato bo namenoma »pozabljaj« po ce-

stah in trgovinah zaboje s tako hrano.

Radiološka dekontaminacija (odstranjevanje strupenih delcev) hrane je težko izvedljiva in sanitetni organi se s tem vprašanjem ukvarjajo le teoretično. Navzlic temu pa poznamo nekaj preizkušenih načinov, kako s kontaminirane hrane odstraniti radioaktivne snovi. Za gospodinje zadostuje, če vedo, da je v vojni še najprimernejša hrana iz konzerv. Je treba vtakniti v toplo vodo in jih oprati s milom. To pa je tudi ves postopek.

Svežo zelenjavo, sadje in meso lahko dekontaminiramo tako, da ga umijemo oziroma olupimo. Če gre za mast, je treba odstraniti 3 do 4 cm debelo zgornjo plast. V olju se radioaktivne snovi po 3 do 5 dneh sesedajo in je treba zgornjo plast, ki ni okužena, odliti.

Če je le mogoče, naj hrano pred uporabo pregledajo sanitetni strokovnjaki.

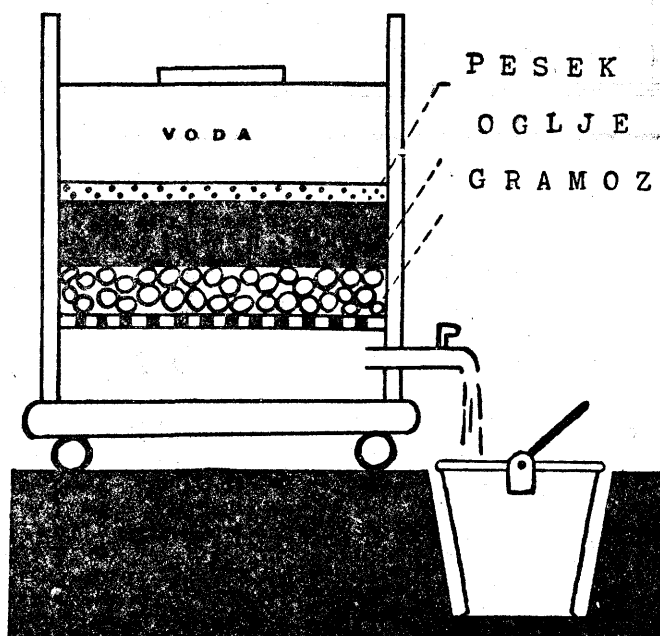
Dekontaminacija vode je odvisna od tega, odkod izvira ta voda. Talne vodnjake in vodovodno omrežje bodo dekontaminirale posebej izurjene skupine, ki bodo v te namene imele ustrezno opremo. Če pa gre za manjše izvore in dvoriščne vodnjake, potem jih lahko zavarujemo s priročnim materialom tudi po-

samezniki. Zadostuje že to, če manjše izvore prekrijemo s polivinilastimi in podobnimi pregrinjali. Zelo uspešno lahko v te namene uporabljamo tudi polivinilaste namizne prte. Nobenih posebnih težav ne bo povsod tam, kjer uporabljajo hidroforje ali črpalke zaprtega tipa, zlasti če so pod nenehnim nadzorom teh, ki jih uporabljajo.

Vodo lahko dekontaminiramo s filtriranjem, sesedanjem, destiliranjem in ionsko zamenjavo. Ne glede na posebno cedila (azbestna) nam zadostujejo že priročna (s peskom ali ogljem). Vodo, ki jo dekontaminiramo s pomočjo sesedanja večjih radioaktivnih delcev, lahko uporabljamo že po 15–20 urah, vendar samo zgornjo plast vode. Sesedanje bo potekalo hitreje, če vodi dodamo aluminumske soli ali kakšne druge kemikalije. Dekontaminiranje s destiliranjem bo uspešno le v primeru, če bomo v te namene imeli posebne naprave. Za silo pa lahko destiliramo vodo tudi v kotlih za kuhanje žganja, toda to opravi gre počasi od rok.

Če sumimo, da je voda zastrupljena, potem je ne smemo uporabljati vse dotlej, dokler ne bo opravljena strokovna analiza te vode in ugotovljeno, v kolikšnem obsegu je zastrupljena.

M. VLAŠIČ

Presek cedila za čiščenje vode

SODOBNA OBRAMBNA VZGOJA IN LJUDSKA ZAŠČITA

Deli nemške 264. in 373. divizije so se 3. decembra 1944 začeli umikati iz Knina proti Gračacu, toda naša 19. divizija jim je s pomočjo 26 tankov in nekaj oklepnih avtomobilov iz 1. tankovske brigade onemogočila umik in jih povsem razbila. Za zmago v tej bitki, v kateri je padlo 6500 in bilo ujetih kakih 7500 sovražnih vojakov, so zelo zaslužni tudi tankisti

Napad ob zori

Ostanki nemške divizije so se iz Knina umikali proti Padjanom. Zjutraj smo se s tanki zadrževali na grebenih nad Krko, vendar nismo izstrelili nobene granate, ker so bile umikajoče se nemške kolone predalec za naše topove 31 mm. Medtem so nam še ukazali, naj se priključimo diviziji, ki je na položajih pri Padjanah čakala na trenutek, ko se bodo Nemci začeli umikati proti Gračacu ali Bihaču.

Ugotovitev, da brez njih ne morejo, je bila tankistom zelo všeč. K njim so prihajali kot k zmagovalcem iz hude bitke, ki je trajala skoraj dvajset dni.

Ko so borci videli, da so Nemci naposled izgubili tudi bitko za Knin, jih je prevzela brezbržnost, kar je razumljivo in se pogosto dogaja, če so večdnevni napori kronani z uspehom. Kljub temu pa je tak občutek s stališča bojne opreznosti neopravičljiv. To samczadovoljstvo je prevzelo tudi tiste enote, ki so imele nalogo, da zadržijo sovražnika in mu ne dovolijo preboja iz obroča. Borci so se zavedali, da so močnejši od sovražnika, s katerim naj bi se spopadli. S prihodom tankov in topništva pa je med njimi nastala skoraj popolna brezskrbnost. Bili so celo taki, ki so bili prepričani, da se bodo Nemci vdali kar brez boja.

V gozdičku ob cesti, sredi s kamenjem pokritih gozljav, se je prikrivalo kakih trideset naših tankov. V njihovi bližini je bilo le malo naših borcev-pešakov. Levo od tankovskega bataljona, ki je mirval v borovem gozdičku, je bila po vrhovih razmeščena glavna sosedna enota, desno pa se je v temno noč širila kamnita gojavina. Tudi tam so bile naše enote na položajih, ki so se v dolgem roku raztezali prav do globeli Krke.

Po cesti, ki je iz našega zadledja, iz Kistanja, peljala proti Stari Straži, so se pozno ponoči ropotali kamioni, naloženi z municijo in razno opremo. Okoli polnoči je vse utihnilo. Celo telefonistom je bila dana priložnost, da zadremajo. Kilometer ali dva pred topniškimi baterijami, ki so se drenjale ob cesti, so med kamenjem mirovali štirje tanki. Njihove posadke so bile budne, kajti kazalo je, da borci pred njimi spi. Zakaj pa ne bi spali? Kaj naj bi Nemci iskali na tej cesti? Saj ne bodo tako neumni in se po ovinkih, prek Kistanja, spet vrnili v Knin.

Tedaj pa je nekdo zavpil: »K orožju!« Hiše okrog štaba so se tako; spraznile. Tam, kjer so bili kamioni razložili municijo, so stali trije tanki. Njihove posadke so hitro polnile kupole z municijo. Okrog tankov je bila gruča vojakov. Iz štaba divizije se je skozi gnečo prebijal neki oficir:

ora
najboljša ta hip!

»Pa kje so vendar ti tankisti?«

Oglasil se je vodnik. Vojaki so utihnil.

»Ste vi povzročili vso to zmedo?«

Med oficirjem in vodnikom je nastalo kratkotrajno prerakanje, dokler ni vodniku uspel oficirju pojasniti, kako so se bili Nemci skupno s četniki iznenada pojavili tik pred tanki. En tank se je bil takoj vnel. Nato so Nemci napadli še druge tri in jih skušali zažgati z ročnimi bombami. Tanki so se branili s topovi in mitraljezi, dokler jim ni municija že skoraj povsem pošla. Nemci še

niso odnehali. Ko je tankistom ostalo le še po kakih petdeset nabojev — pa še to za protiletalsko strojnico — so se začeli s svojimi tanki umikati.

V bližini ni bilo več naših borcev. Potem ko so jih bili Nemci presenetili, so se umaknili na druge položaje. Brž ko so tanki pripeljali na cesto, so z največjo naglico pridrveli pred štab divizije. Tankisti so bili prvi, ki so povedali, kaj se dogaja na položaju.

Telefonisti v štabu so zamašali vzpostaviti zvezo, pa tudi radisti niso imeli kaj več sreče. Nekaj kurirjev na motorjih se je izgubilo v temo. Nikjer ni bilo slišati nobenega

**Kdor zdravje ljubi,
ne pije veliko.
Če pa pije,
pije Hermeliko!**

MEDNARODNO SODELOVANJE BIVŠIH BORCEV

Delegacija ZZB NOV v Bolgariji

Na povabilo centralnega komiteja borcev proti fašizmu Bolgarije je iz Beograda odpotovala v Sofijo delegacija ZZB NOV Jugoslavije. Na čelu tričlanske delegacije je Ilija Došen, podpredsednik zveznega odbora, člana pa sta Goce Mitovski, član zveznega odbora in Djordje Matić, član predsedstva republiškega odbora ZZB NOV Srbije.

Nepozabno potovanje

Skupina dvesto borcev NOV iz raznih krajev naše države je obiskala Sovjetsko zvezo. Med svojim štirinajst dnevnim bivanjem v tej deželi so obiskali Kijev, Leningrad in Moskvo. To zanimivo ekskurzijo, eno od prvih skupinskih potovanj borcev v tujino, sta organizirala občin-

strela. Za kurirji na motorjih sta odpeljala še dva džipa s topničarji, ki sta prav tam, kjer cesta narahlo zavija in se izgublja v gozdu, srečala kamion. Ljudje, zbrani pred štabom, so se razveselili. Sedaj bodo lahko natančneje zvedeli, kaj se dogaja na položajih.

Kamion, prekrit s plahto, se je bližal hišam. Naši tankisti so v transportnih enotah imeli več takih vozil. Kakih petdeset metrov pred gručo, ki mu je zapirala pot, je kamion naglo zmanjšal hitrost, toda ustavil se le ni. Nato je počasi zavil na pot, ki med visokimi kamnitimi škarpami vijuga nekam proti Zrmanji. Mesečina je za hip osvetlila temne postave pod plahto kamiona, ki je spet začel voziti hitreje. Kamion je bil poln Nemcev s čeladami na glavah.

Obvestilo naročnikom Vojaškega informatorja

Naročnino Vojaškega informatorja za šolsko leto 1967/68 bo uprava TV 15 pobirala preko pošte kot običajno v mesecu decembru 1967.

Letna naročnina je nespremenjena in znaša 5 novih dinarjev.

UPRAVA TV 15

»To so Nemci! Streljajte!«

Prvi rafal je presekala oblak prahu, ki se je dvigal za kamionom. Tega ni bilo več videti.

Nemci so bili napravili v naših položajih nekaj lukenj in sedaj so se skoznje brez kakšnega reda reševali.

Tankovski bataljon je medtem bil v gozdičku na Padjanih. Kaj naj store? Sovražnik je bil vespovsod. Po cesti tik pred bataljonom so lezele pehotne kolone s kamioni.

Trideset tankov se je stiskalo v gozdičku. Ta je bil tako majhen, da bi se morali iz njega umakniti vsi tanki, če bi se le eden izmed njih vžgal. Boj s tolikšno vojsko, oboroženo s »pancerjavstvi«, bi bil neenak in bataljon bi se moral le brniti. Tanki so ponoči slepi, zlasti pa še v okoliščinah, ko je treba hitro odločiti in ko vsaka najmanjša napaka neizmerno stane. Zato tankisti v nočnih spopadih kaj radi vžgo za-

romete, odpro kupolo in streljajo s protiletalskim mitraljezom, ki je pritrjen na vrhu kupole.

Naposled se je zdanilo. Po poti čez planjavo je lezla množica nemških vojakov. Sedaj je napočil pravi trenutek tudi za tankiste. Njihove topovske cevi so bile naperjene na sovražnika. Ogenj je bil nepričakovan in strašen. Presenečeni Nemci niso vedeli, kam naj se umaknejo in kaj naj store. Motovili so semtertja in se zaletavali drug ob drugega. Bežali so, nato pa se spet vračali nazaj. Naposled je ves tankovski bataljon krenil nadnje.

Nekaj minut kasneje je bil prizor že povsem drugačen. Streljanje je prenehalo, tanki pa so stali poleg stotin Nemcev, ki so bili odvrgli orožje pred noge in dvignili roke nad glave.

1 gram jajc v prahu vsebuje

najmanj 40 % folščobe
največ 4 % vlage

Navedilo za uporabo:

Ce merimo s posodo: vzamemo na en del jajc v prahu enak del vode. Če merimo z utežmi: vzamemo na 100 gramov jajc v prahu 350 gramov vode.

Voda, ki jo uporabljamo, naj bo prekuhana, uporabljamo jo toplo. Vsebinsko vsebino oziroma določeno količino jajc v prahu, ki smo jo namenili uporabiti, razmešamo z malo količino vode v gost, gladko tekočo maso brez grudvic, nato pa dolivajmo, ob istočasnem mešanju, ostali del vode. Tako pripravljena jajca v prahu uporabljamo kot je običajno za sveža jajca. Za vsak obrok pripravimo svežo raztopino. Jajca v prahu hranimo na suhem, zravnem in temnem prostoru.

Po vsaki uporabi zavoj dobro zapremo.

**Kombinat
»POMURKA«**

obrat Tovarna mlečnega prahu — Murska Sobota

LOJZE UDE

BOJ SLOVENSКИH PROSTOVOLJCEV ZA SEVERNO MEJO

Na tem odseku se je boj slovenskih prostovoljcev končal s skoraj popolnim uspehom. **Mirovna konferenca v Parizu je z izjemo Radgone in nekaj drugih manjših mejnih korektur upoštevala ustvarjeni dejanski položaj na tem odseku, dosežen s pomočjo slovenskih prostovoljcev.** Osvobodenci so bili skoraj vsi stajerski Slovenci. Za Slovenijo, Jugoslavijo, so bila pridobljena velika bogastva vodnih sil in industrijskih podjetij, gozdov, polj in vinogradov, razvitega gospodarstva raznih obrtnih panog.

Na Koroškem je bil položaj težji. V Celovcu ni bilo nadomestnih bataljonov polkov, ki bi imeli večje število slovenskih častnikov, slovenskega vojaštva, ki bi mogli tvoriti prvo jedro slovenske vojske na Koroškem. In ni bilo moza, kakor je bil v Mariboru Maister. Tudi sicer je bil politični in gospodarski položaj Slovencev v Celovcu in sploh na Koroškem mnogo slabotnejši kakor v Mariboru, na Slovenskem Štajerskem. Celovec je bil sedež odločne, skrajno nemškonalistično razpoložene deželne vlade. Narodni svet za Koroško (ustanovljen sicer že 19. septembra 1918) oziroma od ljubljanske Narodne vlade ustanovljeni generalni komisariat za Koroško (Smodej) se poleg deželne vlade nista mogla uveljaviti. Predvsem nista imela nobenega vojaštva. Razen v Mežiški dolini in morda še v St. Jakobu ni bilo na Koroškem niti pravih narodnih straž (bile so le od koroške deželne vlade za vzdrževanje reda in miru ustanovljene, narodnostno oz. po narodni zavesti mešane Bürgerwehr), tako da se tudi redki krajevni slovenski narodni sveti na Koroškem kot oblast niso mogli uveljaviti. Koroški Slovenci so od vsega začetka potrebovali pomoč iz ostale Slovenije. Narodna vlada v Ljubljani pa je slej ko prej oklevala. Dne 8. novembra 1918 je sicer pozvala (poziv je bil objavljen v 4. številki Uradnega lista Narodne vlade v Ljubljani in v vseh slovenskih časnikih) vojake, stare od 18 do 40 let, naj se z ozirom na »veliko nevarnost, v kateri je domovina, zglaste pri svojih slovenskih kadrih v Ljubljani, Borovljah, v Celju in Mariboru«. »Vojaki, vzdržite ta kratki čas v prid svoje domovine, ko ste se nad štiri leta borili za tujece,« tako konča ta poziv. To pa ni bila mobilizacija v pravem pomenu besede. Pozivu manjka tiste konkretne jasnosti in odločnosti, ki šele prepričuje o resnosti stvari, za katero gre. Manjka tudi kazenska sankcija za tiste, ki bi se pozivu ne odzvali. V razpoloženju, v katerem je bilo tedaj slovensko ljudstvo, vojaštvo, ki se je pravkar vrnilo iz težke, dolge vojne, ki se celotnega položaja slovenskega naroda niti še zavedalo ni, tak poziv ni mogel imeti kaj prida uspeha. In ga, posebno na Kranjskem, dejansko tudi res ni imel. Najzavednejši pa takega poziva tako niso potrebovali.

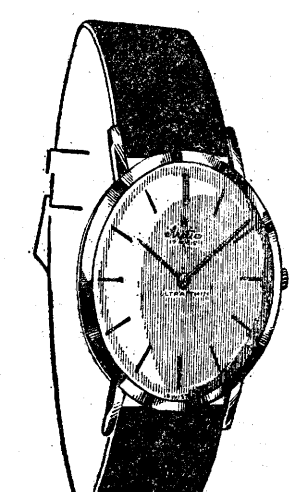
Na klice na pomoč, ki so prihajali v začetku novembra 1918 iz Celovca, Mežiške doline, iz Borovlj in iz St. Jakoba, se je prvi odzval nadporočnik Franjo Malgaj. S 40 možmi, dvema častnikoma in štirimi strojnicami se je že 6. novembra odpeljal iz Celja proti Dravogradu ter v naslednjih dneh zavzel vse Mežiško dolino, odstavil v sporazumu z Narodnim svetom za Mežiško dolino nemške župane in postavil slovenske gerente. **Kraji, ki so jih tedaj v Mežiški dolini osvobodili prostovoljci pod Malgajevim poveljstvom, se bili na mirovni konferenci brez nadaljnega priznanja Jugoslaviji.** Dne 23. novembra, istega dne, ko je bila razorožena mariborska Schutzwehr, se je Malgajev oddelek pomaknil iz Mežiške doline naprej v Podjuno in proti Velikovu, sedaj že po dogovoru z Maistrom. Zasedel je Pliberk, 30. novembra pa s 100 možmi, od katerih je bilo 40 Srbov, bivših avstrijskih ujetnikov, in 6 strojnicami Velikovec. Dne 1. decembra je Malgajev oddelek že odbil prvi nemški napad na Velikovec.

V Narodni vladi pa so se še dalje pripravili o vojaški akciji za zasedbo Slovenske Koroške. Takole piše dr. Janko Brejc, v novembru poverjenik za notranje zadeve, od sredine januarja 1919 dalje pa predsednik Deželne vlade za Slovenijo: »V Narodni vladi ni bilo notnega naziranja glede oborožene akcije na Koroškem. Poverjenik za prehrano dr. Tavčar npr. je bil odločno proti temu, da bi se prelila le ena kaplja krvi. Tudi je odklanjal aprovizacijo Celovca. Bil je pač prepričan, da bomo na Koroškem itak mirnim potom dosegli vse, kar nam gre. Tako se je Narodna vlada v glavnem zadovoljila s papirnatiimi protesti pri dunajski državi in celovski deželni vladi in je svoje teritorialne pretenzije podprla samo z okupacijo nekaterih važnejših točk (Podkloster, Področica, Borovlje, Velikovec itd.) in še to z docela nedostatnimi močmi« (v zborniku »Slovenci v desetletju 1918—1928«, Ljubljana 1928, str. 171).

8. novembra sta Narodna vlada in II. vojno okrožje (I. je bilo zagrebško), ustanovljeno v prvih dneh novembra, določila za »vrhovno vodstvo obrambe koroške meje stotnika Alfreda Lavriča« (Lavričev »Koroški spomini«, str. 63, pri pisatelju). Iz inštrukcij dne 12. novembra 1918 za vojaško organizacijo na Koroškem je razvidno predvsem, na katerem ozemlju Koroške naj bi Lavrič vojaško organizacijo najprej izvedel. Na zahodu naj bi bila meja nekako cesta Podkoren—Sv. Lenart pri Sedmih studencih (v pogodbi Lavrič — Hülgerst z dne 19. novembra 1918 je bila pomaknjena zahodna meja do Ziljice), na vzhodu pa cesta Kranj—Železna Kapla—Žitara vas—Velikovec.

(NADALJEVANJE)

ARETTA

ULTRA THIN

● med elegantnimi in preciznimi urami je najcenejša znamka

Generalno zastopstvo »LA CLESSIDRA«

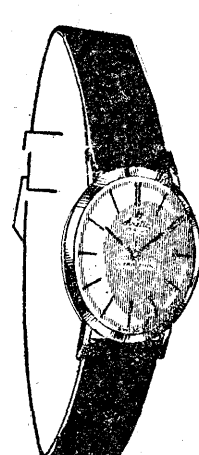
Trst — Piazza S. Antonio Nuovo N. 4-I. nadstropje

IMPORT — EXPORT

Prodaja na veliko in drobno

Velika izbira zlatnine po tovarniških cenah!

Izreden popust — Garancija

Razvrednoteni funt

Britanski laburisti nimajo sreče, kadar prevzamejo oblast. Po navadi dobe v roke močno razrahljano gospodarstvo, ki ga morajo zdraviti z neljubimi »zdravili«. Tako je bilo po koncu druge svetovne vojne in tedaj so laburisti leta 1949 morali razvrednotiti funt. Tako je tudi letos. Ko so laburisti leta 1964 zmagali na volitvah in začeli »deliti in vladati« v Veliki Britaniji, so si konservativci oddahali. Gospodarski položaj države je bil tako slab, da so konservativci z veseljem prepustili vse skrbi svojim strankarskim nasprotnikom.

Predsednik vlade Harold Wilson je moral uvesti dosti strogih ukrepov. Britanski državljani so si počasi zatvegali pasove, vendar pa so verjeli premieru, ki jim je govoril, da funta, slavnega britanskega funta, ne bo razvrednotil. Vendar je storil ravno to in dokazal, kako resničen je pregovor, da se zarcenega kruha največ poje.

Ukrep je bil nujen. Britansko gospodarstvo je dolga stoletja temeljilo na izkoriščanju plemenitih kolonij. Doma je bila razvita predvsem industrija, medtem ko so večino drugega uvažali: od surovin do hrane itd. Kapitalistični industrialci so skrbeli samo za lastne dobičke, ni pa jim bilo do tega, da bi vložili več denarja za razvoj in napredek tovarn, za napredek znanosti: čisto drugače kot poražena Nemčija. Velika Britanija se je morala iz leta v leto zatekati k vse večjim posojilom, toda tako se ne da dolgo živeti. Zaradi takšnih razmer je tudi zaostajala za državami, ki so članice Evropske gospodarske skupnosti. Zlasti Francija se je upirala sprejemu Velike Britanije v EGS: francoski politiki so trdili in še trdijo, naj Velika Britanija najprej gospodarsko ozdravi, potem pa se bo mogoče resno pogovarjati o njenem sprejemu v Evropsko gospodarsko skupnost.

In tako je morala laburistična vlada pred dnevi sprejeti neljub ukrep: vrednost funta je zmanjšala z 2,80 na 2,40 dolarja (tako da je zdaj funt vreden pri nas 3900 namesto 3500 starih dinarjev). Potem je vlada napovedala še nekaj hudih ukrepov, ki naj bi kolikor toliko utrdili razmajano gospodarstvo. Angleška banka je povečala obrestno mero s 6,5 na 8 odstotkov, posojila so silno omejena (predvsem za avtomobile, gospodinjske in druge potrošne predmete), medtem ko namerava vlada prihraniti kar 400 milijonov funtov. To bo storila z zmanjšanjem obrambnega proračuna za 100 milijonov, z zmanjšanjem državnih izdatkov za 100 milijonov, z ukinitvijo izvoznega rabata za industrialce za 100 milijonov in z ukinitvijo premij proizvajalcem tudi za 100 milijonov funtov.

Gospodarske posledice razvrednotenja funta so hude. Že po prvih računih so ugotovili, da se bodo življenjski stroški povisali najmanj za pet odstotkov: za kakšnih 1500 starih dinarjev na teden in na človeka. Zvišali se bodo izdatki za uvoz nafte. Nafta se je po zaprtju Sueškega prekopu že tako podražila, čeprav so takoj ob proglasitvi arabske petrolejske blokade govorili, da to ni nič hudega. Nafta, ki jo morajo voziti okoli Afrike na tankerjih ali pa iz Amerike, je seveda dražja in cene so se višale, kar posredno vpliva na življenjsko raven državljanov zaradi višjih prevoznih stroškov surovin in blaga, neposredno pa vpliva na vožnjo Angležev z avtomobili.

Število brezposelnih se bo povečalo in bo kmalu doseglo milijon. Seveda se bodo britanski sindikati temu upirali, toda ekonomika bo terjala svoje žrtve: brezposelne. Investicije v industrijo, ki že tako niso bile spodbudne, se bodo odslej še zmanjšale zaradi višje obrestne mere. Produktivnost se ne bo povečala, ker so ukinjene premije na delovno silo. Industrialci bi morali izgubo nadomestiti z večjo učinkovitostjo zaposlenih, kar pa bržkone ne bo izvedljivo: paleteci bodo na odpor sindikatov, ki si bodo prizadevali, da bi čimveč ljudi ostalo na delu.

Na zunanjem področju je razvrednotenje funta povzročilo precejšen pretres. Prizadete so najprej države, ki trgujejo z Veliko Britanijo v velikem obsegu. (Zanimiva je na primer reakcija Ljudske republike Kitajske: sporočila je Franciji, ZR Nemčiji in drugim evropskim državam, da ne želi več uporabljati funta kot mednarodni denar v zunanji trgovini.) V prvih dneh so Veliko Britanijo posnemale tudi nekatere druge države, tako da so razvrednotile svoj denar: Irsko, Dansko, Izrael, Hongkong, Gvajana, Nova Zelandija, Cipr, Malta, Španija in Malavi. Po drugi strani so Italija, Francija, Švica, Luksemburg, Zahodna Nemčija, Jugoslavija, Južna Afrika, ZDA, Nizozemska, Belgija, Malezija, Avstrija, Japonska, Rodezija, Švedska, ZAR, Finska, Indija, Irak, Norveška, Turčija, Saudska Arabija, Bahrein, Libanon in Zambija sklenile, da svoje valute ne razvrednotijo. Veliko držav je ponudilo pomoč Veliki Britaniji v obliki posojil, tako je storil tudi Mednarodni denarni sklad: na borzi so bili sprva prestrašeni, potem pa so ugotovili, da vrednost funta ne pada, pač pa se veča pritisk na dolar (zaradi česar bo morala ameriška vlada povečati davke in zmanjšati vladne stroške) itd.

Velika Britanija bo zaradi hudih gospodarskih težav in napovedanega zmanjšanja stroškov za obrambo morala umakniti del svojih čet iz Zahodne Nemčije, pa tudi iz drugih delov sveta, na primer iz Perzijskega zaliva, Malezije in Singapura.

Na splošno velja, da države z močnim gospodarstvom ne bodo tako prizadete. Na slabšem pa bodo nerazvite dežele, ki so bile navezane predvsem na trgovanje z Veliko Britanijo oziroma na funt. Samo v Nigeriji na primer je ukrep londonske vlade povzročil izgubo v višini sedem milijonov funtov...

Razvrednotenje funta je seveda predvsem prizadelo britanskega državljanja. Prihodnje leto bo moral krepko premisliti, preden se bo odločil za poizkušnjo v tujini. Vlada je že letos omejila turistično kvoto na 50 funtov. To je bilo dovolj za dokaj udoben dopust, pa še nekaj funtov je državljan prinesel domov. Zdaj pa je funt manj vreden, tako da bržkone ne bo nič z dopustom, če bodo največje evropske turistične države v prihodnji sezoni še zvišale cene hotelskih in gostinskih uslug.

Takšen položaj je voda na mlin konservativcev. Njihov voditelj Edward Heath je naglo izjavil, da je vsega kriv Wilson, češ da ne zna voditi gospodarstva. Konservativci zahtevajo, naj vlada odstopi, toda bržkone ne mislijo preveč resno. Vprašanje je, kaj bi storili, če bi morali prevzeti takšno Veliko Britanijo.

Značilno za doslej dokaj razcepljene laburiste je, da so zdaj, ko so se znašli v težavah, trdni in enotni. Doslej so vsak po svoje gledali na gospodarsko politiko in predsednik vlade Harold Wilson je že nekajkrat korenito spremenil kabinet, ki mu ni ustrezal oziroma ni mislil tako kot on. Izjavil je tudi, da vlada ne bo odstopila.

Popularnost laburistov je začela padati kmalu po tistem, ko so prišli na oblast in ko so začeli uvajati strožje gospodarske ukrepe. Delavci so začeli stavkati, sindikati so pritiskali na delavce, da so bojkotirali volitve. Zdaj so predstavniki sindikatov sicer res zatrdili, da so na strani vlade, toda vprašanje je, ali bodo takšnega mnenja tudi potem, ko se bo brezposelnost še povečala in ko bodo številni delavske družine zašle v velike težave. Že tako so bile za zadnje čase značilne velike stavke. Če bodo konservativci premeteno (bolj kot pametno) izkoristili razpoloženje prebivalstva, se utegne zgoditi, da zmagajo na volitvah čez tri leta. Vprašanje pa je, ali bi to koristilo britanskemu ljudstvu in britanskemu gospodarstvu.

STANE IVANC

KONSTANTIN SIMONOV: Ne rodijo se kot vojaki

Med knjige, ki še dišijo po tiskarski barvi in črnilu in ki so izšle pri zavodu »Borec«, je tudi roman sovjetskega pisatelja Konstantina Simonova »Ne rodijo se kot vojaki«.

Pred časom je roman izhajal kot podlistek v mariborskem »Večeru« in ga torej del slovenskih bralcev že pozna. Torej smo dobili v kratkem časovnem zaporedju že kar drugo izdajo enega in istega knjige romana, kar je za naše razmere nekoliko nenavadno. Vsekakor pa roman zasluži svojo slavo zaradi svoje odkritosrčnosti in brezobzirne realizma.

Zal pa nismo imeli priložnosti brati I. dela trilogije »Živi in mrtvi«, katere II. del je »Ne rodijo se kot vojaki«. Ali ne bi kazalo popraviti te pomanjkljivosti in izdati tudi I. del, kdaj kasneje pa še III?

Kaj opisuje pisatelj v svojem romanu »Ne rodijo se kot vojaki«? Nadaljnja usoda oseb iz »Živi in mrtvi« se razpleta pred nami v usodnih dneh bitke pri Stalingradu. Spet srečamo ljudi kot so glavni junaki Sincov, general Serpilin, vojaška zdravnica Ovsjanikova, novinar Ljusin; ob njih se pojavijo novi, epizodni liki. Skozi ves roman pa je pričujoča zavest o nejasnih vprašanjih, ki nanje nihče ne odgovarja, ker zadevajo krivdo vodstva SZ za začetne neuspehe v vojni in

za pokol najboljših vojaških kadrov po letu 1937. Če so v I. delu delu slutnje in vprašanja še nejasna in neizoblikovana, v II. delu dobivajo že svoje odgovore, razmišljanje že postanejo pogovori v ožjem krogu zaupnih prijateljev. Stari vojak Serpilin, ki je po letu 1937 sam občutil trpljenje jetnika, prav nič kriv in ki je verjel Stalinu, se zdaj že sprašuje, če ni vsega skupaj morda le on kriv. Toda v ospredju je obramba domovine. Nemci so še močnejši in zmaga pri Stalingradu šele veliki preobrat, ne pa končna zmaga. Zato ni časa za razmišljanje, kaj bi bilo potrebno ukreniti, kdo je kriv in podobno. Samo ljudi je treba čimveč rešiti iz taborišč. Preprosti ljudje še ne vedo, kaj se dogaja za kulisami velike vojne, v kateri sodelujejo milijoni, še verjamejo Stalinu, toda v višjih krogih že razglablja. Tudi Serpilin z grozo zve od svojega starega prijatelja, tudi generala, ki je bil pri Stalingradu, kako so čiste po letu 1937 prizadele armado in jo spravile ob najboljše ljudi. Ti so se skoraj vsi brez izjeme udeležili I. svetovne vojne, oktobrske revolucije in državljanske vojne, potem pa so končali vsaj eno vojaško šolo. Toda po

letu 1937 so se znašli na prisilnem ročnem delu, zamenjali so jih amaterji, ki so končali največ kak tečaj. Šele na bojišču, v boju s šolanimi in izkušenimi nemškimi oficirji, se izučijo in nadomestijo zamujeno.

Bralec bo iz knjige našel odgovor na marsikatero vprašanje, ki se ni zadosti pojasnjeno, poleg tega pa bo knjigo bral tako, da jo bo težko odložil. Po pravici lahko šteje Simonova za najboljšega sovjetskega pisca knjig z vojno tematiko, pa tudi za enega izmed najbolj odločnih glede razkrinkavanja usodnih zmot za časa Stalina. Za vsem tem pa je Simonov, rodoljub in zvest komunist, tudi sam udeleženec vojne od prvega dne.

Ob koncu še nekaj besed o prevodu, ki ga je napravil Aleksander Skaza. Ne gre mu odrekati prizadevanosti, toda lahko mu marsikje očitamo površnost, zlasti pri prevajanju vojaškega izrazoslovja. Če bi se posvetoval s kom, ki dobro pozna zgodovino Rdeče armade in njen ustroj, bi se lahko sicer precej številnim napakam z lahkoto izognil. Razen tega pa ni povsod zadel fines ruskega jezika v vojaškem izrazoslovju. MP

»OSEKA« — film o boju Valjevskega partizanskega odreda

Ekipa »Kino-kluba Beograd« je v teh dneh obiskala Valjevo. Cilj obiska je bil dogovor s občinskim odborom Zveze združenj borcev Valjevo o sodelovanju pri snemanju filma »Oseka«. Scenarij za film, ki ga bo režiral Vladimir Pavlovič, so napisali Ratko Djurić, Vladimir Pavlovič in Radomir Šaranović.

Svoj obisk v Valjevu so člani ekipe izkoristili tudi za razgovore z borci Valjevskega partizanskega odreda, ki so jim pripovedovali o svojih spominih na te težke čase.

Odisejada o Hirošimi

Dokumentarni film o tragediji Hirošime in Nagasakija leta 1945, ki so ga Japonci posneli takoj po ameriskem atomskem bombardiranju obeh japonskih mest, so končno dali tudi — Japonci. Natančneje: Američani niso dali Japoncem originala, temveč le kopijo. Pa tudi na to kopijo so morali čakati Japonci — polnih dvajset let. Ves ta čas je bil namreč omenjeni dokumentarni film pod ključem v departmentu ZDA in vse japonske prošnje, da bi jim vrnili film, so bile zaman. Kot rečeno, komaj pred časom je japonsko ministrstvo za prosveto dobilo film.

Snemanje dokumentarnega filma »Posledice atomskega bombardiranja Hirošime in Nagasakija« se je začelo nekaj dni potem, ko je svet izvedel za tragedijo, ki so jo preživeli prebivalci obeh japonskih mest. V obe mesti je prispela skupina snemalcev japonske filmske

družbe »Nippon eijasa«, njim pa so se kasneje priključili še znanstveniki.

Okupacijska komanda ameriške vojske je zaplenila že posnete kadre filma, skupini snemalcev pa ukazala, naj se snemajo. Do maja 1946. leta so japonski snemalci posneli 19 del, katerih prikazovanje traja polne tri ure. Toda ta film ni bil v javnosti nikjer prikazan.

Številnih prošenj japonske vlade, znanstvenikov in kulturnikov, da bi ZDA vrnila film, Američani niso upoštevali. Zatrjujejo, da se je ameriška vlada bala vrniti filma, ker če bi ga na Japonskem javno prikazovali, bi to lahko izzvalo »nezaželeno reakcijo«. Pa tudi sedaj, ko je film spet na Japonskem, si je ameriška vlada pridržala pravico lastništva. S tem pa so Američani praktično onemogočili, da bi ta film na Japonskem prikazovali javnosti.

Imeli smo ljudi...

ANDREJ LEBAN-RAJKO

Pred kratkim smo v Tolminu pokopali tovariša Andreja Lebana-Rajka, rezervnega poročnika. Številni pogrebi, vendi, žalosti, so bili dokaz, kako priljubljen je bil med vojaki. Pokojni je bil sin bajtarske družine iz Gabrja pri Tolminu. Me kot otrok si je moč ral služiti kruh z delom pri kmetih. Podobno kot mnoge druge je tudi njega fašistično zatiranje navedlo v boj za svobodo. Že spomladi 1942 je bil član vaškega odbora OF, 2. februarja 1943 pa je postal partizan. Nekaj časa je bil kurir, nato pa na mestnik komandirja na postaji P-23, po italijanski kapitulaciji pa do maja 1944 pripadnik VOS. Nato je bil v zahodnoprimorskem okrožju pomočnik načelnika narodne zaščite, kasneje so ga poslali na tolminski okraj k OZN. Po osvoboditvi je bil ves let pri gozdni milici v Tolminu, nato pa na odseku za gozdarstvo, kjer so ga pred dvema letoma upokojili.

Za svoje zaslugi in udeležbo v vojni je prejel red hrabrosti in red zasluge za narod s srebrnim vencom.

Andrej Pagon-Ogarev

LOJZKA KOŠIR

Sredi novembra smo v Stari Cerkev pri Kočevju pokopali tovarišico Lojzko Košir. Rodila se je v 14-klasni družini Mohorjevih v Novem kotu pri Dragi. Že pred vojno je sodelovala v narodnem gibanju žena. Kmalu za tem, ko sta s 2

možem Francem kupila v Mokrem potoku pri Kočevski Reki hišico, je izbruhnila vojna. Tovarišica Košir je bila s svojim možem med prvimi sodelavci OF, aprila 1942 je bil njuno delo izdano; moža so fašisti obremenili z drugimi talci pobili pri vseh. Preza. Lojzka se je še bolj oklenila OF. Njena hišica je bila tudi dom za vsakega partizana, ki je prišel mimo. Januarja 1943 jo je Okrožni komite KPS za Kočevski spregel v KP. Bila je izvoljena v rajonski komite KPS, odbor OF in odbor AFZ za rajon Banjaloča. Pri vsem obsežnem in odgovornem delu je tovarišica Koširjeva pokazala velike sposobnosti revolucionarne. Tudi v času izgradnje porušene domovine je napeila vse svoje moči. Toda vojni napori, izguba moža in sploh težko življenje, vse to je na njenem zdravju pustilo neozdravljive posledice in v 58. letu življenja je je uničila zahrbtna bolezen. Na njeni zadnji poti se je od njene poslovala velika množica ljudi in se ji zahvalila za veliko prednostno boju za delavske pravice.

»JUGOSLOVANSKA REVOLUCIJA«

Eden prav gotovo največjih in najzanimivejših podvigov v TV programu za prihodnje leto, ki smo ga v našem časniku že najavili, je serija dokumentarnih filmov pod naslovom »Jugoslovanska revolucija«.

Ta veliki projekt produkcije vse jugoslovanske TV postaje in bi predstavil delež televizije k proslavi 50-letnice rojstva KPJ. Posnetih bo — tako predvidevajo — petnajst filmov. Po njihovi realizaciji bo sodelovala cela vrsta znanih scenaristov, režiserjev, zgodovinarjev in drugih strokovnjakov. To je prva prva primer skupne produkcije naših TV postaj. Stroški bodo znašali okoli 250 milijonov starih dinarjev. Rok, do katerega morajo biti filmi končani, je datum začetka proslave — 19. april 1968.

O prispevku ljubljanske RTV bo mo podrobneje še poročali.

KINO SPORED

- KINO BREZICE**
28. in 29. 11. 1967 »Zlati napoj«, ital.-span.-meh. v CS.
30. 11. »Vlaka«, franc. v CS.
1. in 2. 12. »Tigrice«, am. barv. v CS.
3. in 4. 12. »Cimeron«, amer. barv. v CS.
5. in 6. 12. »Vanina Vanina«, nem.
- KINO »TRIGLAVA«, LJUBLJANA**
Od 1. do 3. 12. 1967 »Fata morgana«, amer. krim.
od 4. do 7. 12. »Prva zmaga«, am. vojni v CS.
KINO VEČE
Od 1. do 3. 12. 1967 »Operacija strela«, am. barv. vojni v CS.
6. in 7. 12. »Rudovo dekle«, ital.
- KINO ZALOG**
2. in 3. 12. 1967 »V vrtnicu«, am. barv.
- KINO ZADOBROVA**
2. in 3. 12. 1967 »Kraljica Chantelera«, span. barv.
- KINO »SLOVODOL«**
KINO »BISTRICA«
Od 1. do 3. 12. 1967 »Koloradska kraljica«, amer. barvni v CS.
od 5. do 7. 12. »Aladinova čudežna svetilka«, amer. barv. v CS.
- KINO »UNION«, CELJE**
Od 30. 11. do 3. 12. 1967 »Izgubljen žena«, španski barvni film.
od 4. do 7. 12. »Mrtve Ivanhoe«, angl.-ital. barv.
- KINO »METROPOL«, CELJE**
Od 1. do 3. 12. 1967 »Strahotne povesti«, japonski barv.
od 4. do 5. 12. »Zbiralci perja«, jug. barv.
- KINO »DOM«, CELJE**
Od 1. do 4. 12. 1967 »Skrita nevarnost in Proboj« (dva amer. westerna).
5. 12. 1967 »Bitka za Afriko«, am. kinotečni.
- KINO »POHORJE«, SLOVENSKE KONJICE**
Od 1. do 3. 12. 1967 »Posodi mi svojega moža«, amer. barv.
6. in 7. 12. »Vojaška dekleta«, ital.-nem.

Partizanska ljudska pesem

PAVLA ROVAN-JANA

Devetindvajseti november

Takrat ko je smrt zakrivala sonce
in nad domovino ponižano
razgrinjalo se je brezno noči
in čast človeka oskrnjena
tonila je v potokih krvi...

Tedaj so v hladni zarji novembrskih dni
junaki borci se v mestu ob slapu zbrali
in zvezi naših narodov
pravično usodo kovali.

Plamenov pet v en žar se je zlilo,
kot jeklo trdna se nam gradila je pot,
z Maršalom zvesto naprej
po velike borbe zlati plod.

Iz temnih gozdov se je dvignil glas,
tam živi prisegli so mrtvim,
da bodo njih smrt maščevali
in z zmago njih boj končali.

Fant s Krasa

Spominu Dušana Poženela-Džura

Rodil te skalni je Kras,
bol narodova te dojila,
ko v Bazovici tisti čas
ljudi se naših kri je lila.

Trd čas ti klesal je obraz,
ko rlasa so ti mlada krila.
Besnela burja je čez Kras,
a borov naših ni zlomila.

Na sever k nam si šel iskat
v globoki rudnik kruh svoj borni
in spet trpel si z brati brat,
a ni ti klonil duh uporni.

Na našo lepo to zemljo
so tuje horde privihrale
in zagrnile jo v temo,
svetnine naše so teptale.

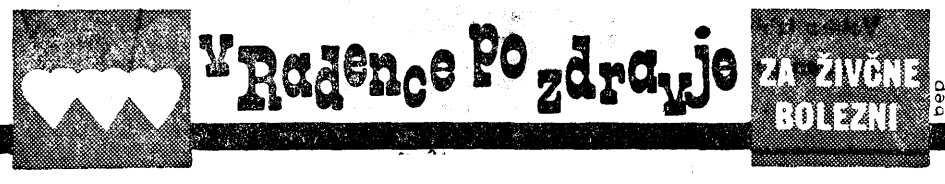
Tedaj ko orel s kraških skal
razširil si ponosna krila
v zaščito naših rodni tal,
ki naša kri jih je zalila.

Ob tebi v krepki bataljon
je zrasla zvestih borcev četa,
ki vstali so iz bednih spon
in jih vodila je osveta.

Jutranja zarja v tihi hrib
je svojo plaho luč razlila,
ko ti ugasnil je utrip,
zlomila so se orlu krila.

Ob tvojem grobu je pomlad
v svobodi novi zacvetela
— bila pomlad je tvojih nad,
ko tebi usta so nemela.

A ni umrl ti nasmeš,
ki govori nam, da si srečen
in z nami živi si v novih dneh.
Naj tvoj spomin ostane večni!

SLOVENC V SLAVONIJI

Že pred vojno je delovalo v Osijeku »Slovensko kulturno društvo«, ki je leta 1941, takoj po prihodu prvih slovenskih izgnancev začelo organizirati pomoč in povezovati skupine in posameznike. Pozneje je to društvo preraslo v politično organizacijo — Osvobodilno fronto. V odboru so bili tovariši: Toporiš, Petelin, Hočevar, Kovačič, Kobal, Klančar, Gnus, Mušič in še nekateri. V drugi polovici 1941 so ustaši prišli na sled nekaterim, ki so zbirali pomoč za žrtve ustaškega nasilja. Prijeli so jih in jih poslali v taborišča smrti.

Ta udarec je pomenil začasni konec ilegalnega dela. Za dvig samozavesti in spodbudo upornišva je bilo potrebno nekaj časa...

Toda Slovenci v NOB v Slavoniji niso delovali samo v okviru svojega društva. Konec junija 1941 je nastal v Osijeku vojni komitej pod vodstvom sekretarja oblastnega komiteja SKOJ za Slavonijo Franja Šremf-Puba. Poleg domačinov, Hrvatov, sta bila v njem tudi dva Slovenca, Kranjc in Bajuk. Oba sta bila povezana s Slovenskim kulturnim društvom. Kasneje je pomenilo to možnost za nadaljevanje dela za osvoboditev.

Zveze pa so bile še z neke druge strani. Konec 1941 je bil v Zagrebu ustanovljen odbor OF pod vodstvom tovarišev Naklija, Senice in drugih, ki si je zastavil nalogo organizirati po vsem ozemlju Nezavisne države Hrvatske podobne organizacije. Odbor je poslal na pot znanega kulturnega delavca in revolucionarja Ferda Delaka. Ta je najprej odšel na pot v Bosansko krajino, v Banjaluko in tam organiziral odbor OF. Kot večletnega člana KP pa so ustaši Delaka preveč poznali in je imel zaradi tega kmalu velike težave pri delu. Zato se je vrnil v Zagreb. Tam je po priporočilu odbora OF in zagrebskega partijskega komiteja dobil novo nalogo: odpotovati z ing. Frenkom Blatnikom v Osijek in tudi tam organizirati mestni odbor OF saj so razmere za upor dozorevale.

Konec leta 1942 in v začetku 1943 si je Delak v Osijeku našel zavetje. Po krajšem, toda vztrajnem delu je 12. marca 1943 na podlagi ob ustaških oblasti že zdavnaj prepovedanega Slovenskega kulturnega društva nastala v Osijeku OF. Imenovala se je »Slovenski mestni odbor jugoslovanske narodnoosvobodilne fronte« ali s kratko SMOJNOF. V odboru so bili Ferdo Delak, Slavko Klančar, Karlo Kamušič, Frenk Blatnik ter Ignac Kranjc. Ta zadnji je bil tudi član vojnega komiteja. Odbor si je kot nalogo zastavil razširiti OF vsepovsod, kjer so Slovenci, tako po vaseh kjer prebivajo, kot tudi po ustanovah in podjetjih, kjer delajo. Ni bilo težko širiti organizacije, saj je bilo vsepovsod dosti zavednih Slovencev, ki so imeli med Sibi in Hrvati zanesljive prijatelje in sodelav-

ce. V najkrajšem času je vodstvo imelo točno evidenco zanesljivih, malodušnih in sovražnih posameznikov, Marsikdaj pa je vodstvo lahko ugotovilo, da so nekateri komaj čakali priložnosti sodelovati v skupnem boju.

V najkrajšem času po ustanovitvi glavnega odbora SMOJNOF je organizacija zajela več območij, izoblikovala se je več odborov in zaupništev.

V samem mestu Osijek je nastalo več rajonskih odborov. V Dolnjem gradu so bili člani rajonskega odbora Marjan Pahor, Slavko Klančar in Ignac Kranjc. V Gornjem gradu Karlo Kamušič, Ivan Buždon ter Anton Ogorelec. V Novem gradu Marjan Pahor, Franjo Bezjak in Vekoslav Španger. V Retfali sta bila zaupnika Dragotin Vodlan in Martin Kos. V Tenjskem Antunovcu je bila prav tako zaupnica Sonja Škrjanc, znana kot zelo drzna in uspešna sodelavka, ki se je posebno odlikovala pri zbiranju in prenašanju sanitetnega materiala. V Dravskem pristanišču je bil zaupnik Stane Hočevar. SMOJNOF je

pa Bradač, Gselman in Debenjak.

V mestecu Djakovu je bil zaupnik Peter Mravljak, v Vukovarju Josip Volčko, ki je že prej imel zvezo z neko partizansko enoto, v Vinkovcih Frežani, ki je pozneje umrl, v Belišču Ivan Perko, ki pa je kmalu odšel k partizanom.

Razen tega je bila v Osijeku tudi mladinska organizacija pod vodstvom Stefice Grabnar, Danice Debenjak in Vide Zupan. Na čelu pionirske organizacije je bil neki učenec z imenom Drago. Kasneje so starišči Stefice Grabnar v svojem stanovanju dajali zavetje glavnemu odboru SMOJNOF. Kakšen je bil program SMOJNOF, nam ponazarja nekaj točk iz direktive glavnega odbora:

1. — OF je organizacija za boj vsega ljudstva v Jugoslaviji za izvajanje resnične svobode, prvič v naši zgodovini;

2. — Vsak Slovenec in vsaka Slovenka, skupaj z vsemi bratskimi narodi, ima prvič v zgodovini dolžnost in pravico bojevat se v svojem imenu, s svojim narodom in svojo armado za našo skupno zmago.

Monumentalna gotška katedrala v središču Osijskega

imel zaupnike tudi po podjetjih, v tovarni »Schicht« je bil odbor, katerega člani so bili Slavko Klančar, ing. Ivo Škarpal ter Ivo Udovč. V tovarnici so bili oba brata Gruđen, Gnus in Pavle Černigoj. V usnjarni je bil zaupnik Jože Sternad, v tovarni sladkorja Franc Bezjak, v predelnici za lan Marjan Pahor, Sidorija Černigoj in Jakob Dobriča. V narodnem gledališču Miro Kopac in Karlo Kamušič, v taborišču za slovenske izgnance

3. — Osvobodilna fronta je edina uresničevalka teženj vsega jugoslovanskega ljudstva, česar se zavedajo vsi zavedni Slovenci in vsi bratski narodi.

Za uspešno vsestransko delo SMOJNOF pa so bile važne tudi

Orla
najboljša ta hip!

zveze s krajevnim vojaškim in političnim vodstvom. Te so potekale spočetka v dveh, nato pa v več smereh. Proti jugu je zveza peljala čez vasi Temja—Vera—Bobota—Trpinja in povezovala SMOJNOF z vojnim komitejem in materialno bazo partizanskega operativnega območja. Neposredne zveze zaupnika Martina Časla in obveščevalca Otokarja Kosovela proti zahodu, v smeri Vučkovec—Hrkanovci—Koška—Papak ter prek Sonje Škrjanc v jugozahodni smeri, prek Tenjskega Antunovca, kakor tudi zaupnika Petra Mravljaka v Djakovo so bile zelo dragocene. Nasploh pa je SMOJNOF pošiljal vsa zbrana sredstva na osvobodeno ozemlje prek več zvez.

Tudi kurirska služba je bila brezhibna. Odbor je sprejemal redno radijska poročila, jih razmnoževal in razpošiljal. Posebno pomembno pa je bilo, kar je SMOJNOF dosegel prek svojih zaupnikov v ustaških oblastnih organih. Dokopal se je namreč do kopij zapisnikov o sporazumu med okupatorji in ustaši o namestitvi priključitvi Slovenije k »Nezavisni državi Hrvatski«.

V splošni bolnišnici je zaupnica dr. Zdenka Frežani-Delak skrbeli za zbiranje sanitetnih potrebščin. Nenehni stiki SMOJNOF z zdravniki dr. Matičem, dr. Pražičem in posebno dr. Gamulinom so zagotavljali zaščito vsem tistim tovarišem, ki so prišli ustašem v roke. Tako se je zgodilo, da je dr. Gamulin rešil smrti člana odbora, ki so ga zaprli zaradi izdaje.

Trajna povezava s polkovnikom bivše jugoslovanske vojske Mušičem, ko se je vrnil iz italijanskega ujetništva, je bila tudi zelo pomembna. Bogate vojaške izkušnje in nasveti tega rodoljuba so pomagali razrešiti mafijska.

Posebna obveščevalna služba je imela nalogo zbirati podatke o vojaških premikih ter o vojaški dejavnosti sovražnika. Obveščevalni center v vasi Tenja je pod strokovnim vodstvom člana glavnega odbora oskrboval enoto 6. korpusa prek rečnih postaj »Dejan Babić« in »Milinković-Subara« proti jugu. Podatke iz Osijskega so nosili na 27 obveščevalno točko tovariši Sarkanić, Valek, Brkić in drugi. V operativni štab pa sta poročila nosila brata Božo in Tuna Gregorić. Tuna je pri izvrševanju dolžnosti tudi padel. Proti vzhodu pa sta bili glavni kurirki Kovička Tanacković in Velinka Gavrilović. Kasneje je v stanovanju Martina Časla dle časa uspešno deloval tudi oddajnik Ozne pod vodstvom Hilde Tombak in Svetozarja Protića.

Zveze med SMOJNOF ter glavnim odborom OF in partijskim komitejem v Zagrebu so bile tudi redne, vzdrževal pa jih je Frenk Blatnik, Kurirka Marica Ljubejeva je brezhibno opravljala kurirske posle med Osijskom in Zagrebom. Od samega začetka pa je bila tovarišica Elizabeta Naglič-Kranjc zanesljiva spremljevalka vseh posameznikov in skupin, ki so odhajali v partizanske enote prek mobilizacijskega centra v Tenji. Tam sta jih sprejemala člana centra Perić in Kovačević.

Iz teh kratkih podatkov se vidi, kako na široko je bila razpredena mreža odbora SMOJNOF. Politična dejavnost je bila še bolj množična, predvsem pa ni bila ozko nacionalna, saj so bili člani povezani z množico domačinov, vključenih v svoje teritorialne organizacije.

Pošiljanje novih borcev k partizanom po zanesljivih poteh, zbiranje materialnih in finančnih sredstev je bilo vedno bolj množično, tako kot je bila vedno bolj množična povezava članstva in aktivistov z ljudstvom. Domisljivost redkih Hrvatov nad nekakšno samostojno Hrvatsko je proti koncu 1943 skoraj popolnoma izginila. Slovenci pa so nasploh veljali v javnosti kot dosledni sovražniki okupatorjev in ustašev.

Jesen 1944 so naše, sovjetске in bolgarske enote prebile fronto in zasedle Baranto. Zato je bila obveščevalna služba SMOJNOF vedno bolj pomembna, saj je oskrbovala s podatki naše čete in zaveznike v bližini zaledju fronte. Preko 27 obveščevalne točke so šli tja podatki o točnem razporedu sovražniških enot. Zato so lahko iz Barante streljali zelo natančno, neobčutnih žrtev je bilo zelo malo. Zal ameriško letalstvo ni upoštevalo koordinatnega sistema pri označevanju ciljev in je pri bombardiranju skladišč »IPOIL« v Doljem gradu pobilo številne ženske, otroke in starce v delavskih četrtih, med njimi tudi nekatere aktiviste in

celo borce NOV, ki so bili trenutno v mestu.

13. aprila 1945 se je začela zadnja ofenziva za izgon fašističnih čet iz naše domovine. Potem ko je bil Osijek osvobojen, so v njem organizirali množično manifestacijo. V njej je organizirano in disciplinirano sodelovalo tudi nad 200 članov SMOJNOF. En član odbora je bil izvoljen za člana izvršnega odbora NOF mesta Osijskega. SMOJNOF pa se je pozneje preimenoval v kulturno-prosvetno društvo »France Rozman-Stane«, ki je delovalo do preselitve večine Slovencev v ožjo domovino.

Takoj po osvoboditvi sta odbor SMOJNOF obiskala tovariša Polić in Tome, ki sta prišla iz Beograda. O delovanju celotne organizacije SMOJNOF v Slavoniji pa so bili takoj obveščeni nekateri politični voditelji, med njimi tudi tovariš Kardež.

Iz obširnega poročila, ki je nastalo v tem času in ki zajema kratko zgodovino, uspehe, napačne, žrtve in izgube, se da ugotoviti tudi nekaj zanimivih podrobnosti:

Ena organizacija ali posameznik nista padla sovražniku v roke po krivdi kakšnega člana — Slovenca.

Pri aktivnem delu in povezavi z domačimi organizacijami je zaradi nekaterih domačinov padlo sovražniku v roke več članov. Med njimi so izgubili življenje Jože Bajuk, Franc Gnus, Julij Toporiš, Janez Petelin in še nekateri.

Po zvezah SMOJNOF je šlo v NOV precejšnje število Slovencev, Hrvatov, Srbov, pa tudi nekaj Poljakov in sovjetskih državljanov, ki jih je okupator mobiliziral v svojo vojsko.

Množična povezava Slovencev z domačini vseh narodnosti v Slavoniji je ustvarila bratske odnose, tovarštvo in medsebojno zaupanje, kar je bilo tudi po vojni zelo pomembno.

Izjemno redkih posameznikov, ki so se udeležili okupatorju, je bilo nekaj tudi med Slovenci.

Nazadnje ugotavlja poročilo, da je bilo od več kot 1000 Slovencev, ki so bili v Slavoniji, nad 200 vključenih v SMOJNOF.

IGNAC KRANJC

Ljubezen na slavonski fronti

Rado in Milanka sta bila borca 2. bataljona 1. vojnopoljske brigade, ki je pozimi 1944—1945 sodelovala v bojih na slavonski fronti. Rado je bil takrat star okrog 20 let, plavalas, prijetnega in vedno veselo obraza ter vsem dober tovariš. Milanka je odšla v partizane kot študentka Grozote zapora in spomin na nobite sotočariše so iz živahnega in veselo dekleta napravili resno in hrabro borico, ki je iz vsega srca sovražila fašiste. Fant in dekle sta se srečevala na sestankih, ki so za kratek čas združevali borce. Rado je objasnjeval partizanom sestavine orožja. Milanka pa je bila bataljonska sekretarka SKOJ. Večkrat sta skupaj krenila proti položajem posameznih enot, čez polja in gozdove. Skupni cilj: delo in napor partizanskega življenja so tesno povezali dvoje mladih ljudi. O ljubezni nista govorila, odločila sta se za čas, ko ne bodo mladi ljudi več umirali našino kdar so bili najbolj željni življenja.

Obroč naše vojske okoli mest, ki so še bila v rokah fašistov, se je vsak dan bolj ožil. Nemci in ustaši so se v mestih branili z vsemi močmi, toda pred vedno močnejšim pritiskom partizanov so se morali umikati.

Naš bataljon se je le za dan ustavil v neki vasi sredi slavonskih ravnin, da bi si borce vsaj nekoliko odpočili in si opomogli. Sredi noči in hladne noči v začetku januarja 1945 smo spet zavzeli položaj, ker so Nemci s tanki pričeli zapuščati bližnje mesto. Milanka je bila pri mitraljezu, ki je skrbno meril v temo zasneženega gozda nasproti nas, v katerem je bilo slišati premikanje sovražnika. Od gozda nas je ločil le ozek, zamrznjen potok.

Milanka je ruski artiljerij odgovorila, da ne nekaj streljati in nestrpnost ga je hotela razstavljal. Ob njej se je pojavil Rado. Popravil si je orožje ter drgnil glavo iznad nastipa, da bi lahko bolje vmeril. Okrog glave so mu sikale krogle in izginjale v globokem snegu. Milanka ga je ravno hotela posvariti naj se ne izpostavlja preveč, ko je fant zdrsnil na tla. Sovražnikov ratal mu je presekala desno lice in vrat, iz katerega mu je v širokem curku briznila kri. Pogled upri v Milanko, je postajal vedno bolj močan in avtomat mu je zdrsnil iz rok.

V naslednjih dneh so dirjale hude borbe, ki so terjale mnogo žrtev. Milanka je kot v snu na čelu svoje mladine sodelovala v borbi.

V večeru po boju je okrog ognja sedelo več tovarišev in med njimi je bila tudi Milanka. Prisedel je tovariš iz bataljonskega poveljstva in dejal: »Tudi Rada smo pokopali na teh ravninah.« Milanka je široko odprtih oči strelala v ogenj, katerega plamen se je v solzah reval dokler se ni združil s plamenom bolečine njenega srca. Z madžarske strani se je oglasilo zamolklo tobenje, katjuš, ki so sovražniku nosile smrt.

J. Smrdelj

PRAVNA POSVETOVALNICA

I. T., ZALEC — Tovariši I. T. nam piše v svojem dopisu, da je borec NOV od leta 1944, da je vojaški vojni invalid, da bo prihodnje leto star 60 let in da ima 33 let »delovne« dobe, kot se izražajo. V delovnem razmerju je od leta 1946, vendar ni iskal dvojnega štetja, ker pridejo za to v poštev le borci iz leta 1943. Pa tudi zaradi tega, ker borci iz leta 1944 imenujejo »majske hrošče«. V svojem dopisu spra-

povečanjem. Temeljni zakon o pokojninskem zavarovanju določa, da imajo težji invalidi pravico do štetja let s povečanjem. Težjim invalidom se zato zavarovalna doba šteje s povečanjem tako, da se jim 12 mesecev dejanskega delovnega razmerja šteje za 15 mesecev zavarovanja. Predpogoj pa je, da so na tem delovnem mestu bili zaposleni najmanj 5 let. Druga ugodnost, ki pripada težjim inva-

ima prosllec olajšave pri upokojitvi, če je 80% invalid. Potrebni mu je manj let pokojninske dobe in še starostna doba se mu nekoliko zniža.

Posebne olajšave veljajo nadalje tudi za borce same. Ni res, da bi imeli posebne ugodnosti samo borci iz leta 1943. Res pa je, da imajo ti večje ugodnosti kot borci iz leta 1944. Za borce iz leta 1943 veljajo določila čl. 70, ki določa posebno ugodno pogoje za upokojitve, medtem ko veljajo za borce iz leta 1944 splošni pogoji kot za ostale zavarovance, vendarle z določenimi ugodnostmi. Zlasti pa

Olajšave pri upokojitvi borcev

šuje, ali imajo vojaški vojni invalidi kakšne olajšave pri upokojitvi, nadalje, kakšne olajšave imajo borci, predvsem pa, ali bo imel pogoje za upokojitve in kakšen odstotek pokojnine mu bo šel, ko se bo upokojil.

Da najprej pojasnimo, kakšne olajšave imajo pri upokojitvi vojaški vojni invalidi. Nikjer sicer zakon o pokojninskem zavarovanju ne določa kakih posebnih pravic ob upokojitvi, pač pa veljajo za invalide posebni predpisi za štetje zavarovalne dobe s

lidom, pa je tudi v tem, da se jim na vsakih pet let dejansko opravljenega dela starostna meja za pokojnino zmanjša za eno leto. Kateri so ti težji invalidi, ki imajo to ugodnost, pa je tudi točno določeno. Sem sodijo delovni invalidi s telesno okvaro od I. do IV. stopnje ter vojaški vojni invalidi oz. vojaški mirovni invalidi od I. do IV. stopnje. Olajšave veljajo borci za delovne invalide z 70% okvaro in vojaške vojne oz. mirovne invalide z najmanj 80% invalidnostjo. Že glede na to

velja, da se tem borcev, ki uveljavljajo starostno pokojnino pred dopolnitvijo pokojninske dobe 40 let, pokojnina, ustrežajoča dopolnjeni pokojninski dobi, poveča za 60,30 oziroma 10%, pač glede na leto vstopa v NOV. Po tabličah odstotkov s starostne pokojnine velja, da doseže borec NOV, ki je vstopil v NOV leta 1944 (kot tovariš I. T.), 85% pokojninske osnovne ž. z 31 leti pokojninske dobe, kar je tudi posebna ugodnost, ne glede na njegovo ev. invalidnost.

Razgledi po Madridu

OSVEŽUJE...

- TUDI
- Z VINOM
- S SADNIMI SOKOVI
- S KAVO
- Z ŽGANIMI PIJAČAMI

ZDRAVI...

- BOLEZNI SRCA IN OŽILJA
- BOLEZNI LEDVIC
- BOLEZNI PRESNAVLANJA
- ŽIVČNE BOLEZNI

PRIPRAVE NA OBRAČUN ENOLETNEGA DELA

Leto se že bliža koncu in mnoga združenja borcev, vojaških vojni invalidov ter rezervnih oficirjev in podoficirjev se že pripravljajo na obračun svojega enoletnega dela, na redne letne skupščine. Določilo statuta Zveze združenj borcev NOV Jugoslavije, da odbori združenj sklicujejo redne skupščine vsako leto, se je že tako uveljavilo, da nanj ni treba več posebej opozarjati. Le redki so namreč odbori združenj, ki tega določila ne upoštevajo.

Toda sedaj, ko smo tik pred začetkom sklicevanja rednih skupščin, velja le opozoriti na nekatere nasvete in pobude, ki naj bi prispevali, da bi bile redne skupščine kar najbolj pripravljene in da bi na njih prišla do izraza prav vsa dejavnost združenj in njihovega članstva.

Ob sklicevanju — še bolj pa ob vodenju skupščin — ne gre prezreti nekaterih določil statuta, in to:

Skupščine združenj polnovejavno sklepajo, če je na njih navzoča najmanj polovica članov, če pa je zaradi nezadostnega števila ne more biti, se odgodi za določeno obdobje, o katerem sklepajo navzoči člani; v ponovnem primeru pa skupščina sklepa ne glede na število navzočih.

Na volitvah se mora sestava vseh organov združenj obnoviti najmanj za četrtino članov. Volitve se opravijo s tajnim ali javnim glasovanjem.

Toda mnogo važnejša od navedenih formalnosti je vsebina poročila. Znano je, da se članstvo združenj kot celota zbira v veliki večini le na rednih letnih skupščinah. Med 1495 združenj borcev, vojaških vojni invalidov ter rezervnih oficirjev in podoficirjev širom po vsej Sloveniji je prav gotovo precejšnje število zelo dobrih, še več povprečnih, a ne manjka tudi takih, ki zaostajajo za pravo in tudi potrebno aktivnostjo na organizacijskem in družbenopolitičnem področju. Zato večini odborov združenj ne bo težko sestaviti izčrpnih poročil o enoletnem delu, prizadevanjih in uspehih odborov in njegovih komisij. Prav letne skupščine morajo biti veren odraz vsega tega, biti pa morajo tudi ogledalo in odmev aktivnosti članstva.

Ce bodo poročila pregledna in izčrpna, če bodo v njih nakazani tudi problemi, ki so usmerjali delo odbora in članstva ter tudi posamezne zadeve, ki so jih na svojem področju in ob sodelovanju drugih družbenopolitičnih činiteljev urejali, potem jih

bodo v razpravi na skupščini člani prav gotovo precej spopolnili in tudi predlagali, kako usmeriti delo v prihodnjem letu. Nekoliko težje bo sestavljati poročila tistim odborom združenj, ki niso imeli nobenih programov dela, ki niso našli pravega pota do povezanosti in sodelovanja z drugimi družbenopolitičnimi činitelji na svojem delovnem področju in ki so zato v svojem delu zaostajali za drugimi. Toda probleme, ki tarejo članstvo, položaj posameznih članov prav gotovo poznajo. In če ob odkritem priznavanju eventualnih neuspehov nakažejo problematiko svojega delovnega področja, potem bo skupščina z lahkoto našla pot, kako delati

Orla
najboljša ta hip!

v prihodnje, da bodo ugotovitvam in prizadevanjem sledili tudi uspehi.

Kdorkoli prebira poročila s skupščin združenj borcev, vojaških vojni invalidov in rezervnih oficirjev ter podoficirjev pa tudi katerikoli drugih organizacij, in ki pozna način organizacijskega dela, bo potrdil uspehe pri svojem delu dosegle tiste organizacije, ki so imele svoje letne programe dela in jih tudi izvajale. Zato bi vsem odborom združenj, predvsem pa tistim, ki doslej tega niso delali, priporočali, naj na rednih skupščinah, na katere se pripravljajo, sprejmejo tudi letne programe dela. V le-te pa naj zajamejo vse pereče zadeve organizacije in članstva. In če bodo v prihodnje uravnavali vso svojo dejavnost po smereh, začrtanih v teh programih, potem bodo čez leto prav gotovo vsa združenja — med njimi tudi tista, ki so letos iz teh ali onih razlogov zaostajala — lahko pokazala na dobre uspehe v korist organizacije in članstva.

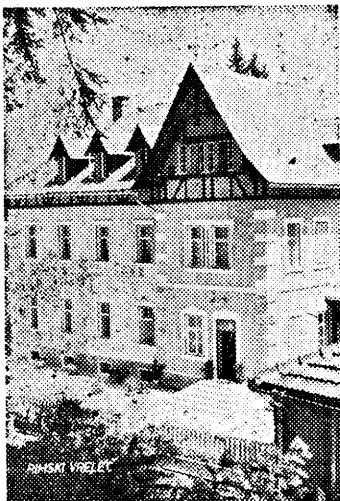
V. M.

»MURA« — tovarna perila, Murska Sobota

● IZDELUJE MOŠKO PERILO IN TEŽKO KONFEKCIJO

POZDRAV OB DNEVU REPUBLIKE!

Gostinsko podjetje

»Uršlja«

Ravne na Koroškem

prilporeča krajevnim organizacijam ZZZB NOV, ZVVI in ZROP ter posameznikom obisk Rimskega vrelca v Kotljah na Koroškem. Zdravilna voda — prenočišča — restavracija — čudovita okolica, znana iz del Prežihovega Voračca — muzej. Večje skupine naprošamo, da javijo obisk pisмено ali na telefon 24/2 Ravne ali na upravo podjetja, telefon 9 Ravne. Rudi ta košček naše zemlje je privlačen in mikaven za našega delovnega človeka.

Razgledi po Madridu

Italijanski pisatelj Antonio Saccà se je pred nedav-

nim mudil v Španiji. Svoje vtise s tega potovanja je

objavil v tedniku »Vie Nuove«.

Torek, 24. oktobra ponoči

Poglejmo torej, kaj sem spoznal v prvih dneh bivanja v Madridu. Seveda, najprej sem ugotovil, da je policije vse polno, očitno preveč. Za vsakim ogrom jo je videti. Mar hočejo zbuhati strah? Morda, vsekakor pa je policajev preveč.

Druga točka: Kakor pravi D. R., tuji kupujejo Španijo, buržoazija si pridobiva zavestnike v tujini, proletariat pa mora mirno prenašati draginjo in borne mezde. Poglavitni problem so odnosi med Francovim režimom in delavskim razredom in ravno ti so zdaj slabši kot kdaj prej.

Sreda

V tem ozračju je čutiti neko napetost. Nič določnega ne bi vedel povedati, vendar slutim nevarnost, pričakovanje nečesa novega. Morda je temu krivo prebiranje španskih časnikov, posebno dnevnika »Arriba«, ki je glasilo falangistične stranke. Iz člankov je razviden preplah zaradi nemirov. Pisci zahtevajo preprečitev nerodov. Čemu tolikšna vznemirjenost? Mar v Španiji ni miru? Berem še pazljuje. Ne le Španija, marveč ves svet vre zaradi revolucij. In kdo se toliko trudi, da bi povzročil nered? To je čisto jasno: komunisti. Resnica je prav elementarno preprosta: svet mešajo komunisti, red pa vzpostavljajo fašisti. Marsikater država ne razume te globoke resnice in podcenjuje rovarstvo moč komunistov. Zato »Arriba« posveča cele strani vestem o podtalnem rovarjenju po svetu. Dokazati hoče nemoč »demokracije«. Krivdo

med katoličani in levičarji. Tudi katoličani so v nevarnosti. Ravno te dni so zaprli duhovnika-delavca, C. J. De P., ki se je preživljal kot voznik taksija.

»Ali so se študenti vdali v usodo, ali pa je med njimi še nemirno?«

»Niti najmanj se niso pomirili; stanje je še bolj napeto.«

Hotel mi je povedati še nekaj, pa je raje umolknil. »S kom se nameravate še srečati?« me je nenadno vprašal. »S C. B.« sem mu odgovoril.

»Če ga ne bodo medtem že zaprli.«

Takšna mōra tlači španske pisatelje. Kar sem jih srečal, ni bilo nobenega, ki še ne bi okusil ječe. Med njimi pa tudi ni bilo nobenega, ki se bi bal povratka vanjo.

Četrtek

(Pogovor s pisateljem C. B.)

»Da, ljudstvo je depolitizirano, oziroma bolj rečeno, fašizem se trudi neprenehno, da bi oddržal vajeti. Ne trpi ljudi, ki se z njim ne strinjajo. Kdor se hoče izogniti nevarnosti, se raje ne zanima za politiko.«

»Ali vsi ravnaajo tako?«

»Ne, nikakor ne. Opazujejo nastanek neke nižje plasti buržoazije. Zanj je najvažnejša stvar mirno življenje in zato jo je strah vsakršnega političnega gibanja. V nekih predelih Španije je težko računati na politično borbo, ker tam sploh ni pravih družbenih razredov, t. j. meščanstva in delavstva. Najzavrednejši del Španije je Katalonija. V njej so družbeni raz-

ŠPANSKI TRG V MADRIDU, V OSPREDJU SPOMENIK DON KIHOTA IN SANCA PANSE

»Kaj pa?«
»Na univerzi so se študentje spoprijeli s policijo. Aretiranih jih je bilo tristo, demonstriralo pa tri tisoč. Policija je uporabila proti njim celo pse.«

Petek, popoldne

(Pogovarjam se z gledališkim igralcem in režiserjem A. M.)

»Ko se boste vračali v hotel, se pazite. Na katerem koncu je?«

»V bližini Callaa.«

»Pazite se.«

»Zakaj pa?«

»Iz varnostnih razlogov so zaprli več sto ljudi. Na vse strateške točke so postavili policaje. Poskusili bodo preprečiti koncentracijo delavcev, vendar demonstracije ne bodo več mogli zaustaviti.«

Petek, med pol osmo in pol deveto uro zvečer

S taksijem ne morem do hotela. Izstopim. Povsod vlada zmešnjava, večja kot ponavadi, ko se v večernih urah madridske ulice napolnijo z ljudmi. Valovala je proti meni, toda bolj rinila kot bežala. Trudim se, da bi si utrl pot. Po tleh so listi tiskanega papirja. Poskusim razbrati naslov: »El Pueblo«, skrajno reakcionaren dnevnik. Ljudje se zaletavajo vame, da se le težko pretrgam dalje. Nedaleč pred seboj zagledam vrtnica-sto premikajočo se gručo, ki naposled zagradi še mene. Znajdem se sredi trga, ob katerem so razporejeni besni in do zob oboroženi policaji. Kaže, da bi radi polovili neke ljudi. Tega ne morejo storiti, ker je že njih samih veliko preveč. Spet se znajdem sredi toka, ki se mu ne morem upreti. Potem se klobčič odmoti naglo, kot je nastal. Mnogi se razredči. Druga drugi nasproti se znajdeta skupini sovražnih ljudi. Na eni strani policaji, na drugi madridski delavci in študenti. Za hip je vse mirno, potem pa se spet pojavi tisti vrtnec, toda tokrat je močnejši. Po zraku začne frčati kamenje. Eden prileti mimo mene in zadene mlajšega moškega z brki. Iz očesa mu priteče kri. Može steče v bližnjo vežo, nato se vrne in nekaj vrže v zrak. Naslednji trenutek ga ni nikjer več. Zrinem se v kot. Demonstranti bijejo s pestmi moze v uniformah s takšno vneto, kakor da bi poravnavali osebnene račune. Policaji odgovarjajo, kakor vedo in znajo: s kamni, gorjačami, pendreki. Temno oblečen fant se postavi v kot k meni. Star je kvečjemu osemnajst let. Iz nosa mu curlja kri. Nekaj časa brezizrazno strmi vame, potem pa skloni glavo in se ob zidu pre-rine dalje.

Nekdo me je porinil, da se v hipu spet znajdem v vrtnicu, ki me vleče naprej. Napnem vse sile, da bi se mu iz-trgal. Umaknem se med vezna vrata. Priletna ženica gleda policaje in se skriva za moj hrbet. Borba se nadaljuje, vendar brez kričanja. Vse je tiho, le kamenje se spreletava z ene strani do druge. Kdaj pa kdaj zagledam gručo policajev, ki žehejo mimo delavca ali študenta. Nekdo se zaleti vame. Lasje mu segajo čez oči, iz ust mu sili krvava pena. Potem izgine v množici. Na trgu je vsega skupaj več tisoč ljudi. Edino, kar je slišati, so udarci in kamenje. Zmešnjava je nepopisna. Policaji se nestrpnost zaletavajo v nasprotno stran. Dva sta trčila z glavama skupaj in pad-

ŠPANSKA POLICIJA RAZGANJA DEMONSTRANTE, KI PROTESTIRAJO PROTI VIETNAMU

komunizma je seveda treba razglasiti in prepričati svet, da je politika trde roke nujnost.

Sreda, zvečer

(Pogovor s pisateljem J. P.)

»Bil sem na čelu študentovskih demonstracij leta 1956. Hoteli smo se odcepiti od uradnih organizacij. Za krajši čas se nam je to posrečilo. Na svojo stran smo pritegnili celo razne visoke osebnosti režima, ki so se kasneje popolnoma odcepile od njega in prešle v opozicijo. Tako je zdaj na naši strani nekdanji prosvetni minister, katoličan po svojem svetovnem nazoru. Vendar pa takšno stanje ni trajalo dolgo. Potem so nam ukinili finančno pomoč in pozapirli vodje gibanja. Jaz sem bil v zaporu tri mesece.«

»Ali ni nobene možnosti, da bi kaj storili za študente?«

»V državnih organizacijah nobene, v opoziciji pa prav gotovo.«

»Kakšno je stališče katoličanov?«

»Med njimi je precej razlik. Nižja duhovščina se v mnogih primerih približuje mišljenju delavcev. Tisti med njimi, ki so razumeli vsebino ekumenskega koncila, so za dialog. Najpomembnejša revija v Madridu, ki je katoliška, se odkrito zavzema za dialog

redi s svojimi nasprotji jasno opredeljeni. V Madridu ni prave proletariata, razen v predelu Cuatro Caminos. Jutri...«

Umolknil je tudi on. Gotovo mi je hotel povedati še nekaj, vendar je raje molčal iz previdnosti ali pa kdo ve česa.

»V Španiji smo pač taki,« mi je dejal zatem. »Vse je videti mirno, toda nekega dne kar na lepem izbruhne državljanska vojna.«

Petek

Nekaj se je moralo zgoditi. Tega občutka mi ni povzročil zaskrbljeni »Arriba«, temveč vesti, ki sem jih slišal pri španskih in italijanskih prijateljih. Po nekaterih ulicah je policija številnejša kot pririvajoča se madridska množica. In še nekaj me bode v oči. Mnogi policaji imajo poleg običajnih pištol še močnejše orožje. Njihova oprema je defenzivna in ofenzivna. Razporejeni so po križiščih. Ta policija ni takšna kot tista, ki sem jo videl prvega dne. Takrat je bilo mnogo policajev, ki so se premikali mirno in leno. Ne, ta mora imeti poseben razlog, da je tako močno oborožena. Ponekod je videti tudi konjenico. Po telefonu me je poklical pisatelj C. V.

»Se nič ne veš?«

la vznak. V hipu sta spet na nogah, se spet zaletita, vstaneta in slednjič stečeta vsak v svojo smer.

Borba pojema. Nekaj se redči. Kamni letijo le še posamično, eden po eden, da jih je moč videti. Število aretirancev je vse večje in večje. Na trgu se pojavljajo prazna mesta. Nekateri se še prepirajo nekaj časa, potem zavlađa tišina. Ko se ljudje razidejo, je po tleh videti kamenje, palice in čevlje. Policijski avtomobili odvažajo prve skupine.

Petek, ponoči

(Telefonski pogovor z italijanskimi prijatelji)

»Ali si kaj videl?«

»Sem.«

»Kje?«

»Na Neptunovem trgu. Pa ti?«

»Pri Callau.«

»Ali je bilo hudo?«

»Bilo je več ranjenih in aretiranih. In ti?«

»Jaz tudi. Bila je pravcata bitka. Hotel sem fotografirati, pa so mi odvzeli film. Demonstracijo so pripravili delavci in študenti, že dolgo pred tem. Danes je bilo škokaj vroče, jutri pa spet vse mirno. No, razumeli smo dobro, kaj se še utegne skuhati.«

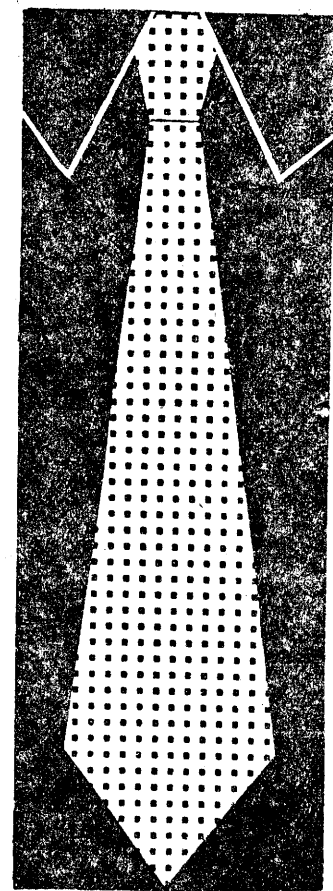
Sobota

Ne, miru pa le ni bilo. Včerajšnje neredi so povzročile nizke mezde. Danes so se ponovili na univerzi. Posledica: aretacije in pretepanje. Cisto jasno je, da v tej deželi nekaj vre.

Sobota, na poti v Toledo

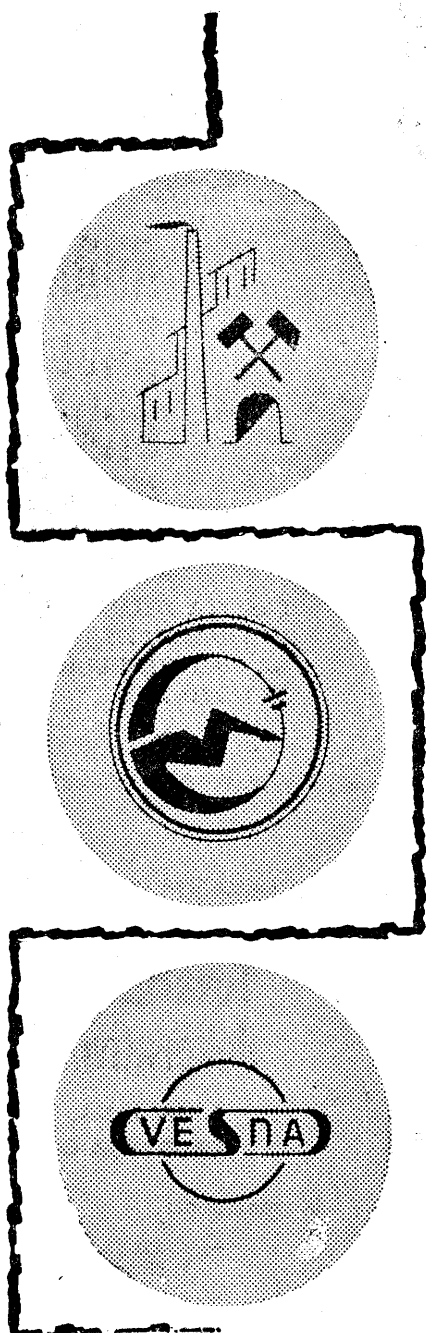
Vsakih sto metrov stoje policaji oboroženi kot vojaki na bojišču. Brezdelno postajajo nizke mezde. Danes so se ponovili na univerzi. Posledica: aretacije in pretepanje. Cisto jasno je, da v tej deželi nekaj vre.

Prevedel POLDE VRBOVŠEK

Pojem elegancje so kravate TERITAL

Terital
KAMNIK

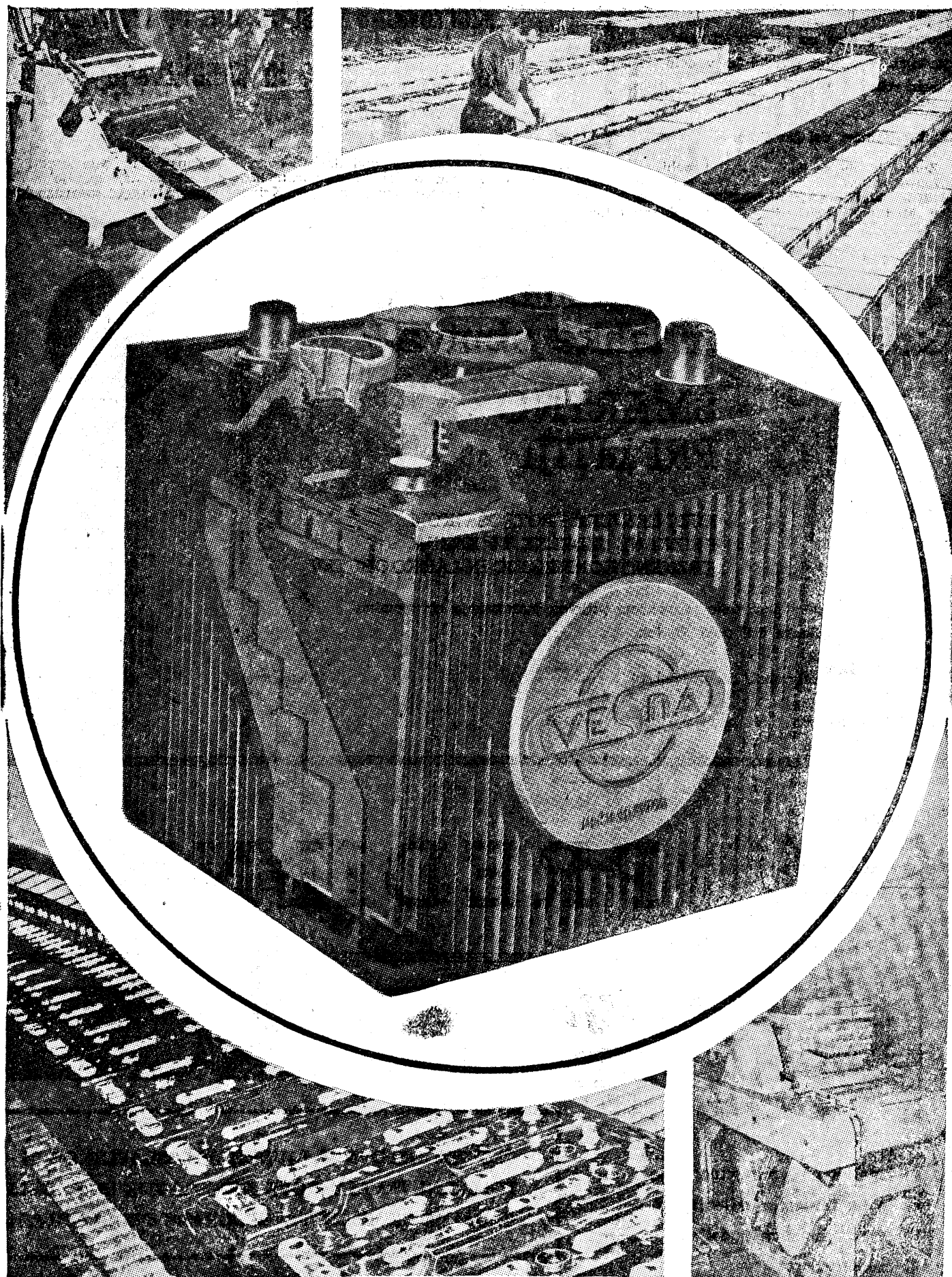
Rudniki svinca in topilnica Mežica

NAŠE AKUMULATORJE ZNAMKE
»MUNJA« ZAGREB IN »VESNA«
MARIBOR, PRAV TAKO TUDI
AKUMULATORJE TUJIH FIRM
LAHKO ODSLEJ KUPITE PO NIZ-
JIH CENAH V NAŠIH LASTNIH
PRODAJALNAH V

Ljubljani, Ilirska 7
Zagrebu, Trg žrtava
fašizma

kmalu tudi v Mari-
boru na Tržaški cesti

*Za dan republike
borbene pozdrave
in prisrčne čestitke
delovnim ljudem
Jugoslavije*

Podjetje za telegrafsko- telefonski promet Ljubljana

ČESTITA
POSLOVNIM PRIJATELJEM
IN DELOVNEMU LJUDSTVU
ZA 29. NOVEMBER —
DAN REPUBLIKE
IN SE PRIPOROČA
S SVOJIMI USLUGAMI

GRADBENO PODJETJE

»LITIJA«

čestita sorodnim podjetjem,
delovnim ljudem in nek-
danjim borcem za 22. ju-
bilej republike

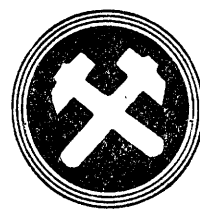
Opravljamo dela na visokih in nizkih
gradnjah v solidni izvedbi in v dolo-
čenem roku.

Za kvalitetenost del jamčimo.

KOMUNALNO CESTNO PODJETJE ŽALEC

čestita vsem poslovnim
prijateljem, delovnim ljudem
in borcem
za 22. jubilej republike

Vzdrževanje cest II., III. in IV. reda,
skrb za čistočo in kanalizacijo

RUDNIK KAOLINA ČRNA- KAMNIK

ČESTITA DELOVNIM LJUDEM
IN POSLOVNIM PRIJATELJEM
ZA DAN REPUBLIKE —
29. NOVEMBER

Ko opremljate stanovanje, ne pozabite
na izdelke

Tovarne dekorativnih tkanin

LJUBLJANA,
CELOVŠKA CESTA 280

ki vam nudi:

- sodobne pohištvene tkanine
v širokem asortimentu
- razne dekorativne tkanine
- volnen in svilen pliš
za dekoracijo in oblačila
- umetno krzno perzijan

Zahtevajte povsod pohištvene tkanine
uglednega podjetja in zadovoljni boste!

Delovnim ljudem socialistične
Jugoslavije iskrene čestitke za
dan republike

Tovarna usnja, krzna, konfekcije in lahke obutve

ŠMARTNO PRI LITIJU

NUDI CENJENIM POTROŠNIKOM
PRIZNANE IZDELKE IZ KRZNA,
KRZNENO KONFEKCIJO IN LAHKO OBUTEV

Delovnim ljudem in poslovnim partnerjem prijetno praznovanje ob spominu
na velike zgodovinske dni pred 22. leti.

Naj živi naš jugoslovanski 29. november!

Elektrotehna

TRGOVSKO UVOZNO PODJETJE
Z ELEKTROTEHNIČNIM MATERIALOM
LJUBLJANA, TITOVA CESTA 39

čestita poslovnim prijateljem, delovnim ljudem in nekdanjim borcem
ob jubileju proglatitve naše socialistične Jugoslavije za republiko

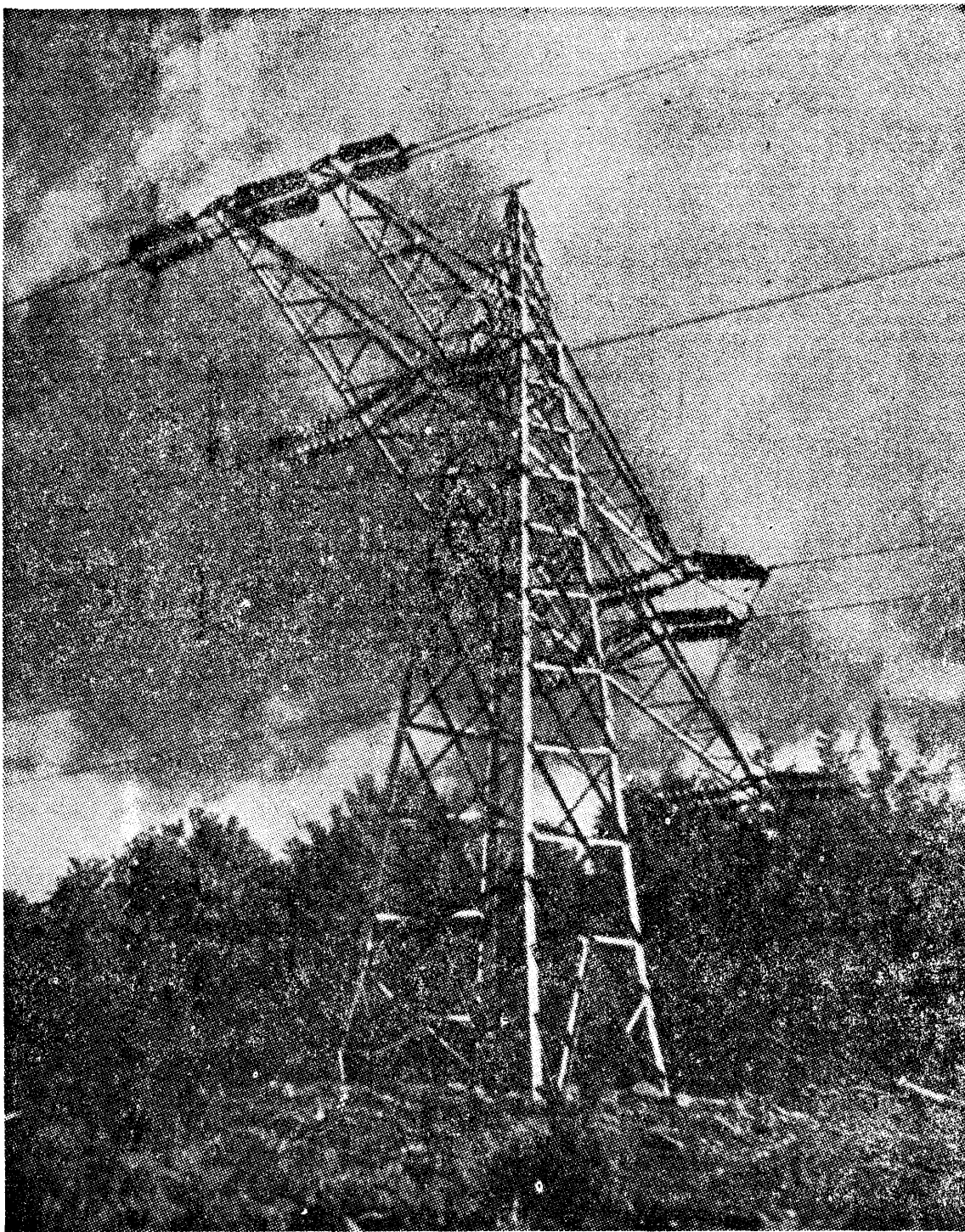
PREDILNICA LITIJA

- Izdelujemo prvovrstno prejo
- in se cenjenim odjemalcem
- priporočamo za nadaljnjo
- naklonjenost

ČESTITA DELOVNIM LJUDEM JUGOSLAVIJE OB 24. OBLETNICI, KO SO BILI V MESTU JAJCU
POLOŽENI TEMELJI NOVE JUGOSLAVIJE IN 22. OBLETNICI, KO JE NOVO IZVOLJENA USTA-
VODAJNA SKUPŠČINA V BEOGRADU PROGLASILA NAŠO DOMOVINO ZA REPUBLIKO

Zgodovinski akt, ki so ga opravili ljudski predstavniki 29. novembra 1945 v Beogradu, je rezultat enodušnega hotenja in izraz dolgoletne borbe narodov Jugoslavije za nacionalno in socialno osvoboditev

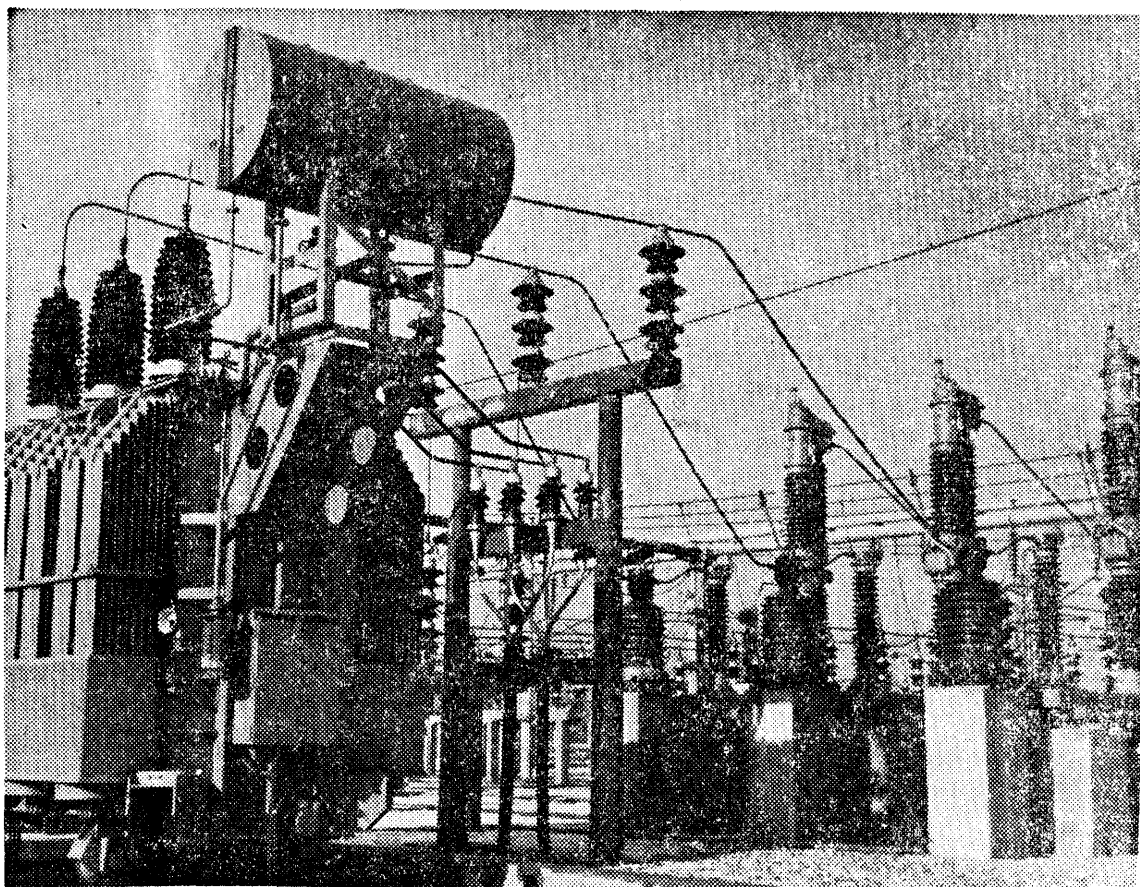
Preobrazba družbe je soročila ustvarjalnega duha našega delovnega človeka in nam zagotavlja, da z delavskim samoupravljanjem in z družbenim upravljanjem ostvarimo najvišje oblike socialistične družbe

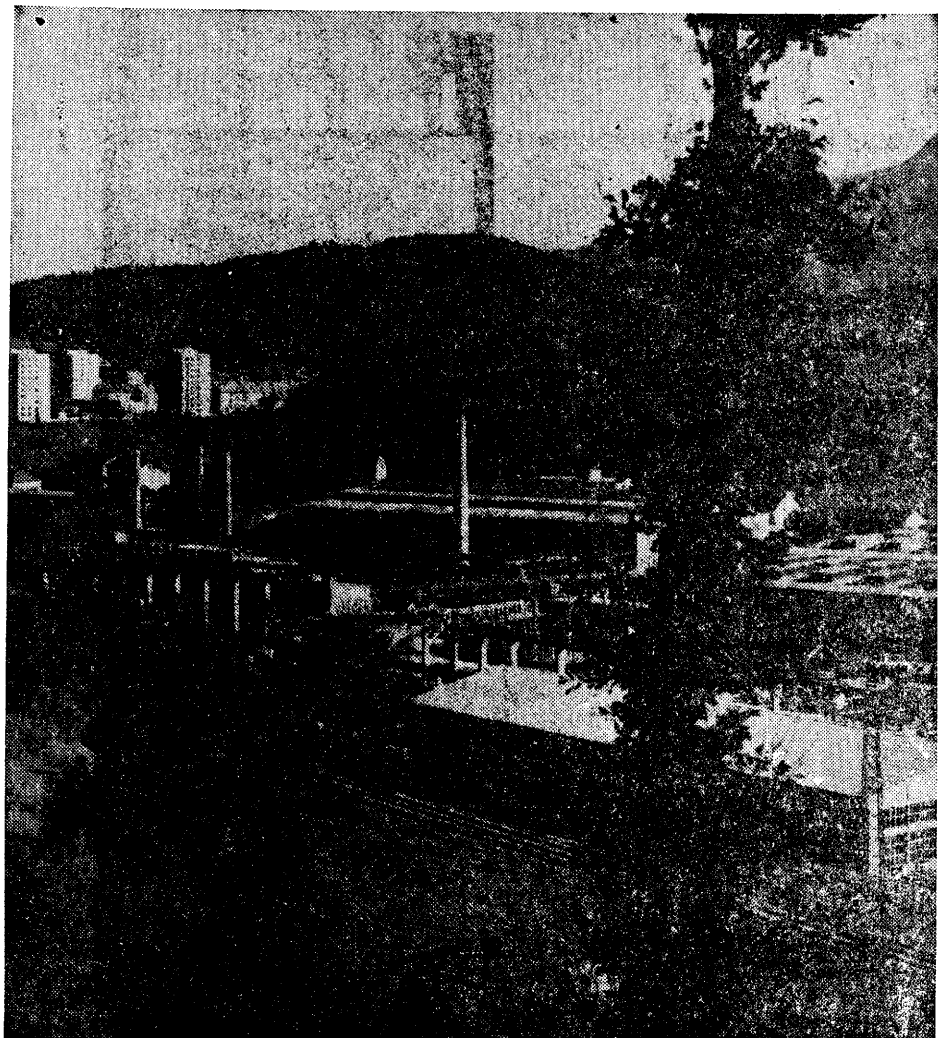

Termoelektrarna

Trbovlje

*čestita vsem delovnim
ljudem, poslovnim
prijateljem in kolektivom
ob 22. obletnici proglasitve
republike*

Železarna Ravne

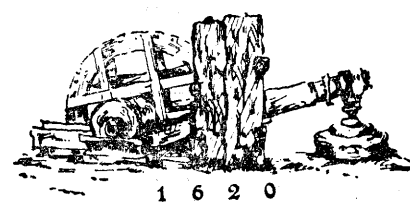
TOVARNA PLEMENITIH JEKEL
RAVNE NA KOROŠKEM

NAD 300 LET IZKUŠENJ IZDELAVE ŽLAHTNIH JEKEL

Izdeluje: lita, kovana in valjana jekla

OB PRAZNIKU REPUBLIKE
ČESTITAMO VSEM DELOVNIM LJUDEM
IN POSLOVNIM PRIJATELJEM

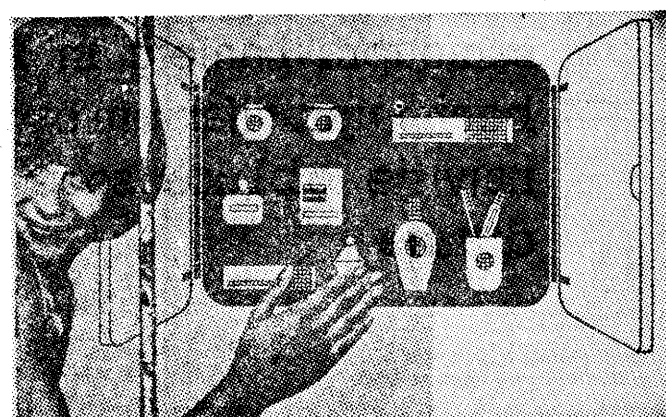
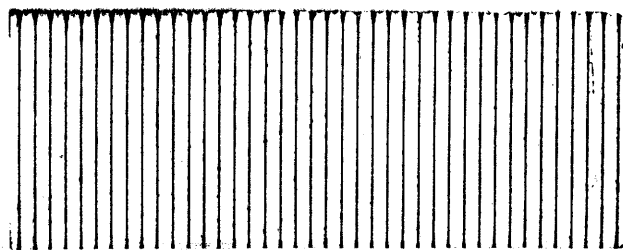
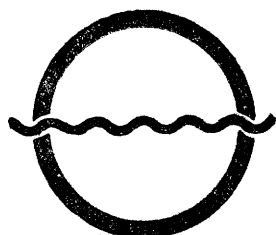

1 6 2 0

SALONIT ANHOVO

INDUSTRIJA
CEMENTA
IN AZBEST-
CEMENTA

- AVOKLAVIRANE TLAČNE CEVI ZA VODOVODE IN NAMAKALNE SISTEME
- SPECIALNE CEVI ZA NIZKOTLAČNE NAMAKALNE SISTEME
- AVTOKLAVIRANE CEVI ZA CESTNO KANALIZACIJO
- CEVI IN FILTRI ZA VODNJAKE, INDUSTRIJO, RUDARSTVO, DRENAŽE
- CEVI ZA HIŠNO KANALIZACIJO IN PREZRAČEVALNE NAPRAVE
- CEVI ZA KABLOVSKO KANALIZACIJO
- VALOVIT SALONIT IN PLOŠČE ZA KRITINE IN FASADNE OBLOGE
- VISOKOVREDNI CEMENTI

Nove omarice IZ PLASTIČNE MASE

Uporabite jih lahko v kopalnicah, delavnicah, laboratorijih, za prvo pomoč itd. Odporne so proti rji, vlagi in kemikalijam ter vnetljivim snovem.

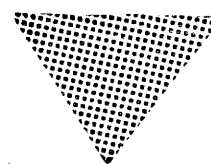
VSEM POSLOVNIM PRIJATELJEM
IN OBČANOM ČESTITAMO ZA
DAN REPUBLIKE

KOVINOPLASTIKA LOŽ

LOŽ pri STAREM TRGU.

»Invalid« Puštal Škofja Loka

- izdelki iz kartona
- lesno galanterijski izdelki
- izdelki iz plastike
- tiskarna in knjigoveznica

NAJ ŽIVI
DAN
REPUBLIKE!

Skupščina
občine

Tržič

in družbeno politične
organizacije

ČESTITAJO
DELOVNIM LJUDEM IN KOLEKTIVOM
ZA 29. NOVEMBER — 22. OBLETNICO
PROGLASITVE REPUBLIKE

TEKSTILNA TOVARNA

»Motvož in platno«
Grosuplje

IZDELUJE IN PRODAJA SVOJE KAKOVOSTNE PRVO-
VRSTNE IZDELKE

- konopnene in polkonopnene tkanine, impregnirano platno za avtomobilске cerade, platno za nahrbtnike, salonsko jadvovino in kanafas, tiskane dekorativne cell tkanine, vse vrste motvoža in vrvarskih izdelkov.
- Izdelki lastne konfekcije: namizni prti, set garniture, namizne garniture, brisače in kuhinjske krpe. Vse je izdelano iz prvovrstnega polkonopnenega platna v raznih barvah. — Dobava takojšnja, cene solidne.

K ČESTITKAM SE PRIDRUŽUJEMO.

KOVINOTEHNA

veletrgovina s tehničnim blagom, izvoz — uvoz

CELJE, Mariborska 17

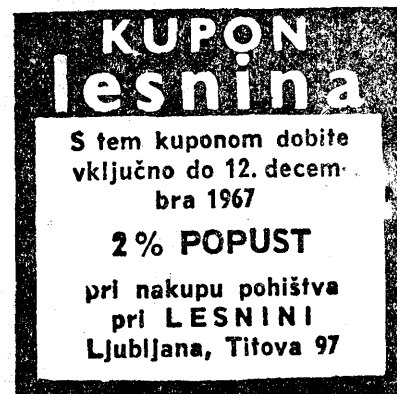
telefon 39-71
telex 03410
telegram KOVIT Celje

kakovostna jekla
barvne kovine
krogični ležaji
izdelki črne metalurgije

oročja-
vijajno blago in žičnik
instalacijski material
gradbeni material

Naša velika zaloga zagotavlja najširšo izbiro po kakovosti in po asortimentu ter solidno in hitro postrežbo.

Delovni kolektiv čestita vsem delovnim ljudem, kolektivom, potrošnikom in poslovnim prijateljem za dan republike 29. november.

DIMNIKARSKO PODJETJE PREVALJE

čestita poslovnim prijateljem
in delovnim ljudem
za dan republike —
29. november

Dimnikarska dejavnost — usluge

»Puškarna«

KRANJ
Ješetova 3

Izdeluje vse vrste lovskih pušk, orodje
in pribor

Za dan republike prirčne čestitke
delovnim ljudem

Tovarna usnja

SLOVENJ GRADEC

čestita za dan republike —
29. november

Izdelujemo usnje, zaščitne usnjarske
izdelke in gumirano žimo

PODJETJE

»Dimnikar«

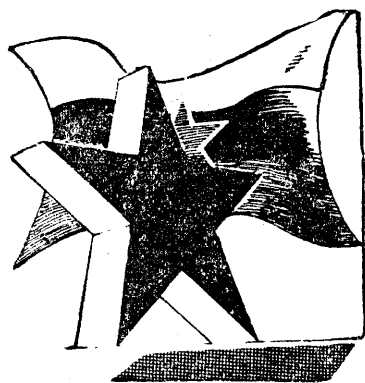
BELTINCI

čestita poslovnim prijateljem
za dan republike — 29. november

Opravljamo vsa dimnikarska dela
solidno in se toplo priporočamo

OBČINSKA SKUPŠČINA MURSKA SOBOTA

Z DRUŽBENO POLITIČNIMI ORGANIZACIJAMI

ČESTITA VSEMU PREBIVALSTVU, DELOVNIM KOLEKTIVOM, PREDVSEM PA NEKDANJIM BOR-
CEM IN DANAŠNJI USTVARJALNI GENERACIJI, KI GRE PO STOPINJAH SVOJIH PREDNIKOV,
KI SO S SVOJIM BREZKOMPROMISNIM BOJEM IZVOJEVALI NACIONALNO IN SOCIALNO OSVO-
BODITEV, KATERE PLOD JE, PRED DVAINDVAJSETIMI LETI — PROGLASITEV NAŠE DOMOVI-
NE ZA REPUBLIKO

SPOMNIMO SE VSEH TISTI, KI SO VKLESALI SVOJA ŽIVLJENJA ZA LEPŠO BODOČNOST NAŠIH
NARODOV

SKUPŠČINA OBČINE ŠKOFJA LOKA

Z DRUŽBENO POLITIČNIMI ORGANIZACIJAMI

PRAV PRISRČNO ČESTITA VSEM DELOVNIM LJUDEM,
KOLEKTIVOM IN NEKDANJIM BORCEM OB OBLETNICI
ROJSTVA — PROGLASITVE REPUBLIKE

Dolga in naporna je naša pot:
v miru gradimo in si ustvarjamo lepšo
prihodnost. Veličina borbe in delovnih zmag
naj nam bo vsem svetla pot prihodnosti

OBRTNO PODJETJE **STROJ** RADLJE OB DRAVI

PROIZVODNI PROGRAM:

- izdelava livarskih okvirov vseh dimenzij
- livarska oprema: lonci, transporterji, valičnice, stresalke, razbijalnice itd.

Poslovnim prijateljem in vsemu delovnemu ljudstvu prijetno praznovanje dneva republike!

- poleg livarske opreme je podjetje tudi kooperant TAM Maribor ter izvršuje vse strgarske in ključavničarske usluge za industrijo široke potrošnje

Splošno gradbeno podjetje Rogaška Slatina

- Opravljamo dela na visokih in nizkih gradnjah

NAJ ŽIVI DAN REPUBLIKE —
29. NOVEMBER!

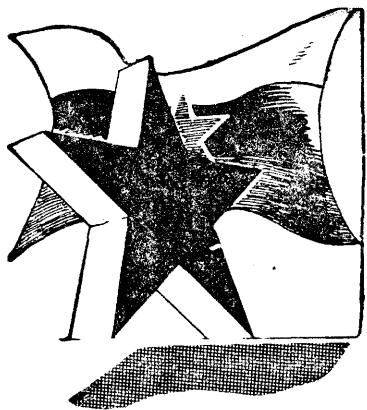
Elektro Celje

POSLOVNA ENOTA
SLOVENJ GRADEC

čestita
delovnim ljudem in nekdanjim borcem
ob 22. jubileju proglasitve republike.

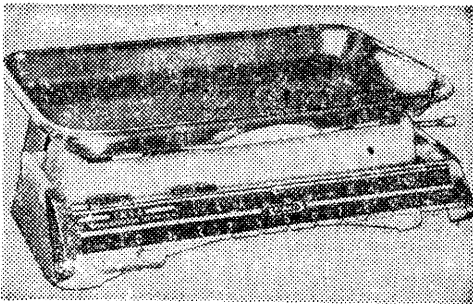
KOMUNALNO OBRTNI CENTER Velenje

prisrčno čestita za dan republike
in pozdravlja vse poslovne prijatelje
in delovne ljudi.

KMETIJSKA ZADRUGA SELNICA ob Dravi

DELOVNEMU ČLOVEKU VASI IN MESTA
PRISRČNO ČESTITAMO ZA 29. NOVEMBER —
DAN REPUBLIKE

»Primat« Maribor

ČESTITA ZA 29. NOVEMBER —
DAN REPUBLIKE

INDUSTRIJSKO PODJETJE

»Meso«

TRBOVLJE

Trg svobode 14

Z OBRATOM DRUŽBENE PREHRANE
Trg F. Fakina 4

ČESTITA

VSEM DELOVNIM LJUDEM, KOLEKTIVOM
IN POSLOVNIM PRIJATELJEM
OB DNEVU OBLETNICE PROGLASITVE
NAŠE DOMOVINE ZA REPUBLIKO
NAŠIM POTROŠNIKOM
NUDIMO VSAKODNEVNO SVEŽE MESO
IN MESNE IZDELKE

Cestno podjetje

K R A N J

NAJ ŽIVI
29. NOVEMBER —
22. OBLETNICA
PROGLASITVE
REPUBLIKE

GRADBENO PODJETJE ZAGORJE

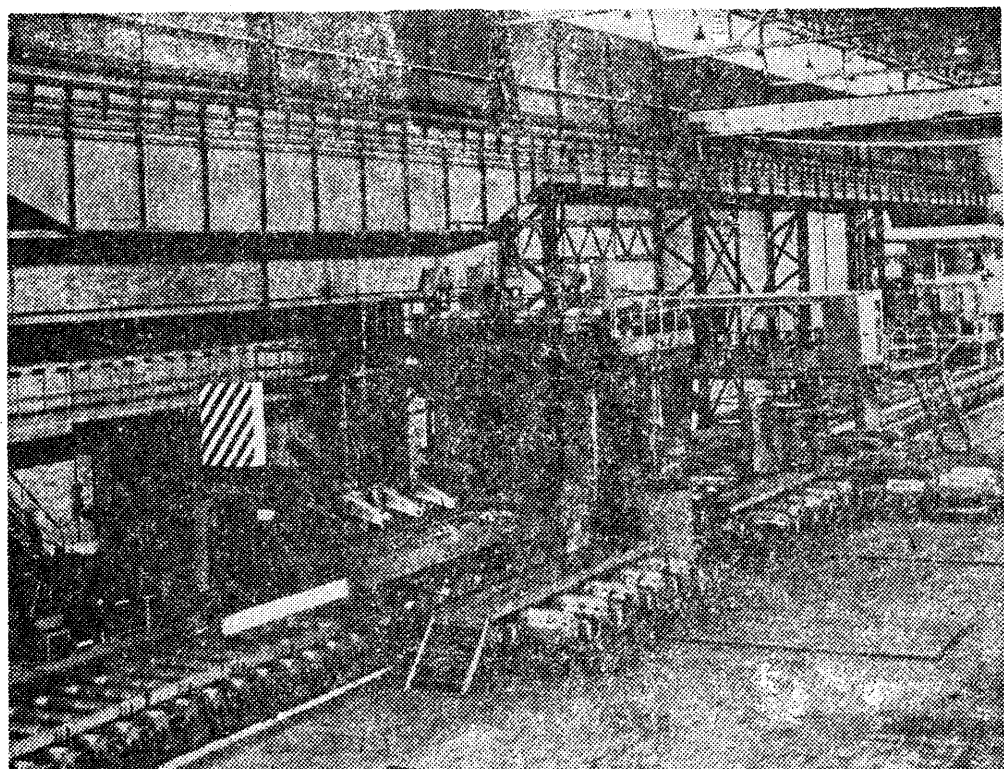
• ČESTITA
DELOVNIM KOLEKTIVOM IN VSEM
DELOVNIM LJUDEM TER NEKDANJIM
BORCEM ZA 22. JUBILEJ PROGLASITVE
REPUBLIKE

Združeno železniško transportno podjetje, Gradbeno podjetje, Ljubljana, Ob Zeleni jami

OB 22. JUBILEJU PROGLASITVE NAŠE DOMOVINE ZA REPUBLIKO ISKRENE ČESTITKE IN NAJBOLJŠE ŽELJE ZA NADALJNI NAPREDEK!

Izdelujemo:

PLOČEVINO
VALJANE PROFILE
VLEČENO, LUSČENO
IN BRUŠENO JEKLO
HLADNO VALJANE
TRAKOVE
VLEČNO ŽICO

Hladno oblikovane profile:

— C profili,
— L profili,
— U profili,
— kotni profili,
— roletni profili,
— omega profili

Žičnike:

— gradbene,
— kolarske,
— klinaste,
— tapetniške,
— livarske,
— lepenkarje,
— štukaturnike,
— sponke

Bodečo žico:

— navadno,
— IOWA

Dodajni material za talilno varjenje

— žice za plamensko varjenje
za zvarjanje VA 37, VA 42, VA 52, VA 60
za navarjanje VAN 200, VAN 300, VANA
— žice za avtomatsko varjenje pod praškom:
EPP 1, EPP 2 Si, VPP 42, VPP 52, VPP 60, VPP 200,
VPP 300, VPPCr 6
— žico za avtomatsko varjenje v zaščitnem plinu
CO₂: VAC 60
— žice za metalizacijo: MC 10, MC 35, MC 60, MC 80, MC 100,
MOCr 4, M 18/3/6
— elektrode za zvarjanje: Triglav, Jadran, Drava, Emona,
Avala, Sava, Istra, Galeb 50, Galeb 70, EVB 50
— elektrode za navarjanje: VEN 200, VEN 300, VENA,
UTOP 38, CrWC 600, EDUR 250, EDUR 300, EDUR 400,
EDUR 500, EDUR 600
— elektrode za zvarjanje in navarjanje: Prokron 14,
Prokron 17, Prokron 17 M, Prokron 18/3, Prokron 18/8 A,
Prokron 18/8/2, Prokron 18/8/2A, Prokron 18/8/6
— elektrodo za obločno rezanje: Kozara
— praške za avtomatsko varjenje: EP 10, EP 20, EP 30
— varilni granulati: VG
— varilni dodajni material za sivo litino: za plamensko
varjenje VAL, za obločno varjenje VEL

ŽELEZARNA JESENICE

Prisrčne čestitke za dan republike!

»VOLNENKA«

TOVARNA VOLNENIH, BOMBAŽNIH
IN SINTETIČNIH IZDELKOV

LJUBLJANA, POLJANSKI NASIP 40

PRISRČNO POZDRAVLJA VSE DELOVNE LJUDI,
NEKDANJE BORCE IN POSLOVNE PRIJATELJE
ZA DAN REPUBLIKE

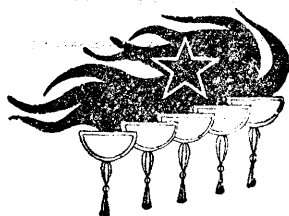
GRADBENO PODJETJE GRANIT

SLOVENSKA BISTRICA

- OPRAVLJA DELA NA VISOKIH IN NIZKIH GRADNJAH
- PROIZVODNJA PESKA IN BETONSKIH ZIDAKOV

Delovnim ljudem in poslovnim prijateljem
prisrčne čestitke za 29. november

Trgovsko podjetje VRHNIKA

čestita svojim cenjenim potrošnikom
in poslovnim prijateljem za dan republike
in se priporoča za nadaljnjo naklonjenost

ZDRUŽENO

ŽELEZNIŠKO TRANSPORTNO PODJETJE

LJUBLJANA

TRANSPORTNO PODJETJE POSTOJNA

S SVOJIMI ENOTAMI:

● PROMETNE SEKCIJE

Postojna, Divača, Nova Gorica, Lupoglav
in Pula

● SEKCIJE ZA VLEKO

Divača, Nova Gorica in Reka

● SEKCIJE ZA VZDRŽEVANJE PROG

Postojna, Nova Gorica in Pula

● SEKCIJA SV — TK PIVKA

● MEDNARODNA ŠPEDICIJA

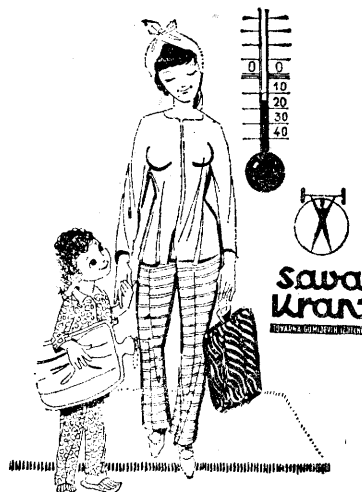
»Feršped« Nova Gorica in Sežana

● OBRAT DRUŽBENE PREHRANE

»Lokomotiva« Nova Gorica

PRIPOROČAMO NAŠE STORITVE ZA PREVOZ POTNIKOV IN BLAGA,
ŠPEDICIJSKE POSLE V TUZEMSTVU IN MEDNARODNEM PREVOZU
ČESTITAMO ZA DAN REPUBLIKE

33% POPUSTA

na I. a kvaliteto termoformov št. 2,5
nudijo vse industrijske prodajalne

»SAVA« KRANJ

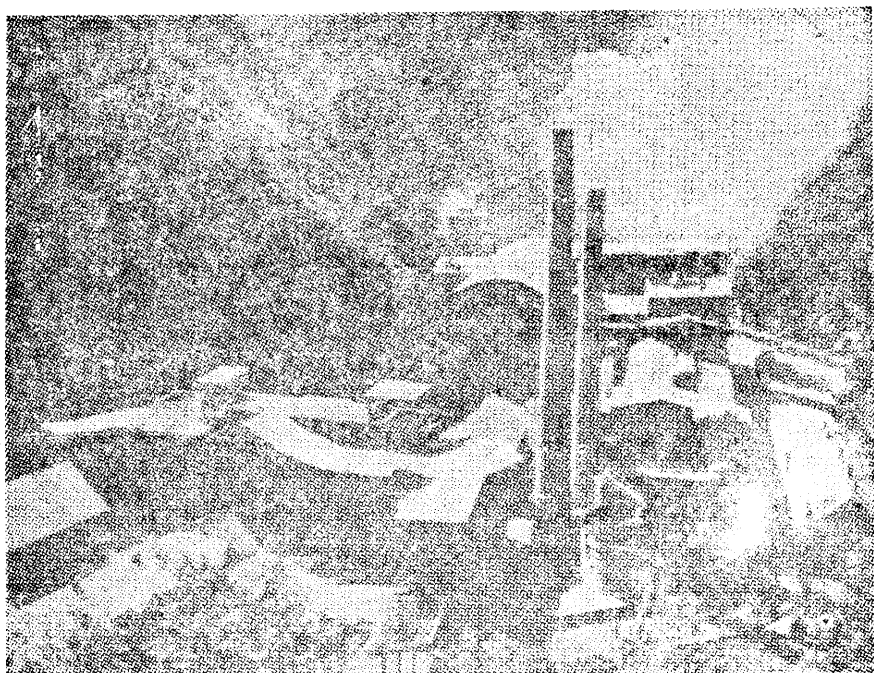
- KRANJ, Majstrov trg 2
- MARIBOR, Trg revolucije 6
- ZAGREB, Gajeva 2/b
- SPLIT, Žrtava fašizma 27
- OSIJEK, Augusta Cesarca 29
- BEOGRAD, Knez Mihajlova 47
- SARAJEVO, Maršala Tita 15
- SKOPJE, Ljubljanska 14

ZNIŽANA CENA od 10,80 N-din na 7,20 N-din

Gradbeno podjetje DRAVOGRAD

- izvaja visoke in nizke gradnje
- stranski obrati: projektivni biro, cementninarstvo, gramoznica, mizarstvo

PRISRČNE ČESTITKE ZA DAN REPUBLIKE

CEMENTARNA TRBOVLJE

Z OBRATOM V ZIDANEM MOSTU

ČESTITA

OB OBLETNICI PROGLASITVE REPUBLIKE DELOVNIM LJUDEM IN POSLOVNIM PRIJATELJEM, PREDVSEM PA BORCEM, AKTIVISTOM IN SIMPATIZERJEM NOV, KI SO POSTAVLJALI TEMELJE NAŠE DRUŽBENE UREDITVE.

PROIZVAJAMO PRIZNANI PORTLAND CEMENTI

SKUPŠČINA OBČINE RADLJE OB DRAVI

ČESTITA

IN DRUŽBENO POLITIČNE ORGANIZACIJE

DELOVNIM LJUDEM ZA OBLETNICO
PROGLASITVE REPUBLIKE

Dolenjska banka in hranilnica

NOVO MESTO — TRDINOVA 2

čestita vsem delovnim ljudem, predvsem pa varčevalcem za 22. jubilej, ko je bila v Beogradu proglašena naša domovina za republiko, kot odraz teženj in hotenj jugoslovanskih narodov po nacionalni in socialni svobodi.

»KEMOCID«

SLOVENSKA
BISTRICA

ČESTITA

DELOVNIM LJUDEM IN POSLOVNIM PRIJATELJEM
ZA 29. NOVEMBER — 22. OBLETNICO
PROGLASITVE REPUBLIKE!

DERATIZACIJA — DEZINSEKCIJE — DEZINFEKCIJE

SKUPŠČINA OBČINE POSTOJNA

IN DRUŽBENO POLITIČNE ORGANIZACIJE

ČESTITA VSEM OBČANOM

OB 22. JUBILEJU PROGLASITVE REPUBLIKE

IN ŽELI DELOVNIM LJUDEM

PRIJETNO PRAZNOVANJE OB SPOMINU

NA TA VELIKI DOGODEK, KI JE ZACEMENTIRAL

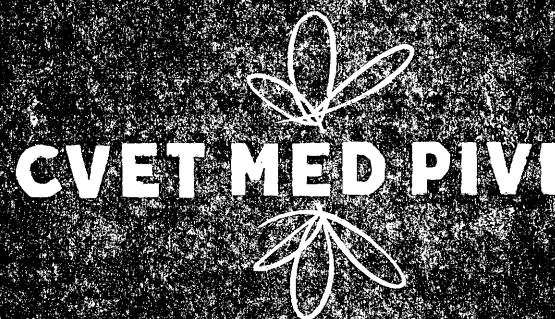
NAŠO NADALJNJO POT SOCIALISTIČNE

IZGRADNJE

Mesarsko podjetje in klavnica Tolmin

● nudi cenjenim potrošnikom ob vsakem času
sveže meso in kvalitetne mesne izdelke.

POSLOVNIM PRIJATELJEM IN DELOVNIM LJUDEM PRISRČNO
ČESTITAMO ZA DAN REPUBLIKE

KMETIJSKA ZADRUGA ŠOŠTANJ

Z ODSEKI

POZDRAVLJA
DELOVNEGA ČLOVEKA
VASI IN MESTA
TER SVOJE POSLOVNE PRIJATELJE
ZA 22. JUBILEJ NAŠE
REPUBLIKE!

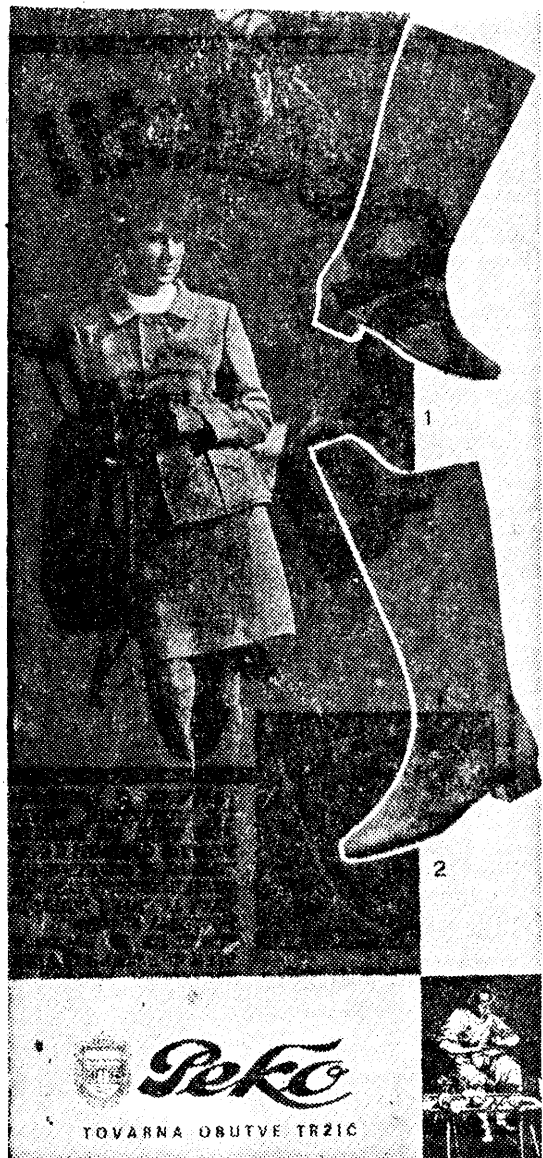
SKUPŠČINA OBČINE RAVNE NA KOROŠKEM

z družbeno političnimi organizacijami

čestita vsem delovnim ljudem,
predvsem nekdanjim borcem,
za obletnico proglasitve republike.

NAJ ŽIVI VELIKA OBLETNICA —
PRAZNIK NAŠE SOCIALISTIČNE
USTVARJALNOSTI!

Peko
TOVARNA OBUTVE TRZIC

VSE ZA ZIMSKI ŠPORT

zopet v III. nadstropju trgovske hiše

nama v Tomšičevi ulici 2

- smuči vseh vrst in velikosti, z okovjem in brez njega
- varnostne vezi Tyrolia, Marker, Unikrom
- smučarski čevlji
- drsalke

Nakup tudi na potrošniški kredit!

TRGOVSKO PODJETJE

»MEDEX«

IMPORT — EXPORT

LJUBLJANA, MIKLOŠIČEVA 13/I

- ČESTITA VSEM DELOVNIM LJUDEM IN CENJENIM STRANKAM ZA 29. NOVEMBER — DAN REPUBLIKE.

Obenem obveščamo cenjene kupce, da smo v novembru odprli obnovljeni lokal s **SNACK BAROM** na Miklošičevi cesti 30, kjer boste ponovno lahko kupovali vse vrste naravnega medu, kanditorsko blago in žgane pijače.

V SNACK BARU specialitete: medica, medeno žganje.
ZA OBISK SE PRIPOROČAMO!

Vsak član ZZB NOV
naj postane
naročnik »TV 15«

**NAGRADNA
PRODAJA**

»Ljubljanske opekarne«

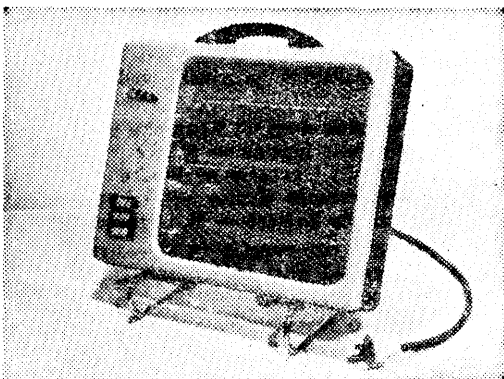
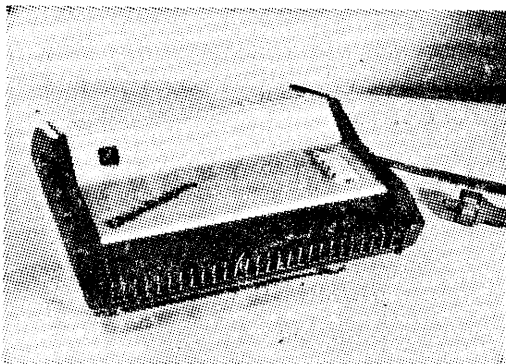
LJUBLJANA
CESTA NA VRHOVCE 2IZDELUJEJO
IN NUDIJO SVOJIM ODJEMALCEM

- VSE VRSTE STREŠNIKOV
- BOBROVCEV
- ZIDAKOV
- VOTLAKOV
- MODELARNE BLOKE
- STROPNIKE
- IN DRUGE OPEČNE IZDELKE PO NAROČILU

Za ogrevanje prostorov v zimskih dneh
vam bosta najbolje služila priznana izdelka

»Elra«

ŠKOFJA LOKA

- električna sobna peč »Globus« s tremi grelci po 700 W. Vsak grelec ima svoje stikalo

- električni kalorifer »Elraterm« z turbinskim sistemom, dvobrzinskim asinhronskim motorjem in grelcem 2000 W. Oba izdelka sta sodobne oblike in lakirana v prijetnih pastelnih barvah

RUSKIH RIB
IN KOMPOTOV609 LEPIH
NAGRAD

PREHRANA

TOVARNA AERO CELJE

SOCIETA

»DARWIL«

TRST

PIAZZA S. ANTONIO NUOVO 9/I-II

GENERALNO ZASTOPSTVO ZA VSE DRŽAVE ZA URE DARWIL IN ARETTA

- DARWIL LOUISDOR najtanjša ura na svetu
- DARWIL SUPERAUTOMATIC s 25, 41, 57 in 88 rubini

Generalno zastopstvo DARWIL vam nudi največjo izbiro zlatega nakita iz 14- 18- in 22-karatnega zlata, izdelanega v 42 svetovno priznanih industrijah zlatega nakita.

Za vsak nakup zlatih predmetov dajemo popolno garancijo za čistočo, težo in ceno.

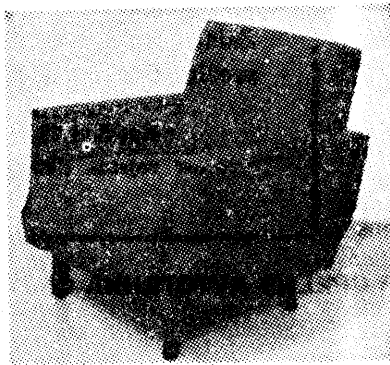
Zlati nakit od 650 lir dalje za 1 gram!

Stalno v prodaji več kot 400 modelov raznih ur od 2500 lir dalje!

Poseben popust in 5-letna garancija za ure švicarske tovarne DARWIL in ure tovarne ARETTA!

PRI OPREMI STANOVANJ NE POZABITE NA TAPECIRANE IZDELKE V RAZNIH IZVEDBAH, KI JIH DOBITE V VSEH BOLJŠIH TRGOVINAH.

- Sprejemamo individualna naročila za opremo domov, hotelov, kinematografov in podobno.
- S solidnimi izdelki in zmernimi cenami se priporočamo

TOVARNA
OBLAZINJENEGA
POHIŠTVA»NOVA
OPREMA«SLOVENJ
GRADEC

Fotelj San Marino

Gozdno
gospodarstvo
Postojna

s svojimi obrati

prisrčno čestita

vsem poslovnim prijateljem
in delovnim ljudem
ter nekdanjim borcem
ob 22. jubileju —
dnevu republike.

Preden izbereš svojo vzmetnico me dobro poglej: samo mene kličejo **Jogi**

... kajti vzmetnic je mnogo, **Jogi** pa samo tista, ki jo proizvaja

IVAN MIKULIN

Izza kulis fašistične policije

Ali pa: Miličević je stanoval v hiši, kjer je bilo mnogo raznih uradov. Vsako jutro, ko so odprli vrata, je skozi vrata vtrla množica ljudi, da bi prišla prej na vrsto. Pomešal sem se mednje in prišel v njegovo stanovanje. Dvakrat mi je uspelo, da sem prišel v stanovanje neopažen, tretjič pa me je opazil vratar. Od takrat dalje se na tak način nisva več sestajala.

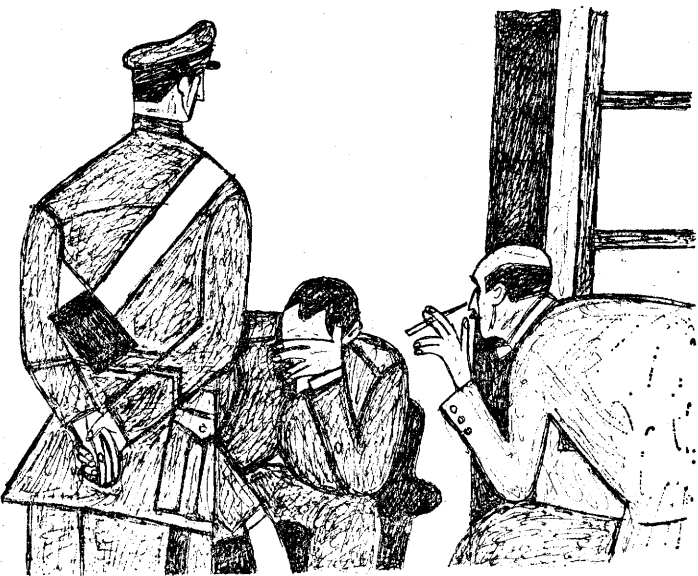
Nazadnje je Miličević že vedel, kdaj prihajam v Rim, in me je čakal na raznih skritih krajih.

Ce so ga prej zanimali predvsem samo ustaši, se je kasneje zanimal za prav vse zadeve, od italijanske zunanje politike do novega orožja in vojske. Bil je vedno bolj zahteven...

Poleti 1938 je Stojadinović drugič prišel v Italijo na obisk. Čakali smo ga na meji pri Planini. Uradno je prišel samo na zasebni obisk, dejansko pa se je tudi pogovarjal o političnih zadevah. V Trstu smo imeli na jugoslovanskem konzulatu kosilo, nato smo se odpeljali v Benetke, kjer nas je pričakoval Ciano. Seveda sem tudi to potovanje izkoristil za stik z Miličevićem.

V Benetkah smo imeli politične razgovore v hotelu »Grünwald«. Ves čas sem opazil, da kažejo jugoslovanski veljaki do Miličevića kaj hladen odnos, po drugi strani pa se je Miličević zanimal, kaj govori in počenja sam ministrski predsednik Stojadinović. Torej je obveščevalec, ki nadzoruje celo premiera, sem pomislil.

Iz Benetk smo se odpeljali h Gardskemu jezeru, kjer je Stojadinovića sprejel nadvojvoda Bergamski. Bil sem v dvorani, kjer so po večerji plesali. Tudi Stojadinović je poskušal, pa mu ni šlo. Čez nekaj časa pa so me poiskali Stojadinovićeve tajniki in njegovi spremljevalci. Prosili so me, naj jih peljem na izlet

v kakšno bližnje mesto, da bi si ogledali nočno življenje. Predlagal sem jim Brescio in takoj so privolili. Potem so vprašali, če je tam kakšna dobra javna hiša. Zdal sem vedel, kaj hočejo.

Bilo bi nerodno, če bi policija in navadni zemljani opazili avtomobile s tujimi oznakami ob času državnika obiska na najvišji ravni pred javno hišo. Zato sem jim predlagal, da bi se v Brescio odpeljali z našimi službenimi avtomobili. Mudilo se jim je, zato nisem mogel vprašati za dovoljenje Contija in sem ukrepal po svoji pameti. Pozneje, ko sem mu o tem povedal, je Conti odobril moje dejanje.

Torej, odpeljali smo se v Brescio. Tam sem seveda spoštovane goste izkrcal pred neko precej nedolžno kavarno, potem ko sem jim med vožnjo skozi okno avtomobila pokazal ustanovo, ki so jo tako vneto iskali. Vrnili smo se proti jutru...

Z Gardskega jezera smo se naslednjega dne odpeljali h Comskemu, kjer je bila spet zabava. Conti pa mi je ukazal, naj odidem v mesto Como in naj tam počakam Mileta Budaka, ki se bo sestal s Stojadinovićem. Budak je takrat živel v Cave dei Tiren, kjer je prej prebival Pavelić. Conti mi je tudi naročil, naj ukaze agentom, ki bodo spremljali Budaka, naj me počakajo kar na comski policiji, ker nikakor ne smejo za nama.

Izvršil sem ukaz in počakal Budaka ter ga odpeljal k Stojadinoviću. Brez prič sta se dobro uro pogovarjala v nekem hotelu v Cernobiu ob Comskem jezeru. Po pogovoru sem Budaka spet spremljal v Como, obenem pa skušal iz njega izvleči kake podatke o vsebini pogovora in nekaterih okoliščinah. Toda kaj prida mi ni uspelo zvedeti.

Budak je vztrajno molčal, le vesel je bil. Vprašal sem ga med drugim, če je bil o sestanku s Stojadinovićem obveščen tudi Pavelić. Tedaj mi je priznal, da sta se s Pavelićem sestala v Firencah na železniški postaji. Tedaj je Pavelić privolil, da se Budak sestane s Stojadinovićem in mu dal tudi nekatera navodila. Pozneje sem se o tem pogovarjal tudi z obema agentoma, ki sta spremljala Budaka do Coma. Ta dva sta vedela povedati, da se je res sestal v Firencah z nekim moškim, ki je po opisu ustrezal Paveliću.

Seveda sem o sestanku med Budakom in Stojadinovićem takoj poročal tudi Miličeviću. Ta se je zelo začudil, kar verjetni ni mogel, jaz pa sem ga prosil, naj bo zelo previden, ko bo o sestanku poročal pristojnim. Bal sem se namreč, da bodo imeli ustaši takoj podatke o tem, da jih je nekdo izdal jugoslovanskim oblastem.

Kasneje sem zvedel, kaj sta se približno Budak in Stojadinović na tem sestanku pogovarjala. Budak je dobil dovoljenje, da se vrne v Zagreb, kar je kmalu res naredil, pred tem pa se je v Firencah znova sestel s Pavelićem. V Zagrebu je začel dajati svoj list, proustaško usmerjen, toda na popolnoma zakonit način. Torej je šlo spet za nekakšno ukano na račun naivnih jugoslovanskih oblastnikov, ki so dovolili povratek zakrknjenemu zločincu, ki je potem lahko brez strahu propagiral tisto, kar je imelo nekaj let kasneje za posledico strahoten pokol...

Iz Coma smo se odpeljali v Milano, kjer smo se udeležili predstave v Scali. Za ta obisk sem si moral sposoditi frak, saj svojega nisem imel. Od tam pa smo se spet vrnili v Como, nato pa prek Merana in Cortine d'Ampezzo odšli v Bolzano. Spominjam se, kako so v Cortini namesto jugoslovanskih razobesili češkoslovaške zastave, nato pa na moje opozorilo v nekaj minutah sešili in razobesili jugoslovanske.

Prek Trbiža in Planice sem goste spremljal vse do Kranjske gore, Conti in Miličević pa sta se odpeljala na Bled in se nato prek Ljubljane in Postojne vrnili v Italijo.

Jaz sem se vrnil naravnost v Pizzo. Na osemdnevnem potovanju sem se imel zares imenitno, povrh pa sva se z Miličevićem utegnili pogovarjati, zlasti glede nadaljnjega dela in najinih sestankov. Med tem potovanjem mi je Miličević za moje delo prvič ponujal denarno nagrado, pest tisočlirskih bankovcev. Denar sem pa odklonil, češ da nočem biti plačanec, ker sodelujem z njim kot slovenski nacionalist iz narodnostne zavesti. Pri tem sem se skliceval, da moji rojaki na Primorskem in v Istri delajo za svojo osvoboditev prav tako brez denarnih nagrad.

V kraju Gardone ob Gardskem jezeru pa me je ob neki priložnosti Miličević pokazal Stojadinoviću, ki me je začel pozorno ogledovati. Preodil sem, da mu je povedal, da sem njegov vo-hun, najbrž se je hotel pobahati. Pozneje sem to Miličeviću očitil, češ da tega nočem, ker nikomur ne zaupam, niti jugoslovanskemu ministrskemu predsedniku ne. Predstavljal sem si, kaj bi bili storili Italijani z menoj, če bi zvedeli za moje delo...

(NADALJEVANJE)

Na Selu pri Zirovnici na Gorenjskem živi s svojim vnukom Amalija Tavčar — Tavčarjeva mama. Rodila se je pred 72. leti v Zirovnici. Kot mlado dekle se je poročila s tapetniškim mojstrom Tavčarjem iz Zirovnice. Ze v rani mladosti je spoznala in občutila krivico predvojnega kapitalističnega družbenega sistema. Zato je bila vsa Tavčarjeve družina že pred vojno naprednega duha.

Kmalu po svoji vrnitvi iz Francije je prišel v Tavčarjevo hišo zahajati jeseniški revolucionar in bivši španski borec ter poznejši komandant I. grupe odredov narodni heroj Jože Gregorič. Tavčarjeva hčerka Marta je kot aktivistka OF hodila h Gregoriču na zvezo. Zaradi nevarno-

ujetništvu pripeljal domov sina Janeza. Iz strahu, da ga ne bi mobilizirali v nemško vojsko, se je sin Janez najprej zaposlil pri železnici, ker ni bil zaradi prestanega trpljenja v ujetniškem taborišču in izčrpanosti sposoben stopiti v partizanske vrste. Vendar ni smel predolgo čakati, ker so Nemci in domači izdajalci vedeli, da sta sestra in brat Zdravko pri partizanih; zato je bil prisiljen, da je v jeseni leta 1942 stopil v vrste borcev Kokrškega odreda.

Po osvoboditvi je sin Janez v Beogradu dokončal vojno-glasbeno šolo. Sedaj živi kot kapelnik vojaške godbe v Sarajevu. Je kapetan I. razreda. Tudi sin Janez je dobil za vojne in povojne zasluge več odlikovanj.

jeva mama je pisala Kosovi v Kastel, naj njenega vnuka lepo vzgaja. Pozneje je pisala tudi sestrična Tavčarjeve mame, ki je bila kot bivša učiteljica izseljena v izseljenko taborišče »Exberg« v bližini Mettencheima, da so njenega vnuka premestili v otroško taborišče Neistift, kjer sta ga Tavčarjeva jeseni 1943 tudi obiskala.

Oba z možem sta se brez vnuka vrnila v domovino 19. julija 1945. Vnuk Beno se je s posebnim transportom vrnil šele 4. septembra 1945, izčrpan in bolan. Šele primarij kirurške klinike v Ljubljani dr. Derganc ga je rešil gotove smrti. Več kot 5 centimetrov debelega črevesa je namreč Benu odmrlo, ker so ga bili Nemci povezali z navadno žico. Zdravniki so menili, da so nacistični zdravniki na njem izvrševali poizkuse. Zato je tovarišica Tavčarjeva zahtevala odškodnino.

Tavčarjeva mama s Sela pri Zirovnici

sti, da bo padla Nemcem v roke, je 7. avgusta 1942 odšla v partizane. Bila je v štabu I. grupe odredov in je padla skupaj z narodnim herojem Jožem Gregoričem 9. septembra 1942.

Sin Zdravko Tavčar-Beno je avgusta 1942 postal borec gorenjskega Cankarjevega bataljona. Sedaj živi z družino v Mariboru. Za vojne zasluge je bil odlikovan z Redom za sluge za narod s srebrno zvezdo, Redom bratstva in enotnosti, Redom za hrabrost, medaljo za 10-letnico osvoboditve in s še nekaj drugimi odlikovanji.

Ob nemškem napadu na Jugoslavijo je bil leta 1941 drugi sin Janez kot gojenec vojne glasbene šole v Vrhu skupaj z vso šolo odgnan v nemško ujetniško taborišče v Luckenwald pri Berlinu. Čeprav je domov večkrat pisal, je Tavčarjeva mama šele čez pol leta zvedela za sinovo usodo. Ker ji je sin Janez pisal, da ga lahko zaradi njegove mladostnosti rešijo iz ujetniškega taborišča, je Tavčarjeva mama zaprosila Walanda iz Lesc, ki je tiste dni odpotoval v Berlin po opravkih, da bi ga poskusil rešiti. Walandu je uspelo, da je po enoletnem

Zaradi sodelovanja s partizani je bila Tavčarjeva mama skupaj z možem in vnukom Benom, sinom padle hčerke Martje, proti koncu meseca septembra 1942 izseljena v taborišče Mettenheim pri Mühlertu v Nemčiji. Neki izdajalec je izdal vodji taborišča, da je vsa Tavčarjeva družina partizanska. Zato so jima vnuka Bena 8. decembra 1942 odvzeli in oddali v otroško taborišče v Kastel. Zelo dolgo ni Tavčarjeva mama vedela za usodo svojega vnuka. Šele

Pravi, da se je zadeva zataknila v Beogradu.

Za povojno politično delo je bila večkrat pohvaljena in tudi odlikovana. Od Izvršnega odbora OF Slovenije je dne 20. aprila 1952 za požrtvovalno delo in vestno izpolnjevanje frontnih nalog pri izgradnji socializma sprejela odlikovanje »OF Slovenije«. Aprila 1967 je minilo 20 let, odkar je članica Zveze komunistov Slovenije.

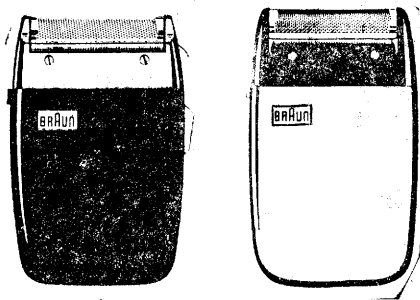
Sedaj živi skupaj z vnukom Benom. Tu in tam tudi obišče sina Zdravka v Mariboru in sina Janeza v Sarajevu. Še vedno sodeluje v političnih organizacijah. Je tudi članica odbora Združenja vojaških vojni invalidov v Zirovnici. Nekoč mi je pokazala benični vžigalnik, ki ji ga je daroval narodni heroj Jože Gregorič. Od ponosa in zavesti, da je z vso svojo družino prispevala velik delež naši ljudski revoluciji, so ji žarele oči, ko mi je pripovedovala o delu, boju in trpljenju v dneh, ko so se v ognju revolucije kalili značaji slovenskih ljudi. K. ZORKO.

ora
najboljša ta hip!

prosim, pokažite mi
oba električna
brivnika
Braun-Iskra*

BRAUN-ISKRA SIXTANT

z vgrajenimi škarkami z striženje zalizkov in brk, 110/120 V izmen. napetosti, stikalo za vklop in izklop, v elegantnem etuiju z zrcalom za ceno 299,50 novih dinarjev.

BRAUN-ISKRA SPECIAL

z vgrajenimi škarkami za striženje zalizkov in brk, 110/120 V izmen. napetosti, stikalo za vklop in izklop, v priročnem preglbenem etuiju za ceno 185 novih dinarjev.

Če se še vedno brijete z miljenjem, ali če niste zadovoljni s svojim dosedanjim brivnikom, stopite v trgovino in zahtevajte, naj vam pokažejo oba brivnika Braun-Iskra.

Poizkusite se obriti z enim ali drugim Braun-Iskra brivnikom in prepričani smo, da ne boste prvi, ki se je odločil že po prvem preizkusu za nakup, ker Braun-Iskra brivniki brijejo res čudovito.

Brivnika sta tako dobra, da Braun-Iskra daje 3-letno mednarodno garancijo. Izpolnite spodnji vprašalni odrezek. Nesite ga k svojem trgovcu in mu ga dajte potrditi z besedami: »PROSIM, POKAŽITE MI OBA ELEKTRIČNA BRIVNIKA BRAUN-ISKRA!« Potrjen odrezek pošljite nalepljen na dopisnici na naš naslov. Lahko boste dobitnik ene izmed 30 praktičnih nagrad. Pohitite, kajti pri zbiranju bomo upoštevali samo dopisnice, ki bodo prišle na naš naslov do 15. januarja 1968.

Danes sem se zanimal za brivnika Sixtant in Special z besedami: »Prosim, pokažite mi oba električna brivnika Braun-Iskra.«

Ime in priimek: Starost:

Naslov:

S tem potrjujemo, da se je stranka oglašila pri nas z besedami: »Prosim, pokažite mi oba električna brivnika Braun-Iskra.«

Potrđi prodajalca: Zig:

Poslati nalepljeno na dopisnici na naslov: ISKRA, PSO, LJUBLJANA, KOTNIKOVA ULICA 6

Okroglo
in oglate

● Crna spodbuda... Nedavno se je udeležilo posvetovanja o spremembah zakona o ustavnem sodišču več kot 30 sodnikov zveznega sodišča in republiških sodišč. Blažo Jovanović, predsednik sodišča, je po začetku posvetovanja pozval sodnike, naj povedo svoje mnenje o pripravljenem predlogu za spremembo omenjenega zakona. Nihče se ni oglašil. Molč in samo molč. Medtem so prinesli natakarji na mize turško kavo. »Vidim, tovariši, da vam je potrebna dobra kava!« se je posalil predsednik. In zares: sodniki so popili kavo in razprava, zelo živahna razprava, se je začela, nadaljevala in trajala — dva dni.

● Edinstvena nogometašica. V Pennsylvaniji (ZDA) si je za nogomet nenavadno navdušena Erna Crafford na neki otroški nogometni tekmi zlomila kolk. No, zdravniki pravijo, da se Erna prav dobro počuti in da bo kmalu okrevala. Erna ima »samo« — 81 let...

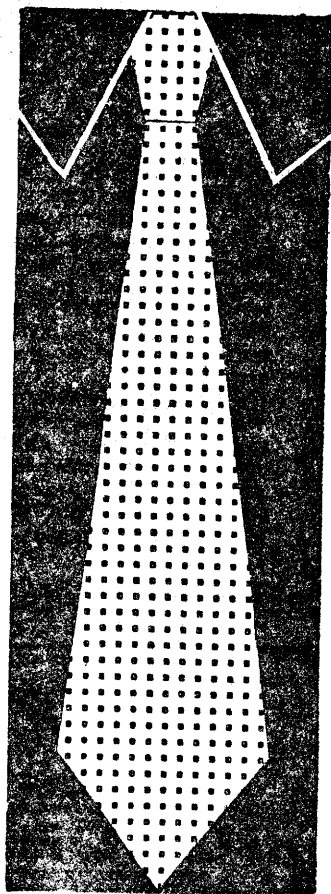
● Cemu se čudi dopisnik BBC? Dopisnik londonske BBC je v poročilu iz Zeneve napisal tudi tole: »Če verjamete ali ne, dejstvo je, da že dje ko dve leti nepretrgoma zaseda konferenca za razorožitev...«

● Simpatije in — nafta... Direktor centra čičaške univerze za proučevanje ameriške zunanje politike Hans Morgenthau je govoril po radiu o ameriškem stališču v izraelsko-arabskem sporu. Dejal je med drugim: »Izraelci imajo naše simpatije, Arabci pa imajo nafto, strateško važen zemljepisni položaj in — mnogo jih je...«

● Britanska skupnost narodov — brez Britancev? Neki delegat je dejal na kongresu Laburistične stranke v Scarboroughu: »Utegne se primeriti, da bodo nebeli narodi Britanske skupnosti narodov zaradi tega, kar trpimo rasi-zem, zahtevali izključitev Velike Britanije iz te skupnosti...«

● Primerjava. Vodja britanske Liberalne stranke, ki je v opoziciji, je dejal, ko je obravnaval skleepe nedavnega kongresa britanske Laburistične stranke: »Razlika med kakšno konservativno in kakšno laburistično vlado je prav takšna, kot je razlika med krokodilom in aligatorjem.«

● Sodobne poštne storitve... Neki medicinski tehnik iz Djakovice se pritožuje v »Politiki«, v rubriki »Med namik takole: V Kruševu pri Dragašu vestno opravlja poštne usluge »čika« Ahmet s svojim oslom. V Kruševu ni poštnega nabiralnika. To je za vasčane prav neprijetno. Ljudje, ki čakajo kar na cesti na poštarja, ne vedo, kdaj bo prišel Ahmet s svojim oslom, kdaj bo razdelil in hkrati pobral pošto. V lepem vrčmenju še nekako gre, v dežju pa... Kaj ko bi pošta v Dragašu le preskrbela prebivalcem v Kruševu poštni nabiralnik? Osel in nabiralnik, to je bržkone, sprito nalog gospodarske reforme, le preved...

Pojem elegance so
kravate TERITAL

Švilanit
KAMNIK

1960. leta je bilo v Jugoslaviji 560.000 upokojencev, 1966. leta pa že 944.000 ali za 69 % več. Vsota pokojnin, ki je znašala 1960. leta 66.700.000.000 din. je narasla v 1966. letu na 426.100.000.000 S-din ali kar za 540 %. Konec 1966. leta je bilo 352.000 invalidskih upokojencev (prej 208.000), 356.000 starostnih upokojencev (prej 176.000) in 236.000 družinskih upokojencev (prej 173 tisoč). V primerjavi z 1960. letom je narasla družinska pokojnina s 6700 na povprečno 27.500 S-din mesečno ali za 3,74-krat, starostna pokojnina pa s 14.700 na povprečno 49.400 S-din mesečno ali za 3,36-

DROBNE zanimivosti

krat. Hkrati so stroški službe za invalidsko in pokojninsko zavarovanje narasli v celoti za 10-krat in sicer z milijarde 163.000.000 na več kot 11 milijard 500.000.000 S-din na leto.

Poljska ima 80 umetnih jezer, katerih celotna površina obsega 231 kvadratnih kilometrov. Vodo teh jezer uporabljajo v glavnem za pogon turbin v hidrocentralah, nekatera teh jezer pa so zgradili zaradi preskrbe industrije in naseelij z vodo.

Dvoboj z letaki. Ameriška letala, ki bombardirajo Severni Vietnam, mečejo poleg bomb tudi letake, s katerimi vabijo prebivalstvo, naj pomaga ujetim ameriškim pilotom pobegniti v Južni Vietnam. Prav tako mečejo ameriška letala prebivalcem Južnega Vietnama letake, s katerimi pozivajo borce Osvobodilne fronte, naj se predaajo Američanom. Američani obljubljajo prvim in drugim, ki bi jim ustregli, bajne denarne nagrade. Nedavno pa je na ameriške položaje pri Kon Tien padel dež letakov mnogo resnejšega in bolj prepričljivega značaja. Letakov s pozivi: »Hej, Lyndon Johnson, koliko otrok si danes pobil?« in »Američani, nehajte metati bombe na žene in otroke, pustite Vietnam v miru in — Vietnamcem!«

ESESOVCI — VOJAKI SMRTI

Pojavi se Heydrich

Potem se je Himmler odločil, da se morajo esesovci razlikovati od plebejskih *Sturmabteilungen* tudi po uniformi. Tako si je želel tudi Hitler, ki je menil, da novi elitni oddelki ne bi smeli biti pod vplivom SA. Tako so *Schutzstaffeln* oblekli v rjave srajce in črne uniforme: vse je bilo črno, od nog do glave, na kapi pa se je turobno bleščala mrtvaška glava. Tudi razporeditev nove vojske je bila posebnost. Himmler se je z gledoval po legendarni tevtonski legiji, ki je imela za osnovo *Schar*, se pravi enoto z najmanj osem možmi in poveljnikom. Tri *Schar* (od 25 do 60 mož) so tvorile *Trupp*, tri *Trupp* so tvorile *Sturm*, tri *Sturm* so tvorile *Sturmabteilung*, tri *Sturmabteilung* so tvorile *Standarte*, tri *Standarte* so tvorile *Untergruppe*, tri *Untergruppe* so tvorile *Gruppe*. Tudi čini so bili drugačni in začeli so se s skromnim *Scharführerjem* in se končali z visokim *Gruppenführerjem*. Tako je bil esesovski svet v glavnem ustvarjen, njegov bog pa je bil *Reichsführer*, nekdanji kokošerejec, ki je že pozabil na svoje bavarske kure.

4. junija 1931, ko je Himmler z Darréjem izpopolnjeval svoj »zbornik zakonskih določb«, je prišel k njemu neki esesovec iz Hamburga. Bil je nekdanji mornariški oficir in pred leti je služil na šolski ladji *Niobe*, ki ji je poveljeval admiral Canaris. Ladjo je moral zapustiti zaradi pustolovščin z ženskami. Himmler je bil presenečen, ko je zagledal vitkega, plavolasega, močnega in lepega mladeniča, ravno takšnega, kakršni naj bi bili idealni esesovec. Silno mu je bilo všeč, ko je zvedel, da je mladenič tudi odličen pilot, mečevalec, smučar in violinist. Razen tega je odlično govoril angleško, rusko in francosko, v mornarici pa se je bil ukvarjal

s kontrašpijonažo. *Reichsführer* je prišleku pojasnil, da SS ni doslej imela prave obveščevalne organizacije, in prosil ga je, naj na list papirja zapiše nekaj stališč o takšni organizaciji. Čez dvajset minut je imel pred seboj popoln načrt. Brž ko ga je prebral, je zaupal mlademu mornariškemu častniku nalogo načelnika *Sicherheitsdiensta* (SD), se pravi varnostne službe v SS. 10. avgusta se je mladenič iz Hamburga nastanil v Schellingstrasse (München) po loge Himmlerja. Za božič so ga povišali v majorja SS, na dan svetega Stefana pa se je oženil. »Črna vojska« je imela svojo obveščevalno službo, njen načelnik je bil Himmlerjeva desna roka, pisal pa se je Reinhard Tristan Heydrich. Imel je šestindvajset let.

Prva naloga Heydricha: sestaviti popoln seznam vseh članov nacistične stranke ter vseh pomembnih ljudi v deželi, z vsemi in natančnimi podatki o

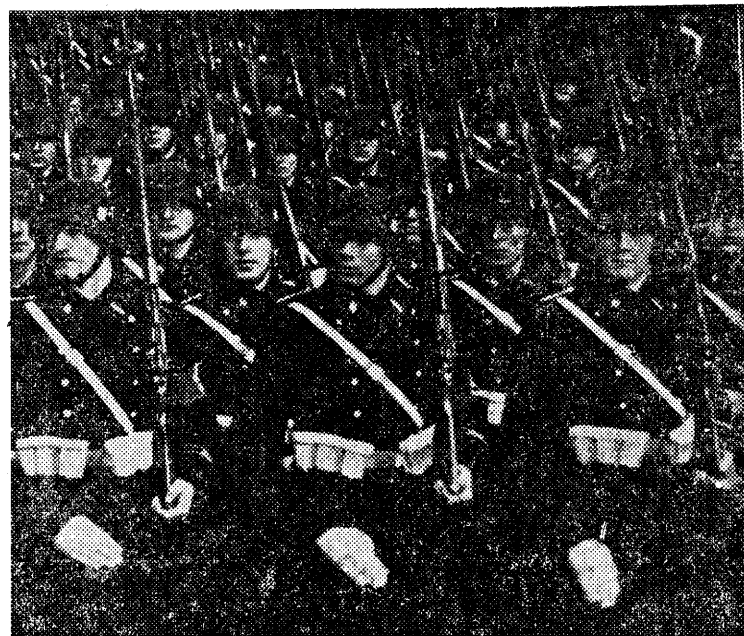
ORA
najboljša ta hip!

njihovem zasebnem življenju. Nekdanji mornariški častnik je delal tako učinkovito, da je bil leta 1932 že esesovski polkovnik in načelnik strankine vojnanske službe.

31. januarja 1933 je Hitler prišel na oblast in fantastična nočna baklada je pozdravila rojstvo novega režima, v katerem je imel Hermann Göring kot notranji minister Prusije v rokah velik del policije. Himmler ob tej priložnosti ni naredil velikega skoka naprej, postal je samo načelnik bavarske policije, se pravi, da je bila njegova

naloga na videz zelo nepomembna. Videti je bilo, kot da se Hitler ne zanima preveč za SS. Hitler je bil gospodar redne policije, podpirala pa ga je tudi vojska, ki mu je za vojne ministra dala sijajnega generala Wernerja von Blomberga. Toda Heinrich Himmler ni izgubil poguma, še naprej je skrbel za svojo vojsko, ki je imela že zakonik, uniformo, hierarhijo in vohunsko službo, vendar pa se ji ni bilo treba boriti za oblast, marveč jo je braniti. 22. marca 1933 je ustanovil novo »institucijo« SS: koncentracijsko taborišče Dachau v Münchenskem *Neueste Nachrichten* je naznanil, da je taborišče namenjeno pet tisoč jetnikom, ki jih bodo izbrali med tistimi, ki bi utegnili ogroziti režim. Za izpopolnitev organizacije je ustanovil še *Totenkopfverbände* (»Skupine mrtvaških glav«), v katerih so bili esesovski prostovoljci, ki so sklenili dolgo služiti režimu in se posvetiti upravljanju taborišča. Njihov prvi poveljnik je bil nekdanji častnik Theodor Eicke. Med prvimi prostovoljci sta bila Rudolf Höss (pozneje je postal komandant taborišča Auschwitz) in Adolf Eichmann.

Tako se je začel jati izoblikovati zgradba SS. Organizacija naj bi bila hkrati steber režima in »svet« zase. Toda trenutno je bila Himmlerjeva oblast skoraj izključno omejena na Bavarsko. Čeprav je bil *Reichsführer*, se pravi poveljnik vseh esesovcev v Nemčiji, ni imel nobenega vpliva na Kurta Daluegeja, plavolasega in oportunističnega esesovca, ki ga je bil Göring imenoval za načelnika pruske policije. Göring je razpolagal z SS in SA v glavnem mestu, kakor da bi bili njegovi vojaki, ne da bi se brigal za njihova resnična poveljnika Himmlerja in Röhma.

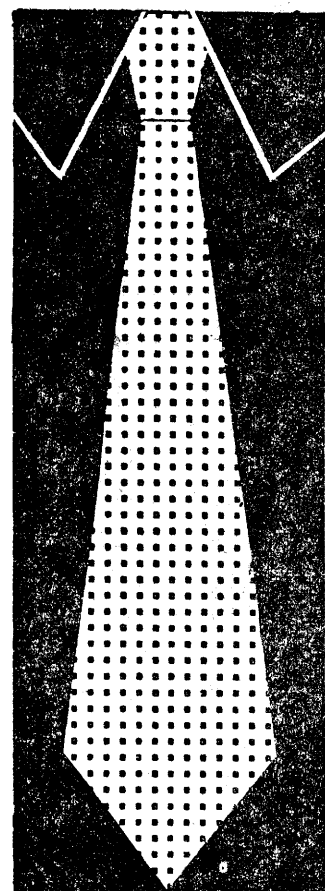
BERLIN, 30. JANUARJA 1938: ESESOVCI IZ LEIBSTANDARTE PARADIRAJO MIMO HITLERJA NA BERLINSKI WILHELMSTRASSE

Toda Himmler se ni nikdar uprl, marveč je tiho izpopolnjeval svojo »stvaritev«. Oktobra 1933 je svojemu naslovu dodal še naslov načelnika policije v Hamburgu, decembra se je njegova oblast razširila na Mecklenburg, Lübeck, Württemberg, Baden, Hessen, Turingijo in Anhalt. Manjkalo pa mu je Berlin, kjer je vladal vsemogočni Göring. Na pomoč mu je priskočil Heydrich, ki si je izmislil komunistično zaroto, katere cilj naj bi bil uboj Göringa. Himmler je nemudoma aretiral skupino komunistov, potem pa šel k Hitlerju in Göringu, jima »razkril« zaroto, ki so jo esesovci še pravi čas onemogočili. Göring je bil tako zelo hvaležen, da je posredoval pri Hitlerju in vsa nemška policija je prišla pod nadzorstvo SS. 10. aprila 1934 se je Himmler nastanil v Berlinu na Prinz-Albrechtstrasse 9, medtem ko je bil novi urad Reinharda Heydricha na Wilhelmstrasse 103.

Krog je bil zaključen in »veliki pohod« se je lahko začel.

Pred dvema mesecema je prišel v prestolnico rajha elitni oddelek esesovcev, imenovan *Leibstandarte Adolf Hitler*, se pravi Hitlerjeva telesna straža: bataljon Bavarcev, ki jim je poveljeval stari nacist Joseph (Sepp) Dietrich, nekdanji mesar in narednik iz prve svetovne vojne. Dietrich je nastanil svoje može v vojaški akademiji ter jih začel moderneje organizirati. Njegov bataljon se je prvi motoriziral, medtem ko so drugi esesovski oddelki po Nemčiji uporabljali stare vojaške vozove na konjsko vprego iz časov prve svetovne vojne.

(Nadaljevanje prihodnjico)

Pojem elegance so kravate TERITAL

Svilan
KAMNIK

Bilo je meseca oktobra, leta... Prijazno naselje Batar je bilo še naplavljenno. Ponedeljek. V cerkvenem zvoniku se je zamolklo oglašal zvon. Skozi naselje, po cesti zasuti s prodom, se je enakomerno oddaljeval topot kopit. S travo preraslaz, na robu topolo-vega nasada, je oral petbrzdni goseničar. V krajevni pisarni se nikdo ni spomnil, da dela nov električni merilec noč in dan. Gagac je lagodno sedel za pisalno mizo, na kateri je ležala velika zdelana knjiga in razni spisi, načrtov razmetani po pisalni mizi. Pečko in Zuca sta se naslanjala na mehke naslone stolov in dolgočasno kadila.

Zuca je zamišljeno pogledoval na ročno uro in zopet z vedrim in skrivnostnim pogledom meril Pečko in Gagac ter končno z zlobo v glasu povprašal: »Kako vama gre? In tebi, Pečko?«

Pečko je skomignil z rame in se odkašljaj. »Hm, tako, tako. Kako pa ti tam v zaporu?«

Zuca, ki je pričakoval takšno vprašanje, je vlnjudo odgovoril: »Izvrstno!« Pečko je še nedogorelo cigareto ugasnil in vstal, kot bi mu maček po prečuti noči sedel za vratom. Razgrnil je zaveso na oknu, se zopet odkašljaj in z glavo vznok izpljunil v velikem loku. Zucov odgovor — izvrstno — mu je še vedno zvenel po ušesih.

S slino ovlaženim kazalcem je Gagac prelistaval spise in brskal po knjigah. S prevneto delavnostjo je skušal prikriti svoje neznanje in strah, ki se ga je polasčal. Deset let je minilo, odkar je bil Ba-

tar sedež občine. Tam, kjer se je sedaj vgnezdil Gagac, je nekoč sedel Zuca. Nerazdružljivi delovni tovariši so bili tedaj, do potankosti preračunano pomagali drug drugemu ter tako vedrili, in se sončili v odmaknjenem Batru. Zuca je bil predsednik občine, Pečko je vodil kmetijske zadruge a Gagac je bil sekretar partijske organizacije. O vseh kadrovske rošadah so se tovariško pogovorili.

DRAGAN SIMIČ:

Delovni tovariši

(HUMORESKA)

Čez noč so obogateli in vendar se je bližal konec. V sicer počasno, a dobro spletaajočo mrežo preiskovalnih organov se je najprej ujel Zuca. Pečko in Gagac sta na vso sopo pohitela, da se ga otrese, enostavno sta ga ogabno zavrgla kot staro cunjio. Z nenadkriljivim dokazovanjem njegove krivde sta spretno zbrisala za seboj vsako sled. Oddahnila sta si šele, ko je prejel svoje zakonito plačilo, 10 let zapora. Med tem bo šla stvar že davno v pozabo. Zopet sta lahko nadaljevala s starim in preizkušenim receptom, le pametneje in previdneje.

Prav tedaj, ko je bilo v polnem razmahu raziskovanje virov Pečkovih in Gagacovih bogastev, se je razširil Zuca. Upravnik zapora mu je namreč dal 14 dni prostosti. Zapet in uglajen, bolj kot pred sedmimi leti, ju ni poiskal, sama pa sta se ga ohlajenega srca izogibala.

raš prepričevati, da se ti kar obrača v želodcu.

Zuca: »Da, vidim, vidim. Toda s to novo metodo kljub vsemu v naselju uvajata obvezni minimum agrotehničnih ukrepov... Nekoliko sta se popravila, res, to vama tovariši na okraju pač ne bodo pozabili.«

Pečko je sam pri sebi mrmral: »Seveda ne, hudiča! Z njimi in našimi, ne maram jih imenovati, vam povem, da bomo še kri pričeli pljuvati... Prepričevali smo jih, prepričevali, te naše droglavce, jih končno prepričali, a zopet nam ne verjamejo. Včeraj se je šel ta šleva Stanim Zikara ponorbočal iz mene: »Seveda, seveda,« je govoril. »Lepo nas podučuješ in napeljuješ vodo na svoj mlin. Po tvojem naj danes izberemo sortno seme, jutri pa ga plačam z žitom. Pojutrišnjem bom že plačal z

žitom umetno gnojilo, globoko oranje, brananje in tako naprej. Z žitom bom zadovoljil tiste tvoje v zadruzi, kajne? Pojdi — pridi! Po mlačvi mi bo pa ostala prazna slama in smetje.« Ko sem ga opomnil, da je navaden nergač in saboter, se je kratkoma prismojen kot je, spravil name, in pred vsemi dejal: »Javna tajnost je, da si že od kdaj dozorel za zapor. Leta si jemal iz zadruge s polnim prgiščem.«

Zuca je resno odgovoril: »Zapor je za vse ljudi!«

Pečko je prekinil neprijeten molk in vprašal: »In kdaj se vračaš nazaj?«

Zuca: »Danes zvečer.«

Gagac se je oddahnil. »Prostost ti je torej že potekla?«

Zuca: »Še tri dni imam. Toda, vrnem se poprej. Ne bi hotel omajati zaupanja. Pomilovalno je pogledal Pečka in Gagac. »Vesta, pri upravniku zapora sem deležen večjega zaupanja, kot sem ga bil nekoč pri vaju. Res! Če bi ga jutri poprosil, da mi dovolji skočiti za dan, dva v Batro in predati svoji Juci pisemce, bi me prav gotovo brez besed pustil. Verjel bi mi, da nisem rekli Juci niti »a« in da se bom takoj vrnil v zapor.«

Pečko: »S čim si si pridobil toliko zaupanje?«

Zuca mu je pomilovalno odgovoril: »Hm, s čim, dragi

tovariši!« Z neprikrito škodoljnostjo je nadaljeval. »Tovariš Zuca ni zaman prebil polnih sedem let v zaporu!... Menda me vsaj vidva poznata. Delal sem in še delam. Na naših vsakodnevni konferencah nisem bil nem. Nasprotno. Učil sem se in se še učim. Tako sem se izučil za knjigoveza in opravil vse izpite za tretji razred srednje ekonomske šole. Dobro si zapomnita, kaj vama povem: čez štiri ali pet let, če se bosta do tedaj še obdržala tukaj na položajih, vaju obiščem kot član finančne inšpekcije, da vsaj nekoliko strokovno povohljam in prebrskam, če nista kje kaj narobe storila... Ravno na tem področju mi tovariš upravnik obeta lepo prihodnost. Kdaj pa kdaj mi je celo neprijetno, pa mu pravim: »Tovariš upravnik, jaz sem le mačja solza proti temu, kar sta moja dva bivša delovna tovariša iz Batar, Pečko in Gagac.«

Pečko: »Beži no!«

Gagac: »Pustj to!«

Pečko, zatopljen v misli, kako bi se mu godilo v zaporu, je dejal: »Hm, tovariš Zuca, z naslednjo skupino bova tudi midva tam.«

Gagac se ni niti premaknil. Pečko je zakašljaj.

Še vedno pa se ni nihče spomnil, da je nov električni merilec dan in noč na delu. Petbrzdni goseničar je še vedno s polno močjo oral prerasteno laz na robu topolo-vega nasada. Mala in z brezdeljem opita družba vedno treznejše preštevaje brazde: toliko in tako ne bi do sedaj zoral niti sam Gromovnik Ilija.

»TV 15« izhaja vsak teden - Izdaja ga Predsedstvo Zveze druženj borcev NOV Slovenije - Zavod »Borec«, Ljubljana, Beethovnova 10 - Tisk in klisiranje CZP Ljudska pravica, Ljubljana, Kopitarjeva 2 - List ureja uredniški odbor - Letna naročnina .600 dinarjev oziroma 16 novih dinarjev - Posamezna številka stane 40 din oziroma 10 N-par - Naročnino pošiljate na naslov: Uprava »TV 15«, Ljubljana, Beethovnova 10, pri čemer p. predal 598-XI, ali na »ekovni račun pri Narodni banki 501-8-29 - Telefonske številke: Glavni in odgovorni urednik 21-901, tajništvo in 22-313, uprava 22-607 - Rokopisov ne vračamo.

POVEČUJE OBRESTI ZA DEVIZNE RAČUNE OBČANOV:

- za vloge na vpogled od 4 na 6 %
(4 % v devizah in 2 % v dinarjih)
- za vezane vloge preko 13 mes. od 6 na 7 %
(6 % v devizah in 1 % v dinarjih)
- za vezane vloge preko 24 mesecev na 7,5 %
(6 % v devizah in 1,5 % v dinarjih)

Vsa vplačila in izplačila z deviznega računa izvršuje banka brezplačno.

Banka posluje za stranke vsak dan razen sobote:
● od 7.30 do 12. in od 14.—18.30 ure
● ob sobotah: od 7.30—12. ure

OBRESTI ZA HRANILNE VLOGE:

- vloge na vpogled 6,25 %
- vezane vloge preko 13 mesecev 7 %
- vezane vloge preko 24 mesecev 7,5 %

Vsak vlagatelj pri naši banki, ki ima hranilno vlogo v višini 1.000,00 N-din ali več, je zavarovan za primer nezgode ● Vabimo vas, da nas obiščete v naši banki v Ljubljani, Titova 32, kjer vam bomo posredovali podrobnejše informacije.